

Onderzoek kindgesprekken

Leerlingen eigenaarschap laten ervaren door kindgesprekken te voeren

Britt Pijnenburg

3002179

Fontys Hogeschool Kind en Educatie

Den Bosch

2019/2020

Inhoud

Samenvatting	3
1.Probleemanalyse	4
1.1 Aanleiding en context	4
1.2 Probleemstelling	5
2.Theoretisch kader	6
2.1 Eigenaarschap	6
2.2 Kindgesprekken	7
2.2.1 Motivatatie en betrokkenheid	7
2.3 De rol van de leerkracht bij een kindgesprek	8
2.3.1 Kindgesprekken met het jonge kind	8
2.3.2 Vraagtechnieken	9
2.4 Vastleggen van kindgesprekken	9
2.4.1 Verschillende vormen van portfolio's	10
2.5 Conclusie	10
2.6 Onderzoeksvraag	11
2.6.1 Deelvragen	11
3.Opzet van het onderzoek	12
3.1 Beschrijven en verantwoording van dataverzameling	12
3.2 Respondenten	12
3.3 Instrumenten	14
3.4 Wijze van data-analyse	16
4.Resultaten	17
4.1 Deelvraag 1	17
4.2 Deelvraag 2	21
4.3 Deelvraag 3	22
4.4 Deelvraag 4	22
5.Conclusies en aanbevelingen	24
5.1 Conclusies	24
5.1.1 Deelvraag 1	24
5.1.2 Deelvraag 2	24
5.1.3 Deelvraag 3	25
5.1.4 Deelvraag 4	26
5.1.5 Hoofdvraag	26
5.2 Kritische reflectie op onderzoeksproces	27
5.3 Praktische opbrengst en aanbevelingen	27
6.Literatuurlijst	28
Bijlage 1: Enquête Eigenaarschap	30

Bijlage 2: Operationaliseringsschema's	34
Bijlage 3: Vragenlijst	39
Bijlage 4: Interviewleidraad	42
Bijlage 5: Expertvragenlijst	43
Bijlage 6: Vragenlijst gecodeerd	46
Bijlage 7: Vragenlijst axiaal gecodeerd	50
Bijlage 8: Transcript focusgroep-interviews	54
Bijlage 9: Data-analyse deelvraag 2 en 3	81
Bijlage 10: Expertvragenlijst gecodeerd	96
Bijlage 11: Expertvragenlijst axiaal gecodeerd	102

Samenvatting

Dit rapport doet verslag van een onderzoek naar een manier voor leerkrachten om kindgesprekken te kunnen voeren waarbij leerlingen eigenaarschap ervaren in het eigen leerproces. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van basisschool De Toermalijn naar aanleiding van de wens van de school om eigenaarschap bij leerlingen te bevorderen door kindgesprekken in het dagelijkse onderwijs van groep 1 t/m 8 vorm te geven. Het onderzoek diende antwoord te geven op de vraag: Hoe kunnen leerkrachten van De Toermalijn kindgesprekken voeren op een manier waarbij de leerlingen eigenaarschap ervaren in het eigen leerproces? Hiervoor staan in het theoretisch kader de begrippen eigenaarschap, kindgesprekken en de rol van de leerkracht beschreven. Er zijn verschillende onderzoeksmethodes toegepast: een vragenlijst voor de leerkrachten van de school, drie focusgroep-interviews met leerkrachten per bouw en een expertvragenlijst die af is genomen bij twee andere scholen. Uit de vragenlijst is gekomen dat de leerkrachten weinig aandacht besteden aan de vaardigheden van eigenaarschap bij het voeren van kindgesprekken. Uit de focusgroep-interviews is geconcludeerd dat er nog niets vastligt over kindgesprekken op basisschool De Toermalijn. De leerkrachten geven aan een doorgaande lijn van onder- naar bovenbouw te willen voor het voeren van kindgesprekken. Waarvoor duidelijke richtlijnen zijn hoe deze kindgesprekken worden vormgegeven. Ook geven de leerkrachten aan hier tijd voor op het rooster te willen, om werkdruk en tijdgebrek te voorkomen. Het wordt de school aanbevolen om de leerkrachten input te geven over wat de vaardigheden van eigenaarschap inhouden en hoe deze kunnen worden ingezet tijdens kindgesprekken.

1. Probleemanalyse

1.1 Aanleiding en context

Binnen het huidige onderwijs vinden nieuwe ontwikkelingen plaats. Een van deze ontwikkelingen is het bevorderen van eigenaarschap voor het eigen leerproces van leerlingen. Dit betekent dat leerlingen zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leerproces (Lieskamp, 2017). Leerlingen die eigenaar zijn van het eigen leerproces zijn meer betrokken, gemotiveerd (Dycke, Martin, & Lovett, 2006) en behalen hogere leerresultaten (Duckworth & MacGregor & Salter & Vorhaus, 2009; Marzano, 2008). Een van de manieren om eigenaarschap voor het eigen leerproces bij leerlingen te bevorderen is het voeren van kindgesprekken, een gesprek tussen de leerkracht en een leerling. Met kindgesprekken geeft de leerkracht de leerlingen invloed op het eigen leerproces om daarmee het eigenaarschap na te streven (Bouwman, & De Boer, 2018).

Het onderzoek vindt plaats op basisschool De Toermalijn. Basisschool De Toermalijn is een grote katholieke basisschool met circa 450 leerlingen, die verdeeld zijn over 19 jaargroepen. Het schoolteam bestaat uit 33 leerkrachten, waarvan 6 fulltimers. De school is gevestigd in Heesch en valt onder het bestuur van stichting Filios Scholengroep. Naast basisschool De Toermalijn is er in het gebouw een logopediepraktijk, een voor- en naschoolse opvang en OBS De Delta gevestigd. De Toermalijn gaat aankomend schooljaar fuseren met OBS De Delta. OBS De Delta is een kleine openbare basisschool met circa 33 leerlingen, die verdeeld zijn over 3 heterogenen groepen. Het schoolteam bestaat uit 4 leerkrachten, waarvan 2 fulltimers. De school valt onder het bestuur van stichting SAAM.

De Toermalijn wil eigenaarschap bevorderen bij leerlingen door kindgesprekken in het dagelijkse onderwijs vorm te geven. Uit gesprekken met leerkrachten in de onder-, midden- en bovenbouw blijkt dat verschillende leerkrachten kindgesprekken voeren. Veel leerkrachten in de onder-, midden- en bovenbouw geven aan dat ze de kindgesprekken niet structureel voeren. Deze kindgesprekken gaan voornamelijk over het gedrag en welbevinden van de leerlingen. De leerkrachten hebben geen vast format voor het voeren van deze kindgesprekken en leggen de gesprekken niet vast. Tijdens de ouderavond wordt de informatie uit de kindgesprekken met de ouders gedeeld. Een enkele leerkracht in de onder- en bovenbouw maakt bij kindgesprekken gebruik van een doelenformulier. Er worden vanuit verschillende leerkrachten eigen aanpakken en initiatieven genomen rondom kindgesprekken, die niet altijd met elkaar worden gedeeld.

De Toermalijn werkt met het interactieve, gedifferentieerde, directe instructiemodel (IGDI-model). Het IGDI-model wordt schoolbreed ingezet bij de verschillende vakgebieden. Volgens Leeuwen (in Van Lith, 2013) zorgt het IGDI-model ervoor dat de leerkracht de instructie kan variëren naar de onderwijsbehoefte van de leerling. In de evaluatie van de les laat de leerkracht de leerling zelf verwoorden wat de leeropbrengsten of onderwijsbehoeftes zijn. De leerling kijkt dan naar zijn eigen leerproces. Dit sluit aan bij het doel van een kindgesprek.

De Toermalijn heeft een werkgroep eigenaarschap. Deze werkgroep heeft een enquête gestuurd naar de leerkrachten van de school om te inventariseren wat zij vinden over het voeren van startgesprekken, driehoeksgesprekken (een gesprek tussen leerkracht, ouders en leerling) en kindgesprekken. Uit de enquête is gebleken dat er bij de leerkrachten veel onduidelijkheid is rondom het begrip 'kindgesprekken'. Voor de leerkrachten is het niet duidelijk wat er wordt verstaan onder kindgesprekken. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid en verwarring tussen de begrippen 'startgesprekken, driehoeksgesprekken en kindgesprekken'. Van de 29 leerkrachten die de enquête hebben ingevuld geven 28 leerkrachten het aan fijn te vinden om met een format te werken tijdens het voeren van kindgesprekken. Ook geven 20 leerkrachten aan het zinvol te vinden om een training of cursus te volgen (zie bijlage 1).

De leerkrachten van De Toermalijn willen kindgesprekken schoolbreed en structureel invoeren, maar zij weten niet goed hoe ze dit moeten doen. De leerkrachten willen graag inzicht krijgen in hoe zij kindgesprekken kunnen voeren en welke vaardigheden zij daarvoor nodig hebben. De leerkrachten van De Toermalijn zijn nieuwsgierig naar ervaringen met kindgesprekken van andere scholen. Hiervoor is gekeken naar welke scholen binnen en buiten het samenwerkingsverband werken met kindgesprekken. De volgende scholen zijn hier een optie voor: basisschool De Wissel (Filius Scholengroep) en OBS De Delta (SAAM). Vanwege de fusering is het voor De Toermalijn relevant waar OBS De Delta staat met het voeren van kindgesprekken. Aangezien deze school daar ervaring mee heeft.

1.2 Probleemstelling

Uit de aanleiding en context komt naar voren dat De Toermalijn eigenaarschap bij leerlingen wil bevorderen door kindgesprekken schoolbreed en structureel binnen het onderwijs vorm te geven. Uit de enquête van de Toermalijn blijkt dat de leerkrachten handelingsverlegen zijn in hoe zij kindgesprekken kunnen voeren, wat kindgesprekken precies inhouden voor De Toermalijn en welke vaardigheden zij nodig hebben. Het onderzoek richt zich op kindgesprekken, met als doel dat leerkrachten van De Toermalijn meer inzicht krijgen in hoe zij kindgesprekken kunnen voeren zodat leerlingen eigenaar worden van hun leerproces.

2. Theoretisch kader

In dit theoretisch kader worden de begrippen die in dit onderzoek centraal staan beschreven aan de hand van relevante theorieën. De Toermalijn wil leerlingen inzicht laten krijgen in het eigen leerproces door kindgesprekken in te voeren. In dit theoretisch kader staat beschreven wat eigenaarschap inhoudt, wat een kindgesprek inhoudt, wat de rol van de leerkracht in een kindgesprek is en hoe een kindgesprek vast kan worden gelegd.

2.1 Eigenaarschap

Een belangrijke stap binnen het onderwijs is leerlingen de mogelijkheid geven meer verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen leerproces. Met deze stap wordt 'eigenaarschap' bedoeld (Lieskamp, 2017). Volgens Brown, Pierce en Crossley (2013) is eigenaarschap te onderscheiden in twee niveaus: formeel eigenaarschap en psychologisch eigenaarschap. Met formeel eigenaarschap wordt bedoeld dat een leerling vanuit controle en regels eigenaar is. Met psychologisch eigenaarschap wordt bedoeld dat de leerling met eigen motivatie en inzet wil werken aan opdrachten en hiervan wil leren. Dit onderzoek richt zich op psychologisch eigenaarschap. Zimmerman (1990) stelt dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.

Eigen doelen stellen

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat de leerlingen de ruimte krijgen om eigen doelen te stellen. Leerkrachten zouden hier rekening mee kunnen houden bij het geven van hun lessen vanuit methodes. Doordat de leerling zijn/haar eigen doelen stelt wil de leerling zijn eigen doel behalen, in plaats van dat de leerkracht alleen wil dat de leerling zijn doel behaalt (Deleij, 2016). Ook Marzano (2009) geeft aan dat leerlingen zich bewust moeten worden van leerdoelen. Als de leerkracht de algemene leerdoelen voor zijn klas heeft gesteld, horen de leerlingen de kans te krijgen zich deze leerdoelen eigen te maken. Dit kan door de leerlingen te stimuleren om de leerdoelen te koppelen aan eigen wensen en onderwijsbehoeftes (Van Blijswijk & Bogaarts, 2010).

Zelfevaluatie

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat leerlingen in staat zijn om te evalueren op het eigen leerproces. Hierbij evalueren de leerlingen op zowel het proces als het product (Deleij, 2016). Ook Berends (2014) zegt dat eigenaarschap bij leerlingen wordt gestimuleerd als zij mee mogen denken bij een criteria voor een zelfbeoordeling over een bepaald product. Doordat de leerlingen leren kijken naar wat er goed ging en wat er beter kan, leren leerlingen te evalueren op het eigen leerproces. De leerlingen kijken dan ook naar de eigen gestelde doelen. Als de leerlingen hier zelf op evalueren, kunnen zij hun eigen fouten en mogelijkheden ontdekken (Duckworth & Akerman & MacGregor & Salter & Vorhaus, 2009).

Zelfmonitoring

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat leerlingen hun eigen resultaten op een meetbare en duidelijke manier weergeven (Deleij, 2016). Op deze manier maken de leerlingen hun eigen leren zichtbaar. Volgens Blonk-Meulenkamp (2019) kan een portfolio worden ingezet om het leren van leerlingen zichtbaar te maken. Het belang van leren zichtbaar maken is dat de leerkracht en de leerling zich bewust worden van de eigen onderwijsbehoeftes en leerdoelen van de leerling. Het leren is optimaal als de leerkracht het leren ziet door de ogen van de leerling en de leerling zichzelf ziet als zijn eigen leerkracht (Hattie & Yates, 2015).

Zelfinstructie

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat de leerlingen zelf aangeven of zij een bepaald doel beheersen en welke instructie zij willen volgen. Dit neemt de leiding bij de leerkracht gedeeltelijk weg, maar stimuleert het verantwoordelijkheidsgevoel bij de leerling (Zimmerman, 1990). De leerlingen worden mede-eigenaar van hun eigen leerproces, wanneer zij mogen meepraten over inhouden van de les en wanneer er keuzemogelijkheden geboden worden op het gebied van samenwerken (Berends, 2014).

2.2 Kindgesprekken

Binnen het onderwijs bestaat er de tendens om het eigenaarschap van leerlingen te bevorderen. Dit betekent de behoefte om leerlingen te betrekken bij het eigen leerproces, door de leerlingen na te laten denken over het eigen leren (Bouwman, De Boer, 2018). Om dit te bereiken kunnen de leerkrachten met de leerlingen kindgesprekken voeren. Volgens Aanen-Zilvold en Bulterman-Bos (2014) is een kindgesprek gericht op het inventariseren van de onderwijsbehoeften van een leerling. Volgens Ettekoven en Hooijveld (in Aanen-Zilvold & Bulterman-Bos, 2013) heeft elke leerling zijn eigen onderwijsbehoefte voor wat de leerling wil en kan leren en hoe de leerling wil en kan leren. Pameijer, Van Beukering en De Lange (2010) omschrijven een kindgesprek als een gesprek waarbij de leerkracht via een vast format in gesprek gaat met een leerling. Dit gaat om een gepland gespreksmoment tussen leerkracht en leerling. In een kindgesprek worden persoonlijke doelen met de leerling opgesteld en geëvalueerd (Marzano, 2009). Persoonlijke doelen stellen in een kindgesprek verhoogt bij leerlingen de intrinsieke motivatie en betrokkenheid (Cauffman & Van Dijk, 2009).

2.2.1 Motivatie en betrokkenheid

Ryan & Deci (2000) hebben de motivatie-theorie in het onderwijs geïntroduceerd, waarin competentie, autonomie en relatie (CAR-model) een belangrijke rol spelen. Volgens het CAR-model is de motivatie van leerlingen, afhankelijk van de situatie waarin de leerlingen leren. Met het CAR-model wordt aangegeven dat een leerling leert zodra de leerling in de klas het gevoel heeft van 'ik kan het' (competentie), 'ik heb invloed' (autonomie) en 'ik hoor erbij' (relatie) (Bouwman & De Boer, 2018). Volgens Van Blijswijk (2012) horen de kennis en vaardigheden die de leerlingen leren, de leerlingen aan te spreken en uitdaging te bieden, maar niet te moeilijk zijn. Dit kan wanneer het onderwijs wordt afgestemd op de onderwijsbehoeftes van de leerling. Een leerkracht die de ontwikkeling van zijn

leerlingen serieus neemt, geeft de leerlingen de ruimte om passende leerdoelen voor zichzelf te formuleren en hiermee haalbare resultaten neer te zetten. Een samenhang van hoge verwachtingen en beschikbaarheid voor ondersteuning, zorgt ervoor dat het gevoel van competentie zich ontwikkelt. Daarnaast willen de leerlingen het gevoel hebben dat zij dingen zelf kunnen en daarin eigen keuzes kunnen maken. Het is hierbij van belang dat de eigenheid van iedere leerling gerespecteerd wordt. Door competentie, autonomie en relatie te versterken raken leerlingen gemotiveerd waardoor het eigenaarschap wordt versterkt. Een kindgesprek biedt ruimte voor competentie, autonomie en relatie waardoor leerlingen gemotiveerd zijn voor een kindgesprek en eigenaarschap wordt bevorderen (Bouwman & De Boer, 2018).

2.3 De rol van de leerkracht bij een kindgesprek

Volgens Gieteling (2013) zijn leeropbrengsten bij leerlingen te realiseren door een leerkracht die de passende onderwijsbehoeftes van de leerlingen weet te formuleren en in staat is hiernaar te handelen. Deze onderwijsbehoeftes zijn afgestemd op de mogelijkheden van de leerling en tijdens een kindgesprek met de leerling geformuleerd en afgestemd. Het is de bedoeling dat de leerkracht tijdens het kindgesprek vragen stelt, waardoor de leerling gaat evalueren op zijn eigen leerproces. In de geplande gesprekken met alle leerlingen laat de leerkracht zijn betrokkenheid zien voor zijn leerlingen en wil de leerkracht graag luisteren naar hun verhaal. Volgens Van Blijswijk (2012) kan een leerkracht dit bieden door verbondenheid, veiligheid, ruimte, begeleiding en ondersteuning te waarborgen, dan zal het gevoel van autonomie bij leerlingen ontwikkelen. Door als leerkracht naar de leerlingen te luisteren, vertrouwen te bieden, op te treden als het nodig is, uitnodigende omstandigheden creëren, een goed voorbeeld zijn, de leerlingen uit te dagen en te ondersteunen zal een goede relatie zich ontwikkelen. Volgens Gieteling (2013) wordt met een kindgesprek de relatie tussen leerkracht en leerling versterkt en kan de leerkracht vragen naar de relaties tussen de leerlingen onderling. Tijdens een kindgesprek moet de leerkracht de leerling de ruimte geven om aanpakken of oplossing zelf te bedenken. Als leerkracht is het van belang om de leerlingen in een kindgesprek het gevoel van competentie, autonomie en relatie te laten ervaren, waardoor de leerling zicht krijgt op zijn eigen leerproces.

2.3.1 Kindgesprekken met het jonge kind

Voor het jonge kind kan het lastig zijn om te praten over leren en het stellen van eigen leerdoelen. Hierbij speelt de ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid een rol, maar ook vaardigheden als plannen en evalueren. Het jonge kind kan wel gevoelens of behoeftes verwoorden, waardoor een kindgesprek over het welbevinden mogelijk is. Door meerdere gesprekken te voeren, wordt de groei zichtbaar. Voor het jonge kind is het fijn om tijdens een kindgesprek een spel, afbeelding of tekening te combineren. Tijdens het spelen kan de leerkracht vragen stellen, situaties naspelen of uitbeelden (Thomas & Charles, z.d.).

2.3.2 Vraagtechnieken

Er zijn verschillende soorten vragen en vraagtechnieken die in kunnen worden gezet bij een kindgesprek. Om achter de informatie te komen die de leerkracht van de leerling verwacht, is het goed om verschillende vraagtechnieken te kennen en te weten wat de resultaten van bepaalde soorten vragen zijn. Martine Delfos (2008) noemt verschillende soorten vragen. Hieronder worden alleen de relevante vraagtechnieken voor een kindgesprek beschreven.

1) Open en gesloten vragen

Open vragen zijn vragen waar meerdere antwoorden mogelijk zijn, gesloten vragen zijn vragen waarop een paar antwoorden mogelijk zijn, meestal is dit 'ja' of 'nee'. De beste manier van vragen is het stellen van open vragen, zodat de meeste informatie dan uit de leerling komt en de leerkracht het antwoord niet deels invult.

2) Doorvragen

Doorvragen houdt in dat op een gedeelte van een zin, of soms op een bepaald woord, wordt doorgevraagd. Door het doorvragen worden onduidelijkheden door een antwoord verduidelijkt.

3) Meervoudige vragen

Een meervoudige vraag is een vraag waarin meerdere vragen zitten verweven. Bij deze vraagtechniek moet de leerling meteen veel informatie verwerken. Het is daarom beter om een meervoudige vraag op te splitsen in verschillende enkelvoudige vragen.

4) Herhalingsvragen

Met een herhalingsvraag wordt een vraag bedoeld die de leerkracht herhaald, maar anders stelt. Deze herhalingsvragen zet de leerkracht in als: een leerling de vraag niet begrijpt, een leerling de vraag ontwijkt of als de leerkracht niet zeker weet of de leerling het antwoord geeft dat hij bedoelt. Door de vraag opnieuw te stellen wordt het antwoord gecontroleerd.

5) Samenvattend vragen

Als een leerling veel informatie geeft, is het fijn als de leerkracht dit tussendoor samenvat in een vraag. Als de samenvatting niet klopt, zal de leerling dit vertellen, omdat het gaat over wat de leerling heeft gezegd (Sterrenburg, 2013).

2.4 Vastleggen van kindgesprekken

Een portfolio kan helpend zijn om kindgesprekken te ordenen en vast te leggen. Door een portfolio in te zetten wordt het leren van de leerling zichtbaar gemaakt (Blonk-Meulenkamp, 2019). Een portfolio wordt beschreven als een verzameling van het gemaakte werk van een leerling. Deze leerling toont inzet, ziet vooruitgang en laat prestatie zien. Met een portfolio wordt het proces vastgelegd en het product getoond. Hierdoor is er geen sprake van een momentopname, maar een voortdurend actieve bewijsvoering van de ontwikkeling van de leerling. Door de leerling zeggenschap te geven over zijn eigen portfolio, wordt de leerling eigenaar van zijn eigen leerproces. Het portfolio kan ingezet worden bij reflectie, feedback en oudergesprekken (Harmsen, 2017). Volgens Castelijns, Kenter & Janssen (2001) laat een leerling in zijn portfolio zien wat hij heeft geleerd, hoe dit proces is gegaan en wat de leerling in de volgende periode wil leren. Castelijns, Kenter & Van Loo (2009) zeggen dat het werken met portfolio's de motivatie en betrokkenheid van leerlingen bevorderen. De leerling ziet dat hij vorderingen maakt en dat werkt motiverend, waardoor de leerling meer zelfvertrouwen krijgt.

2.4.1 Verschillende vormen van portfolio's

Castelijns en Kenter (2009) beschrijven drie vormen van portfolio's. Alle drie deze portfolio's hebben een eigen functie.

1) Werkportfolio

In een werkportfolio wordt het werk dat de leerling heeft gemaakt bewaard. Het portfolio is een verzamelplaats. Dit geeft de leerling en de leerkracht inzicht in het leerproces van de leerling en kan hiermee weergegeven worden in hoeverre de leerling zijn leerdoelen heeft bereikt. Daardoor kan de leerling en de leerkracht het onderwijs afstemmen op de onderwijsbehoeftes van de leerling. De leerlingen worden uitgedaagd om vervolgactiviteiten te plannen en te reflecteren op de gebruikte leerstrategieën. Een werkportfolio bevat authentiek materiaal, waardoor de ontwikkeling van de leerling ook aan de ouders getoond kunnen worden.

2) Presentatieportfolio

In een presentatieportfolio wordt het werk verzameld waar een leerling trots op is en wat de leerling graag aan een ander wil laten zien. Een presentatieportfolio heeft een motiverende functie doordat de leerling de behaalde doelen zichtbaar kan weergeven en daarmee kan aantonen welke vaardigheden de leerling verworven heeft (Castelijns & Kenter, 2003).

3) Toetsportfolio

In een toetsportfolio bevinden zich de bereikte leerresultaten van een leerling. Het portfolio is bedoeld om te kijken of de leerling bepaalde competenties heeft behaald. Het is belangrijk dat de beoordelingscriteria duidelijk is voor de leerling.

2.5 Conclusie

Zimmerman (1990) stelt dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie. Door leerlingen na te laten denken over het eigen leren, wordt het eigenaarschap van de leerlingen bevorderd (Bouwman & De Boer, 2018). Hiervoor kunnen de leerkrachten met de leerlingen kindgesprekken voeren. Volgens Aanen-Zilvold en Bulterman-Bos (2014) is een kindgesprek gericht op het inventariseren van de onderwijsbehoeften van een leerling. In een kindgesprek worden persoonlijke doelen met de leerling opgesteld en geëvalueerd (Marzano, 2009). Dit verhoogt bij de leerlingen intrinsieke motivatie en betrokkenheid (Cauffman & Van Dijk, 2009). Vanuit de motivatie-theorie van Ryan & Deci (2000) spelen competentie, autonomie en relatie (CAR-model) een belangrijke rol in het onderwijs. Met het CAR-model wordt aangegeven dat een leerling leert zodra de leerling in de klas het gevoel heeft van 'ik kan het' (competentie), 'ik heb invloed' (autonomie) en 'ik hoor erbij' (relatie). Een kindgesprek biedt ruimte voor competentie, autonomie en relatie waardoor leerlingen gemotiveerd zijn voor een kindgesprek en eigenaarschap wordt bevorderd (Bouwman & De Boer, 2018). Het is tijdens een kindgesprek de bedoeling dat de leerkracht vragen stelt, waardoor de leerling gaat evalueren op zijn eigen leerproces (Gieteling, 2013). Er zijn verschillende soorten vragen en vraagtechnieken die in kunnen worden gezet bij een kindgesprek, waaronder: open en gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen en samenvattende vragen (Sterrenburg, 2013). Een portfolio kan helpend zijn om

kindgesprekken te ordenen en vast te leggen. Door een portfolio in te zetten wordt het leren van de leerling zichtbaar gemaakt (Blonk-Meulenkamp, 2019). Door een leerling zeggenschap te geven over zijn eigen portfolio, wordt de leerling eigenaar van zijn eigen leerproces (Harmsen, 2017). Castelijns en Kenter (2009) beschrijven drie vormen van portfolio's: werkportfolio, presentatieportfolio en een toetsportfolio.

2.6 Onderzoeksvraag

Hoe kunnen de leerkrachten van De Toermalijn kindgesprekken voeren op een manier waarbij de leerlingen eigenaarschap ervaren in het eigen leerproces?

2.6.1 Deelvragen

1. Op welke wijze denken leerkrachten van basisschool De Toermalijn dat ze aandacht besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie)?
2. Welke successen en knelpunten ervaren leerkrachten bij het voeren van kindgesprekken?
3. Welke wensen/verbetermogelijkheden zien leerkrachten?
4. Hoe worden kindgesprekken gevoerd op OBS De Delta en basisschool De Wissel?

3. Opzet van het onderzoek

3.1 Beschrijven en verantwoording van dataverzameling

Om antwoord te krijgen op de verschillende deelvragen worden de volgende instrumenten gebruikt: vragenlijst, focusgroep-interviews en expertvragenlijst. Door het gebruiken van de instrumenten vindt triangulatie plaats. Volgens Kallenberg, Koster, Onstenk en Scheepsma (2011) vergroot triangulatie de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

Om antwoord te krijgen op deelvraag 1 is gebruik gemaakt van een vragenlijst. Het doel van een vragenlijst is om gegevens van leerkrachten te verzamelen, over welke vaardigheden van eigenaarschap zij aan bod laten komen in kindgesprekken (Baarda, De Goede, Kalmijn, 2010). Een vragenlijst is de meest geschikte methode, omdat de meningen van leerkrachten worden weergegeven met behulp van een schaal en daarbij verbanden kunnen worden gelegd binnen de verschillende jaargroepen (Kallenberg, Koster, Onstenk en Scheepsma 2011).

Om antwoord te krijgen op deelvraag 2 en 3 is gebruik gemaakt van focusgroep-interviews. Bij een focusgroep-interview worden meerdere respondenten tegelijkertijd bevraagd over een bepaald onderwerp (Swaen, 2017). Een focusgroep-interview is geschikt om meningen en ervaringen van respondenten te verzamelen (Kallenberg et al., 2011).

Om antwoord te krijgen op deelvraag 4 is gebruik gemaakt van expertvragenlijst. Een expertvragenlijst is geschikt om meningen en ervaringen van experts te verzamelen. Bij het onderzoeken van een probleem in de onderwijspraktijk, kan het zinvol zijn om goed en grondig gebruik te maken van de kennis van experts. Experts hebben namelijk een uitgebreidere kennis van didactiek, een beter gevoel voor de context en stellen uitdagendere doelen (Kallenberg et al., 2011).

3.2 Respondenten

Het onderzoek wordt uitgevoerd in de onderbouw-, middenbouw- en bovenbouw van basisschool De Toermalijn. De respondenten zijn leerkrachten van de groep 1 t/m 8. Daarnaast zijn er ook expert respondenten, dit zijn leerkrachten van OBS De Delta en basisschool De Wissel.

De vragenlijst is afgenomen bij het hele leerkrachtenteam van basisschool De Toermalijn. Deze respondenten zijn gekozen, omdat dan in beeld kan worden gebracht op welke wijze de leerkrachten denken aandacht te besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken. Waarbij er verschillen en/of gelijkenissen kunnen zitten tussen de verschillende jaargroepen. Van de 30 leerkrachten die werken in een vaste groep, hebben 25 leerkrachten gereageerd. Dat is 83,3% van het totaal. Deze 25 respondenten zijn 3 mannen en 22 vrouwen, waarvan 6 fulltimers en 19 parttimers. De werkervaring van deze respondenten ligt tussen de 2 en 42 jaar. (Zie tabel 1).

De focusgroep-interviews zijn drie keer afgenomen, één keer voor leerkrachten uit de onderbouw (groep 1/2), één keer voor leerkrachten uit de middenbouw (groep 3, 4 en 5) en één keer voor leerkrachten uit de bovenbouw (groep 6, 7 en 8). Er is gekozen voor focusgroep-interviews per bouw, omdat zij dan per bouw kunnen aangeven wat onder andere de successen, knelpunten, wensen en

verbetermogelijkheden zijn bij het voeren van kindgesprekken. In totaal waren er 8 respondenten voor de focusgroep-interviews, waarvan 1 man en 7 vrouwen. De werkervaring ligt tussen de 2 en 37 jaar, daarvan werkt 1 respondent fulltime en 7 respondenten parttime. (Zie tabel 2).

De expertvragenlijst zijn op twee basisscholen afgenomen, op OBS De Delta (SAAM Scholen) en op basisschool De Wissel (Filios Scholengroep). Basisschool De Toermalijn wordt in het nieuwe schooljaar een samenwerkingsschool met OBS De Delta. Daarom is het relevant om in kaart te brengen hoe zij kindgesprekken voeren en vastleggen. OBS De Delta ligt daarmee voor op basisschool De Toermalijn. Basisschool de Wissel valt onder dezelfde stichting als basisschool De Toermalijn. Deze school werkt al langer met het voeren en vastleggen van kindgesprekken. De kennis die deze school heeft is relevant voor De Toermalijn. OBS De Delta heeft aangegeven geen kindgesprekken in de onderbouw (groep 1/2/3) te voeren, omdat hun leerlingen de taalvaardigheid en woordenschat missen. Basisschool De Wissel heeft aangegeven geen kindgesprekken in de onderbouw (groep 1/2) te voeren, omdat een proefdraai niet effectief was gebleken. De expertvragenlijsten worden afgenomen in de middenbouw (groep 3, 4 en 5) en in de bovenbouw (groep 6, 7 en 8). Op OBS De Delta hebben twee leerkrachten gereageerd en op basisschool De Wissel hebben drie leerkrachten gereageerd. In totaal waren er 5 respondenten, dit waren 5 vrouwen, waarvan 4 fulltimers en 1 parttimer. De werkervaring ligt tussen de 3 en 30 jaar. (Zie tabel 3).

Tabel 1: Schematische weergave respondenten vragenlijst

Respondent nummer	Groep	Aantal leerlingen	Geslacht	Werkervaring (in jaren)	Fulltime/parttime
1	4	25	V	13	Parttime
2	8	18	V	14	Parttime
3	5/6	21	V	2	Fulltime
4	3	19	V	26	Parttime
5	1/2	29	V	15	Parttime
6	6	22	V	18	Parttime
7	4	24	V	31	Parttime
8	8	24	M	12	Fulltime
9	7	23	M	4	Fulltime
10	8	23	V	20	Parttime
11	1/2	29	V	37	Parttime
12	4	23	V	19	Parttime
13	3	18	V	5	Parttime
14	3	19	V	21	Parttime
15	1/2	30	V	25	Parttime
16	4	23	V	25	Fulltime
17	8	18	V	21	Parttime
18	1/2	30	V	42	Parttime

19	7	24	V	14	Parttime
20	5	24	V	24	Fulltime
21	1/2	30	V	2	Fulltime
22	1/2	29	V	19	Parttime
23	4	25	V	15	Parttime
24	5	26	V	2	Parttime
25	5	26	M	42	Parttime

Tabel 2: Schematische weergave respondenten focusgroep-interviews

Respondent nummer	Groep	Aantal leerlingen	Geslacht	Werkervaring (in jaren)	Fulltime/parttime
5	1/2	29	V	15	Parttime
11	1/2	29	V	37	Parttime
7	4	24	V	31	Parttime
13	3	18	V	5	Parttime
24	5	26	V	2	Parttime
10	8	23	V	20	Parttime
9	7	23	M	4	Fulltime
26	6	24	V	22	Parttime

Tabel 3: Schematische weergave respondenten expertvragenlijst

Respondent nummer	Naam basisschool	Groep	Aantal leerlingen	Geslacht	Werkervaring (in jaren)	Fulltime/parttime
27	OBS De Delta	7/8	13	V	30	Fulltime
28	OBS De Delta	4/5/6	9	V	3	Fulltime
29	Basisschool De Wissel	7	25	V	11	Fulltime
30	Basisschool De Wissel	3	27	V	20	Parttime
31	Basisschool De Wissel	4	24	V	8	Fulltime

3.3 Instrumenten

Vragenlijst

Om antwoord te krijgen op deelvraag 1 is er een vragenlijst afgenomen. In de vragenlijst wordt

gevraagd op welke wijze leerkrachten denken aandacht te besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken. De vragenlijst is gevalideerd in de onderzoeksgroep, door te bespreken of iedereen hetzelfde beeld heeft bij de vaardigheden van eigenaarschap en de vragen in de vragenlijst daarbij aansluiten. Naast de vragenlijst is in een Word document theorie toegestuurd over de begrippen 'kindgesprekken' en 'eigenaarschap' die de leerkracht voorafgaand aan de vragenlijst lezen, zodat iedere leerkracht hetzelfde beeld heeft over deze begrippen. De respondenten worden bevraagd in hoeverre zij de vaardigheden van eigenaarschap toepassen in kindgesprekken. Dit konden ze aangeven op een vijfpuntschaal: 'heel vaak', 'vaak', 'soms', 'zelden' of 'nooit'. Er is gekozen voor een vijfpuntschaal, omdat de respondenten op deze manier tot het maken van een specifieke keuze worden gedwongen. Naast de schaalvragen krijgen de respondenten ook de gelegenheid om eigen opvattingen te geven, door middel van open vragen te stellen (Kallenberg et al., 2011). Dit wordt vormgegeven door kolommen in de vragenlijst toe te voegen waar de respondenten toelichtingen kunnen geven. De vragenlijst wordt digitaal afgenomen via Google Forms. Bij het vormgeven van de vragenlijst is het kernbegrip 'eigenaarschap' geoperationaliseerd waaruit dimensies zijn geformuleerd: 'eigen doelen stellen', 'zelfevaluatie', 'zelfmonitoring' en 'zelfinstructie'. (Zie bijlage 2). In het theoretisch kader staat beschreven dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie (Zimmerman, 1990). Aan de hand van deze vaardigheden zijn de schaalvragen opgesteld. De volledige vragenlijst is te vinden in de bijlagen. (Zie bijlage 3).

Focusgroep-interviews

Om antwoord te krijgen op deelvraag 2 en 3 zijn focusgroep-interviews afgenomen. Waarbij in beeld wordt gebracht welke successen, knelpunten, wensen en verbetermogelijkheden leerkrachten ervaren bij het voeren van kindgesprekken. Er is gekozen voor een semigestructureerde interviewleidraad. Dit houdt in dat er structuur in het gesprek wordt gebracht doordat een deel van het gesprek wordt geleid door een vaste vragenlijst. Het doel hiervan is om enerzijds de antwoorden van meerdere respondenten met elkaar te kunnen vergelijken en anderzijds dieper te kunnen doorvragen naar de meningen van de respondenten. De focusgroep-interviews worden vanwege het Coronavirus afgenomen via Hangouts. De focusgroep-interviews worden opgenomen, zodat de onderzoeker naderhand de interviews kan vastleggen (Kallenberg et al., 2011). Bij het vormgeven van de interviewleidraad is het kernbegrip 'kindgesprekken' geoperationaliseerd waaruit dimensies zijn geformuleerd: 'eigenaarschap' en 'de rol van de leerkracht'. (Zie bijlage 2). In het theoretisch kader staat beschreven dat leerlingen betrokken kunnen worden bij het eigen leerproces door leerkrachten met de leerlingen kindgesprekken te laten voeren (Bouwman, De Boer, 2018). Aan de hand van deze dimensies zijn interviewvragen opgesteld. De volledige interviewleidraad is te vinden in de bijlagen. (Zie bijlage 4).

Expertvragenlijst

Om antwoord te krijgen op deelvraag 4 is een expertvragenlijst afgenomen. Waarbij in beeld wordt

gebracht hoe experts kindgesprekken voeren. Hiervoor worden in de vragenlijst open vragen gesteld. Op deze manier krijgen de respondenten de gelegenheid om meer van hun eigen opvattingen te kunnen geven (Kallenberg, et al., 2011). De vragenlijst wordt digitaal afgenomen.

Bij het vormgeven van de vragenlijst is het kernbegrip 'kindgesprekken' geoperationaliseerd waaruit dimensies zijn geformuleerd: 'eigenaarschap', 'de rol van de leerkracht' en 'vastleggen van een kindgesprek'. (Zie bijlage 2). In het theoretisch kader staat beschreven dat door een portfolio in te zetten het leren van de leerling zichtbaar wordt gemaakt (Blonk-Meulenkamp, 2019). Aan de hand van deze dimensies zijn de open vragen opgesteld. De volledige vragenlijst is te vinden in de bijlagen. (Zie bijlage 5).

3.4 Wijze van data-analyse

Vragenlijst

De antwoorden van de respondenten zijn voor de onderzoeker weergegeven in een Spreadsheet. De antwoorden zijn dan geanalyseerd, door middel van het turven per schaalvraag. Tijdens het turven zijn de onderbouw (groep 1/2), middenbouw (groep 3, 4 en 5) en bovenbouw (groep 6, 7 en 8) apart weergegeven. Vervolgens zijn de resultaten van de antwoorden weergegeven in per vaardigheid van eigenaarschap in een tabel. De open vragen die ingevuld zijn door de respondenten zijn gecodeerd met behulp van labels. De labels die zijn gebruikt zijn: **eigen doelen stellen**, **zelfevaluatie**, **zelfmonitoring** en **zelfinstructie**. Vervolgens zijn de gegeven antwoorden van de respondenten per bouw in de vragenlijst axiaal gecodeerd in een tabel, om het zo overzichtelijk mogelijk te maken.

Focusgroep-interviews

De focusgroep-interviews zijn na het afnemen volledig getranscribeerd. De niet-relevante informatie is doorgestreept en de relevante informatie wordt gelabeld. De labels die zijn gebruikt zijn: **successen**, **knelpunten**, **wensen** en **verbetermogelijkheden**. De gelabelde onderdelen zijn geordend in een tabel, daarna zijn de onderdelen samengevat in een andere tabel.

Expertvragenlijst

De vragenlijst die beantwoord is door experts is gecodeerd met behulp van labels. De labels die zijn gebruikt zijn: **inhoud van kindgesprekken**, **organisatie van kindgesprekken** en **vastleggen van kindgesprekken**. Vervolgens zijn de gegeven antwoorden van de leerkrachten in de expertvragenlijst axiaal gecodeerd in een tabel, om het zo overzichtelijk mogelijk te maken.

4. Resultaten

4.1 Deelvraag 1: Op welke wijze denken leerkrachten van basisschool De Toermalijn dat ze aandacht besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie)?

Eigen doelen stellen

In tabel 4 is af te lezen hoe vaak de vaardigheid 'eigen doelen stellen' aan bod komt bij de respondenten tijdens het voeren van kindgesprekken uit de vragenlijst. In de onderbouw geven vier respondenten aan de leerling 'soms' de ruimte te geven om zelf eigen doelen te stellen, daarbij geven zes respondenten aan dat deze doelen 'soms' over de onderwijsbehoeften van de leerling gaan. Verder geven vier respondenten aan 'zelden' met de leerling te bespreken hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen. In de middenbouw geven vijf respondenten aan de leerlingen 'soms' de ruimte te geven om zelf eigen doelen te stellen en vijf andere respondenten geven aan dit 'zelden' te doen. Daarbij geven vier respondenten aan dat deze doelen 'soms' over de onderwijsbehoeften van de leerling gaan en vier andere respondenten geven aan dat het daar 'zelden' over gaat. Verder geven zes respondenten aan 'soms' met de leerling te bespreken hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen. In de bovenbouw geven drie respondenten aan de leerlingen 'soms' de ruimte te geven om zelf eigen doelen te stellen, daarbij geven vier respondenten aan dat deze doelen 'soms' over de onderwijsbehoeften van de leerling gaan. Verder geven drie respondenten aan 'vaak' met de leerling te bespreken hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen.

Tabel 4. Overzicht meningen van leerkrachten over het stellen van eigen doelen (n=25).

Eigen doelen stellen	1	2	3	4	5*
1. De leerkracht geeft de leerling de ruimte om zelf eigen doelen te stellen					
- Onderbouw	0	1	4	1	0
- Middenbouw	0	1	5	5	0
- Bovenbouw	1	1	3	2	1
2. De doelen zijn gericht op de onderwijsbehoeften van de leerling					
- Onderbouw	0	0	6	0	0
- Middenbouw	1	2	4	4	0
- Bovenbouw	1	1	4	1	1
3. De leerkracht bespreekt met de leerling hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen					
- Onderbouw	1	0	1	4	0
- Middenbouw	0	1	6	4	0
- Bovenbouw	1	3	2	1	1

*Noot: 1= heel vaak, 5= nooit.

De respondenten mochten een toelichting geven m.b.t. de vaardigheid 'eigen doelen stellen'. In de onderbouw geeft respondent 5 aan dat er niet wordt gevraagd welk doel een kind wil bereiken of welke onderwijsbehoeften een kind heeft. Respondent 15 geeft aan dat het doel is ontwikkelen vanuit interesse. In de middenbouw geeft respondent 13 aan dat als de kinderen graag iets willen leren zij hierop in gaan. Respondent 20 geeft aan dat het nog moeilijk is voor kinderen om eigen leerdoelen te

stellen en respondent 24 geeft aan dat de leerdoelen nog erg gericht zijn op de methode. In de bovenbouw geeft respondent 2 aan dat het stellen van doelen in samenspraak gaat met leerling en leerkracht. Respondent 8 geeft aan dat het niet structureel gebeurt en respondent 6 geeft aan dat haar leerlingen nooit eigen leerdoelen opstellen, deze komen uit de methode.

Zelfevaluatie

In tabel 5 is af te lezen hoe vaak de vaardigheid 'zelfevaluatie' aan bod komt bij de respondenten tijdens het voeren van kindgesprekken uit de vragenlijst. In de onderbouw geven vier respondenten aan de leerling 'vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat goed gaat. Daarnaast geven drie respondenten aan de leerling 'vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat beter kan. Verder geven twee respondenten aan 'vaak', twee respondenten aan 'soms' en twee respondenten aan 'zelden' dat zij een leerling laten evalueren op een productdoel. Ook geven vier respondenten aan de leerling 'zelden' te laten evalueren op de eigen doelen. In de middenbouw geven vijf respondenten aan de leerling 'vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat goed gaat. Daarnaast geven zeven respondenten aan de leerling 'vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat beter kan. Verder geven acht respondenten aan de leerling 'vaak' te laten evalueren op een productdoel. Ook geven zeven respondenten aan de leerling 'soms' te laten evalueren op de eigen doelen. In de bovenbouw geven drie respondenten aan de leerling 'heel vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat beter kan en drie andere respondenten geven aan dit 'vaak' te doen. Daarnaast geven vier respondenten aan de leerling 'vaak' de ruimte te geven om te vertellen wat beter kan. Verder geven vier respondenten aan de leerling 'vaak' te laten evalueren op een productdoel. Ook geven vier respondenten aan de leerling 'soms' te laten evalueren op de eigen doelen.

Tabel 5. Overzicht meningen van leerkrachten over zelfevaluatie (n=25).

Zelfevaluatie	1	2	3	4	5*
4. De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat goed gaat					
- Onderbouw	0	4	1	1	0
- Middenbouw	4	5	2	0	0
- Bovenbouw	3	3	1	1	0
5. De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat beter kan					
- Onderbouw	0	3	2	0	1
- Middenbouw	2	7	2	0	0
- Bovenbouw	2	4	1	1	0
6. De leerkracht laat de leerling evalueren op een productdoel					
- Onderbouw	0	2	2	2	0
- Middenbouw	0	8	2	1	0
- Bovenbouw	1	4	3	0	0
7. De leerkracht laat de leerling evalueren op de eigen doelen					
- Onderbouw	0	1	1	4	0
- Middenbouw	0	2	7	2	0
- Bovenbouw	1	2	4	0	1

*Noot: 1= heel vaak, 5= nooit.

De respondenten mochten een toelichting geven m.b.t. de vaardigheid 'zelfevaluatie'. In de onderbouw geeft respondent 5 en 11 aan dat zelfevaluatie vooral in leiding gaat van de leerkracht en het kind niet vaak aan bod komt. Respondent 21 geeft aan het klassikaal te doen na een werkles. In de middenbouw geeft respondent 13 en 14 aan het klassikaal of in kleine groepjes te doen. In de bovenbouw geeft respondent 3 en 6 aan dit klassikaal te doen aan het einde van een les.

Zelfmonitoring

In tabel 6 is af te lezen hoe vaak de vaardigheid 'zelfmonitoring' aan bod komt bij de respondenten tijdens het voeren van kindgesprekken uit de vragenlijst. In de onderbouw geven vijf respondenten aan dat de resultaten van de gestelde doelen 'nooit' worden vastgelegd door de leerkracht, daarbij geven zes respondenten aan dat deze resultaten 'nooit' worden vastgelegd door de leerling.

Daarnaast geven drie respondenten aan 'heel vaak' de onderwijsbehoeften van hun leerlingen te kunnen formuleren en geven twee respondenten aan 'heel vaak' de leerdoelen van hun leerlingen te kunnen formuleren. Verder geven drie respondenten 'soms' aan en drie andere respondenten 'zelden' aan dat de leerlingen hun eigen onderwijsbehoeften kunnen formuleren en geven drie respondenten aan 'zelden' dat de leerlingen hun eigen leerdoelen kunnen formuleren. In de middenbouw geven vier respondenten aan 'zelden' en vier andere respondenten aan 'nooit' dat de resultaten van de gestelde doelen worden vastgelegd door de leerkracht. Daarbij geven vijf respondenten aan dat deze resultaten 'nooit' worden vastgelegd door de leerling. Daarnaast geven zes respondenten aan 'vaak' de onderwijsbehoeften van hun leerlingen te kunnen formuleren en geven acht respondenten aan 'vaak' de leerdoelen van hun leerlingen te kunnen formuleren. Verder geven zes respondenten aan 'soms' dat de leerlingen hun eigen onderwijsbehoeften kunnen formuleren en geven zes respondenten aan 'soms' dat de leerlingen hun eigen leerdoelen kunnen formuleren. In de bovenbouw geven vier respondenten aan dat de resultaten van de gestelde doelen 'nooit' worden vastgelegd door de leerkracht, daarbij geven vijf respondenten aan dat deze resultaten 'nooit' worden vastgelegd door de leerling. Daarnaast geven vijf respondenten aan 'vaak' de onderwijsbehoeften van hun leerlingen te kunnen formuleren en geven vier respondenten aan 'heel vaak' de leerdoelen van hun leerlingen te kunnen formuleren. Verder geven vijf respondenten aan 'soms' dat de leerlingen hun eigen onderwijsbehoeften kunnen formuleren en geven vier respondenten aan 'soms' dat de leerlingen hun eigen leerdoelen kunnen formuleren.

Tabel 6. Overzicht meningen van leerkrachten over zelfmonitoring (n=25)

Zelfmonitoring	1	2	3	4	5*
8. De resultaten van de zelf gestelde doelen van de leerling worden vastgelegd door de leerkracht					
- Onderbouw	0	1	0	0	5
- Middenbouw	0	1	2	4	4
- Bovenbouw	1	2	0	1	4
9. Deze resultaten worden vastgelegd door de leerling					
- Onderbouw	0	0	0	0	6
- Middenbouw	0	1	1	4	5
- Bovenbouw	1	1	1	0	5

10. De leerkracht kan de onderwijsbehoeftes van zijn leerlingen formuleren					
- Onderbouw	3	1	1	1	0
- Middenbouw	1	6	2	1	1
- Bovenbouw	3	5	0	0	0
11. De leerkracht kan de leerdoelen van zijn leerlingen formuleren					
- Onderbouw	2	1	1	1	1
- Middenbouw	0	8	1	1	1
- Bovenbouw	4	3	0	1	0
12. De leerling kan zijn eigen onderwijsbehoeftes formuleren					
- Onderbouw	0	0	3	3	0
- Middenbouw	0	2	6	3	0
- Bovenbouw	0	3	5	0	0
13. De leerling kan zijn eigen leerdoelen formuleren					
- Onderbouw	0	0	2	3	1
- Middenbouw	0	2	6	2	1
- Bovenbouw	0	2	4	2	0

*Noot: 1= heel vaak, 5= nooit.

De respondenten mochten een toelichting geven m.b.t. de vaardigheid 'zelfmonitoring'. In de onderbouw geeft respondent 11 aan resultaten te registreren in dot.com en KIJK. Respondent 15 geeft aan dat het niet de leerdoelen van de leerlingen zijn, maar de doelen die de leerkracht stelt.

Zelfinstructie

In tabel 7 is af te lezen hoe vaak de vaardigheid 'zelfinstructie' aan bod komt bij de respondenten tijdens het voeren van kindgesprekken uit de vragenlijst. In de onderbouw geven twee respondenten aan 'soms', twee respondenten aan 'zelden' en twee respondenten aan 'nooit' de leerling zelf te laten bepalen of hij wel of niet een instructie volgt. Daarnaast geven vijf respondenten aan dat de leerling 'nooit' mag aangeven of hij een leerdoel beheerst. In de middenbouw geven vijf respondenten aan 'soms' de leerling te laten bepalen of hij wel of niet een instructie volgt. Daarnaast geven vier respondenten aan dat de leerling 'nooit' mag aangeven of hij een leerdoel beheerst. In de bovenbouw geven vier respondenten aan 'zelden' de leerling te laten bepalen of hij wel of niet een instructie volgt. Daarnaast geven twee respondenten aan 'heel vaak', twee respondenten aan 'soms' en twee respondenten aan 'zelden' dat de leerling mag aangeven of hij een leerdoel beheerst.

Tabel 7. Overzicht meningen van leerkrachten over zelfinstructie (n=25)

Zelfinstructie	1	2	3	4	5*
14. De leerkracht laat de leerling zelf bepalen of hij wel/niet een instructie volgt					
- Onderbouw	0	0	2	2	2
- Middenbouw	0	1	5	4	1
- Bovenbouw	0	3	1	4	0
15. De leerlingen mogen zelf aangeven of zij een leerdoel beheersen					
- Onderbouw	0	0	1	0	5
- Middenbouw	0	2	2	3	4
- Bovenbouw	2	1	2	2	1

*Noot: 1= heel vaak, 5= nooit.

De respondenten mochten een toelichting geven m.b.t. de vaardigheid 'zelfinstructie'. In de onderbouw geeft respondent 11 aan dat de leerkracht bepaalt wanneer het instructiemoment plaatsvindt, de verwerking ervan mogen de leerlingen bepalen. In de middenbouw geeft respondent 20 en 16 aan dat dit gepaard gaat met de aanpak waarin de leerling zich bevindt. Respondent 1 en 23 geven aan dat het bij pluskinderen anders is omdat zij in overleg mogen bepalen. Respondent 12 geeft aan het moeilijk te vinden om haar leerlingen hierin los te laten en respondent 13 geeft aan geen systeem te hebben waarmee aangegeven kan worden of de leerlingen een leerdoel beheersen.

4.2 Deelvraag 2: Welke successen en knelpunten ervaren leerkrachten bij het voeren van kindgesprekken?

Successen

In het focusgroep-interview van de onderbouw zegt respondent 5 als succeservaring bij het voeren van kindgesprekken: *'Het blije koppie dat er dan opzit hé.'* Respondent 11 geeft aan als succeservaring: *'Het moment dat ze niet meer huilen, bij jou om troost komen en bij jou iets komen vertellen.'* In het focusgroep-interview van de middenbouw geven respondent 13, 24 en 7 aan dat een kindgesprek aangaan met leerlingen veiligheid biedt. Respondent 24 zegt hierover: *'Dat ze opener worden en meer naar je toe durven te komen als er is iets. Maar ik denk ook wel door de succeservaring werk gerelateerd dat iets wel lukt nadat je daarover gehad hebt en daarin groeien en meer zelfvertrouwen krijgen.'* In het focusgroep-interview van de bovenbouw geeft respondent 9 als succeservaring dat hij tijdens een kindgesprek erachter komt wat er in een leerling speelt en wat hij/zij wil bereiken. Respondent 26 zegt hierover: *'Ik zie het meer als een voldaan gevoel.'*

Knelpunten

In het focusgroep-interview van de onderbouw benoemt respondent 11 als knelpunten voor het voeren van kindgesprekken: *'De werkdruk. De tijd. Er zijn gewoon te veel kinderen om je aandacht over te verdelen en het zijn ook heel veel dezelfde kinderen die de aandacht zo hard nodig hebben dat je die niet over kunt slaan en er zijn dus altijd kinderen die erbij in schieten.'* In het focusgroep-interview van de middenbouw geeft respondent 7 aan dat er nog niet is afgesproken dat basisschool De Toermalijn kindgesprekken gaat voeren. Respondent 24 vult haar aan: *'Eerst moet de schoolbrede aanpak duidelijk zijn, voordat je weet wat je nodig hebt. Ik denk wel dat het goed is als je met de school op één lijn zit en daar een doorgaande lijn in voert en ook weet wat je allemaal nodig hebt en kunt bieden aan een kind.'* Daarnaast geeft respondent 24 ook aan dat de kindgesprekken niet opgelegd moeten worden. Respondent 7 geeft aan het moeilijk te vinden om haar leerlingen los te laten. In het focusgroep-interview van de bovenbouw geven respondent 10 en 26 aan als knelpunt te ervaren tijdgebrek en de ruimte om dieper op kindgesprekken in te kunnen gaan. Respondent 9, 10 en 26 geven aan hiervoor vaste tijden op het rooster te willen. Ook geeft respondent 10 aan het moeilijk te

vinden als er weinig uit een leerling komt en het gesprek door de leerkracht gestuurd moet worden.

4.3 Deelvraag 3: Welke wensen/verbetermogelijkheden zien leerkrachten?

Verbetermogelijkheden

In het focusgroep-interview van de onderbouw geeft respondent 11 aan meer tijd te willen voor het voeren van kindgesprekken. Respondent 5 geeft aan als verbeterpunt een format te willen die zij kunnen gebruiken tijdens het voeren van kindgesprekken, zodat het gesprek niet stilvalt. In het focusgroep-interview van de middenbouw geven respondent 7, 13 en 24 aan geen kindgesprekken op dit moment te voeren. Respondent 24 benoemt als verbeterpunt: *'Ik denk dat het vooral heel belangrijk is dat je de tijd hebt om met kinderen te praten.'* In het focusgroep-interview van de bovenbouw geeft respondent 26 aan als verbeterpunt: *'Als je een doel stelt, hoelang je erover mag doen en wanneer je het met de groep kunt inplannen.'* Daarnaast vinden respondent 9, 10 en 26 een doorlopende lijn van groep 1 t/m 8 belangrijk, waarin bepaalde parallelgroepen hetzelfde kunnen hanteren, waardoor het herkenbaar is voor de leerlingen. Ook geeft respondent 10 en 26 als verbeterpunt een format te willen hanteren, waar er verschil wordt gemaakt tussen een onderbouw en bovenbouw leerling.

Wensen

In het focusgroep-interview van de onderbouw geven respondent 5 en 11 aan te willen werken met een portfolio, in plaats van een rapport. Over kindgesprekken wenst respondent 11: *'Bij kleuters vind ik het heel belangrijk dat het een spontaan gesprek blijft.'* Respondent 5 en 11 wensen ook dat er met het team van basisschool De Toermalijn wordt overlegd wat ze willen met kindgesprekken, dat er de tijd is om het eigen te maken, de visie hierop aan te passen en het geborgd wordt. Verder geeft respondent 11 aan het niet ziet zitten om kindgesprekken met ouders te voeren. In het focusgroep-interview van de middenbouw wenst respondent 7: *'Niet te veel opgelegd van bovenaf en dat we wel nog onszelf mogen blijven tijdens die gesprekken.'* Ook wensen respondent 7, 13 en 24 geen werkdruk te ervaren en willen respondent 7 en 24 dat er duidelijke richtlijnen komen op welke gebieden leerdoelen worden gesteld en hoe lang de werkperiode hiervoor is. Respondent 13 wenst ideeën te krijgen voor het voeren van kindgesprekken. In het focusgroep-interview van de bovenbouw geeft respondent 9 aan: *'Ik denk een doorgaande lijn. Er moet iets vastliggen. Als we naar eigenaarschap toe willen moeten de andere bouwen ernaartoe gaan werken.'* Respondent 26 wenst dat een kleuter niet hetzelfde kindgesprek hoeft te hebben als een leerling uit groep 8.

4.4 Deelvraag 4: Hoe worden kindgesprekken gevoerd en vastgelegd op OBS De Delta en basisschool De Wissel?

Inhoud van kindgesprekken

In de expertvragenlijst van OBS De Delta geeft respondent 28 aan dat de kindgesprekken over wat de kinderen willen leren, hoe ze dat gaan doen en hoe ze dat gaan checken. Respondent 27 en 28 geven aan dat de vragen die worden gesteld open zijn, zodat de kinderen aan het denken worden gezet.

Door samenvattende vragen te stellen wordt er gecheckt of de leerkracht de leerling goed begrijpt. In de expertvragenlijst van basisschool De Wissel geven respondent 29, 30 en 31 aan dat de kindgesprekken gaan over het ik-rapport, observaties, toets of een vraag/wens van ouder of kind. Er worden doelen samen met de ouders en het kind in het ik-rapport opgesteld en deze worden tussentijds geëvalueerd met de leerkracht en het kind. De doelen die de kinderen stellen kunnen zowel cognitief als sociaal-emotioneel zijn. Respondent 31 geeft aan dat in de kindgesprekken voornamelijk open- en doorvragen worden gesteld.

Organisatie van kindgesprekken

In de expertvragenlijst van OBS De Delta geeft respondent 28 aan tijdens een kindgesprek dezelfde vragen te stellen, maar dat doet zij niet aan de hand van een format. Ook geven respondent 27 en 28 aan dagelijks kindgesprekken te voeren met hun kinderen over hun proces. Deze kindgesprekken voeren zij met de leerlingen tijdens het zelfstandig werken.

In de expertvragenlijst van basisschool De Wissel geeft respondent 29 het ik-rapport te gebruiken als format voor een kindgesprek. Respondent 30 en 31 geven aan het ik-rapport en een zelfgemaakt vragenlijst voor het kennismakingsgesprek te gebruiken als format. Respondent 29 geeft aan minstens vier keer per jaar kindgesprekken te voeren, waarvan twee keer de ouders mee leerdoelen opstellen. Respondent 30 en 31 geven aan twee tot drie keer per jaar kindgesprekken te voeren, waarvan ook twee keer de ouders aanwezig zijn. Respondent 29, 30 en 31 geven aan dat de kindgesprekken worden gepland tijdens het zelfstandig werken of als er een extra leerkracht beschikbaar is.

Vastleggen van kindgesprekken

In de expertvragenlijst van OBS De Delta geeft respondent 28 aan op zoek te zijn naar een manier om kindgesprekken vast te leggen. Respondent 27 geeft aan dat alleen de rapportgesprekken worden vastgelegd door de leerkracht. Verder geven respondent 27 en 28 aan geen gebruik te maken van een portfolio.

In de expertvragenlijst van basisschool De Wissel respondent 29, 30 en 31 geven aan dat de kindgesprekken worden vastgelegd door de leerkracht. Respondent 30 geeft aan dit te doen in dot.com en respondent 31 geeft aan dit te doen in LOVS. Respondent 30 geeft aan dat in de eerste periode van het schooljaar de ouders van de leerlingen helpen bij het vaststellen van de onderwijsbehoeften van hun kind. Dit wordt vastgelegd in het ik-rapport. Verder geven respondent 30 en 31 aan geen portfolio in te zetten. Respondent 29 geeft aan soms een digitaal portfolio in te zetten.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.1.1 Deelvraag 1: Op welke wijze denken leerkrachten van basisschool De Toermalijn dat ze aandacht besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie)?

Zimmerman (1990) stelt dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie. Bij de vaardigheid eigen doelen stellen hebben bij alle drie de bouwen de meeste respondenten op de vragen 'soms' of 'zelden' geantwoord. De respondenten in de onderbouw geven aan dat er niet aan een leerling gevraagd wordt wat hij/zij wil leren of bereiken. De respondenten in de middenbouw geven aan dat het voor de leerlingen nog moeilijk is om eigen leerdoelen te stellen en dat hun leerdoelen nu vooral methode gebonden zijn. Bij de bovenbouw respondenten geeft de een aan de leerlingen geen eigen leerdoelen te laten stellen en de ander doet dit wel alleen niet structureel. Bij de vaardigheid zelfevaluatie hebben bij alle drie de bouwen de meeste respondenten 'heel vaak' of 'vaak' geantwoord. Behalve bij de vraag 'De leerkracht laat de leerling evalueren op de eigen doelen', dan vullen de meeste respondenten uit alle drie de bouw 'soms' of 'zelden' in. Hieruit kan geconcludeerd worden dat zelfevaluatie vooral plaatsvindt bij de doelen die de leerkracht of methode stelt en niet de leerling zelf. Dit wordt bevestigd door de middenbouw en bovenbouw respondenten zij geven aan dit te doen onder de les in kleine groepjes of klassikaal. Bij de vaardigheid zelfmonitoring hebben bij alle drie de bouwen de meeste respondenten geantwoord als het gaat om kindgesprekken vastleggen door leerkracht of leerling 'zelden' of 'nooit'. Als het gaat om het formuleren van de onderwijsbehoeften/leerdoelen van de leerlingen door de leerkracht vullen de meeste respondenten uit alle drie de bouwen 'heel vaak' of 'vaak' in. Als het gaat over of de leerlingen hun onderwijsbehoeften/leerdoelen kunnen formuleren vullen de meeste respondenten uit alle drie de bouwen 'soms' of 'zelden' in. Bij de vaardigheid zelfinstructie hebben bij alle drie de bouwen de meeste respondenten 'soms' of 'zelden' geantwoord. Een enkeling van de bovenbouw respondenten heeft 'heel vaak' of 'vaak' geantwoord. De onderbouw respondenten geven aan dat de leerkracht bepaalt wanneer het instructiemoment plaatsvindt. De middenbouw respondenten geven aan dat het ligt aan de aanpak waarin de leerling zich bevindt. Uit de vragenlijst kan geconcludeerd worden dat de leerkrachten weinig aandacht besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken.

5.1.2 Deelvraag 2: Welke successen en knelpunten ervaren leerkrachten bij het voeren van kindgesprekken?

Uit de antwoorden op de vragen uit het interview kan geconcludeerd worden dat leerkrachten het fijn vinden om kindgesprekken te voeren. Als succesfactor bij het voeren van kindgesprekken ervaren de onderbouw en middenbouw respondenten dat de leerlingen naar de leerkracht toe durven te komen

als er iets is of om iets te komen vertellen. De leerlingen worden opener en losser. Het doet de onderbouw respondenten goed om de blijde gezichten van hun leerlingen te zien. Als succesfactor geven de middenbouw respondenten ook aan dat de leerling het lukt als die met de leerkracht praat over wat hij/zij moeilijk vindt bij een bepaald vakgebied, waardoor de leerling zelfvertrouwen krijgt. Het kindgesprek biedt veiligheid voor de leerling. Als succesfactor bij het voeren van kindgesprekken geven de bovenbouw respondenten aan erachter te komen wat er in een leerling speelt en wat hij/zij wil bereiken. De respondenten ervaren hierdoor een voldaan gevoel. De respondenten in de onderbouw en bovenbouw geven als knelpunt tijdgebrek te ervaren bij het voeren van kindgesprekken. De onderbouw respondenten geven aan dat er te veel leerlingen zijn om de aandacht over te verdelen. Een ander knelpunt dat de onderbouw respondenten ervaren is de werkdruk. De bovenbouw respondenten geven aan het fijn te vinden als er op het rooster vaste tijden komen voor het voeren van kindgesprekken. De respondenten in de middenbouw ervaren als knelpunt dat er op De Toermalijn geen duidelijke afspraken zijn over het voeren van kindgesprekken. Zij geven aan het fijn te vinden om een doorgaande lijn in te voeren, waarbij leerkracht kunnen aangeven wat zij nodig hebben voor het voeren van kindgesprekken en zij zich er bewust van zijn wat ze met kindgesprekken kunnen bieden aan hun leerlingen.

5.1.3 Deelvraag 3: Welke wensen/verbetermogelijkheden zien leerkrachten?

De respondenten in de onderbouw en bovenbouw wensen dat er iets vast komt te liggen binnen de school over het voeren van kindgesprekken, dat de visie hierop aan wordt gepast en dat dit geborgen wordt. De respondenten in de bovenbouw geven daarbij aan een doorgaande lijn van onder- naar bovenbouw fijn te vinden. Waarbij er vanuit de verschillende bouwen naar eigenaarschap wordt toegewerkt. Verder wensen zij ook dat een leerling uit groep 1/2 niet hetzelfde kindgesprek hoeft te hebben als een leerling uit groep 8. De respondenten in de middenbouw wensen zichzelf te kunnen zijn tijdens het voeren van kindgesprekken en dat er niet te veel op wordt gelegd van bovenaf. Verder wensen zij geen werkdruk te ervaren en willen zij duidelijke richtlijnen over het stellen van leerdoelen tijdens kindgesprekken (op welk gebied en hoelang). De respondenten in de onderbouw wensen dat de kindgesprekken bij kleuters spontaan blijven en niet gepland. De respondenten in alle drie de bouwen zien als verbeterpunt de tijd voor het voeren van kindgesprekken. De bovenbouw geeft hierbij aan het fijn te vinden als het op het rooster wordt gepland. Daarnaast geven de onderbouw en bovenbouw respondenten aan als verbeterpunt een format te willen hanteren voor het voeren van kindgesprekken. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen een onderbouw- en bovenbouw leerling. De respondenten in de middenbouw en bovenbouw zien als verbeterpunt een doorlopende lijn van groep 1 t/m 8 voor het voeren van kindgesprekken. Waarbij bepaalde parallelgroepen hetzelfde kunnen hanteren, waardoor het herkenbaar wordt voor de leerlingen.

5.1.4 Deelvraag 4: Hoe worden kindgesprekken gevoerd op OBS De Delta en basisschool De Wissel?

Op OBS De Delta worden vanaf groep 4 dagelijks kindgesprekken gevoerd. De kindgesprekken worden gevoerd tijdens het zelfstandig werken. De kindgesprekken gaan over wat de leerlingen willen leren, hoe ze dat gaan doen en hoe zij dat kunnen checken. Tijdens de kindgesprekken worden geen formats gebruikt de leerkrachten gebruiken steeds dezelfde vragen, dit zijn voornamelijk open- en samenvattende vragen. OBS De Delta is nog opzoek naar een manier om kindgesprekken vast te leggen.

Op basisschool De Wissel worden vanaf groep 3 kindgesprekken gevoerd. Deze kindgesprekken worden gevoerd tijdens het zelfstandig werken of als er een extra leerkracht beschikbaar is. De kindgesprekken gaan over het ik-rapport, observaties, toets of een vraag/wens van ouder of leerling. In het ik-rapport stelt de leerling samen met zijn ouders doelen op. Deze doelen kunnen zowel cognitief als sociaal-emotioneel zijn. Deze doelen worden tussentijds geëvalueerd met leerkracht en leerling. Er worden ongeveer twee tot vier keer per jaar kindgesprekken gehouden, waarvan twee keer ook de ouders van de leerling aanwezig zijn. De kindgesprekken worden door de leerkracht vastgelegd in dot.com of LOVS.

5.1.5 Hoofdvraag: Hoe kunnen de leerkrachten van De Toermalijn kindgesprekken voeren op een manier waarbij de leerlingen eigenaarschap ervaren in het eigen leerproces?

Uit de vragenlijst is geconcludeerd dat de leerkrachten tijdens het voeren van kindgesprekken nog weinig aandacht besteden aan de vaardigheden die volgens Zimmerman (1990) eigenaarschap bevorderen. De vaardigheid eigen doelen stellen wordt door enkele bovenbouw leerkrachten toegepast, alleen niet structureel. De andere leerkrachten geven aan dit niet in kindgesprekken te vragen aan hun leerlingen, dat de leerlingen dit nog moeilijk vinden of de leerdoelen alleen methode gebonden zijn. Terwijl Deleij (2016) aangeeft dat het belangrijk is om leerlingen eigen doelen te laten stellen, zodat de leerlingen hun eigen doelen willen behalen in plaats van dat de leerkracht dit wilt. Bij de vaardigheid zelfevaluatie geven de leerkrachten aan dit te doen bij de leerdoelen die zij stellen of die vanuit de methode worden gesteld. Deze doelen worden in groepjes of klassikaal geëvalueerd. Terwijl Duckworth, Akerman, MacGregor, Salter en Vorhaus (2009) aangeven dat het belangrijk is om leerlingen zelf te leren evalueren op hun eigen gestelde doelen, waardoor zij hun eigen fouten en mogelijkheden ontdekken. Bij de vaardigheid zelfmonitoring geven de meeste leerkrachten aan de kindgesprekken niet vast te leggen. Terwijl Deleij (2016) aangeeft dat als leerlingen hun resultaten op een meetbare en duidelijke manier weergeven, zij hun eigen leren zichtbaar maken. Hierdoor worden de leerkracht en leerling bewust van de onderwijsbehoeften en leerdoelen van de leerling (Hattie & Yates, 2015). Bij de vaardigheid zelfinstructie geven de onderbouw leerkrachten aan dat zij bepalen wanneer het instructiemoment plaatsvindt en de middenbouw leerkrachten geven aan dat het ligt aan de aanpak waarin de leerling zich bevindt. Terwijl Berends (2014) aangeeft als leerlingen zelf mogen aangeven of zij een bepaald leerdoel beheersen en welke instructie zij willen volgen, de leerlingen mede-eigenaar worden van hun leerproces.

5.2 Kritische reflectie op onderzoeksproces

De sterke kanten van dit onderzoek zijn de opzet van het onderzoek en de betrouwbaarheid van de dataverzameling door de kijk van drie verschillende personen uit de onderzoeksgroep op het onderzoek. De instrumenten die zijn ingezet, met name de vragenlijst en expertvragenlijst kunnen als sterke kanten worden beschouwd, vanwege de operationalisering van kernbegrippen uit het theoretisch kader. Tegelijkertijd moet er een kanttekening worden geplaatst bij de resultaten van de expertvragenlijst. Op de vragen in de expertvragenlijst had doorgevraagd kunnen worden, als deze was afgenomen in de vorm van een interview. Hier was op het moment zelf niet voor gekozen i.v.m. het Coronavirus. De begrippen eigenaarschap en kindgesprekken zouden in een presentatie worden uitgelegd aan de respondenten, voordat zij de vragenlijst zouden invullen. Door het Coronavirus hebben de respondenten de informatie zelf moeten lezen, maar in de focusgroep-interviews bleek dat de begrippen niet helemaal helder waren voor de respondenten. Een aantal vragen van de focusgroep-interviews bleken bij de analyse geen bruikbare informatie op te leveren. De interviewvragen sloten niet altijd nauw aan bij de deelvraag die daarmee beantwoord werd. Een groter aantal respondenten bij de focusgroep-interviews had de betrouwbaarheid van de resultaten voor antwoorden op deelvraag 2 en 3 kunnen vergroten. Voor een vervolgonderzoek is aan te bevelen meer respondenten te betrekken bij focusgroep-interviews voor een duidelijk beeld van de meningen van leerkrachten uit verschillende bouwen en meerdere parallelgroepen.

5.3 Praktische opbrengst en aanbevelingen

1. De onderzoeker raadt aan om een studiedag te organiseren over de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen, waaronder: eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie. Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat de leerkrachten input nodig hebben over wat de vaardigheden van eigenaarschap inhouden en hoe zij deze vaardigheden in kunnen zetten tijdens kindgesprekken om de leerlingen eigenaarschap te laten ervaren in het eigen leerproces.
2. De onderzoeker raadt aan dat het team van basisschool De Toermalijn gezamenlijk duidelijk richtlijnen gaat opstellen over kindgesprekken. Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat de leerkrachten willen werken met een doorgaande lijn van onder- naar bovenbouw m.b.t. kindgesprekken. Op deze manier kan er dan in de verschillende bouwen naar eigenaarschap toe worden gewerkt. Een kindgesprek met een onderbouw leerling is niet hetzelfde als met een bovenbouw leerling. Er moeten duidelijke richtlijnen komen over hoe deze kindgesprekken worden vormgegeven binnen de verschillen bouwen en hoe dit geborgen wordt.
3. De onderzoeker raadt aan om kindgesprekken in te plannen op het rooster. Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat leerkracht tijdgebrek en werkdruk ervaren voor het voeren van kindgesprekken, door hier tijd op het rooster voor te plannen hoeven de leerkrachten dit niet te ervaren.

6. Literatuurlijst

- Aanen-Zilvold, E., & Bulterman-Bos, J. (2013). Identificatie van onderwijsbehoeften met behulp van kindgesprekken. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. Geraadpleegd van <http://www.100jaarorthopedagogiek.nl/100jaarPDF/PDF/paid/Februari2013Identificatie%20van.pdf>
- Baarda, B., de Goede, M., & Kalmijn, M. (2010). *Basisboek enquêteren* (3de editie). Groningen, Nederland: Noordhoff.
- Berends, R. (2014). Werken aan eigenaarschap. *Jeugd in School en Wereld (JSW)*, 6-9.
- Blonk-Meulenkamp, M. (2019, 14 november). Kindgesprekken; waar heb je het over? Geraadpleegd op 6 januari 2019, van <https://wij-leren.nl/kindgesprek-leertaal-leercultuur.php>
- Bouwman, N., & de Boer, A. (2018). Kindgesprekken: zonder relatie geen prestatie. IJsselgroep, 3. Geraadpleegd van <https://www.ijsselgroep-ed.nl/images/blog/kindgesprekken-ijsselgroep.pdf>
- Brown, G., Pierce, J.L. & Crossley, C. (2013). *Toward an Understanding of the Development of Ownership Feelings*. Hoboken (USA): Wiley Blackwell.
- Castelijns, J. & Kenter, B. (2003). *De diepte in met leerlingportfolio's: praktijkervaringen -in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS.
- Castelijns, J. & Kenter, B. (2009). *Leren met portfolio's*. Amersfoort: CPS.
- Castelijns, J., Kenter, B. & Loo, J. van, (2001). *Leerlingportfolio's en hun betekenis voor het leerproces*. Amersfoort: CPS.
- Cauffman, L. & Dijk, J.D. van (2009). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Amsterdam: Boom Lemma
- Deleij, M. (2016). Eigenaarschap, zo simpel! *Jeugd in School en Wereld (JSW)*, p. 32-33.
- Delfos, M. (2008). *Luister je wel naar mij* (14de editie). Amsterdam: SWP Uitgeverij B.V.
- Dingemanse, K. (2018, 25 juni). Observatie in je scriptie – wanneer kun je het gebruiken? Geraadpleegd op 18 maart 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/observatie-je-scriptie/>
- Duckworth, K., Akerman, R., MacGregor, A., Salter, A., & Vorhaus, J. (2009). *Self-regulated learning: a literature review*. Londen: Centre for Research on the Wider Benefits of Learning Institute of Education.
- Dycke, J.L., Martin, J.E., & Lovett, D.L. (2006). *Why is this cake on fire?: Inviting Students Into the IEP Process*. Teaching Exceptional Children. Vol. 38, No. 3 (42-47).
- Gieteling, J. (2013). Praktijkgericht Onderzoek in Onderwijs en Opvoeding. *Garant*, 17–21. Geraadpleegd van <https://www.onderwijs-perspectief.nl/wp-content/uploads/2014/03/Nieuw-Meesterschap-2013-nr.-1.pdf>
- Harmsen, L. (2017, 9 juni). Portfolioleren: wat is het en wat kun je ermee? Geraadpleegd op 7 januari 2020, van <https://www.odin-groep.nl/nieuws/blogs/art/3722/portfolioleren-wat-is-het-en-wat-kun-je-ermee>
- Hattie, J., & Yates, G. (2015). *Leren zichtbaar maken met de kennis over hoe wij leren* (1ste editie). Abimo: Bazalt Educatieve Uitgaven.

- Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., & Scheepsmma, W., (2011). *Ontwikkeling door onderzoek*. Amersfoort: Thieme Meulenhoff.
- Lieskamp, M. (2017). Het belang van eigenaarschap voor het eigen leerproces van leerlingen. *Direct*, 25. Geraadpleegd van <http://www.myriamlieskamp.nl/wp-content/uploads/2017/04/toekomstbehendig-onderwijs-Direct-5-2017.pdf>
- Marzano, R. (2008). *Wat werkt in de klas. Didactische aanpak*. Rotterdam: Bazalt.
- Marzano, R.J. (2009). *Designing and Teaching Learning Goals & Objectives*. Bloomington: MRL, Solution Tree.
- Pameijer, N., Beukering, T. van, & Lange, S. de (2010). *Handelingsgericht werken in de klas*. Den Haag: Acco Leuven.
- Ryan, R., & Deci, E. (2000). *Self-determination Theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being*. Rochester, NY: University of Rochester.
- Sterrenburg, J. P. A. (2013). Vraag het maar aan mij! (1). Geraadpleegd van file:///C:/Users/Gebruiker/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/download.pdf
- Swaen, B. (2017, 2 mei). Focusgroep – wat is het precies? Geraadpleegd op 18 maart 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/focusgroep/>
- Thomas & Charles. (z.d.). Gesprekken met jonge kinderen. Geraadpleegd op 7 januari 2020, van <https://www.thomasencharles.nl/kindgesprekken-jongekinderen/>
- Van Blijswijk, M., & Bogaarts, M. (2010). Wat werkt in de klas? *Jeugd in School en Wereld (JSW)*, 6–9.
- Van Blijswijk, R. (2012, 25 november). Luc Stevens: “Ieder mens is gebouwd om zichzelf te ontwikkelen en heeft een natuurlijke behoefte aan relatie, autonomie en competentie”. Geraadpleegd op 6 januari 2020, van <https://nivoz.nl/nl/luc-stevens-ieder-mens-is-gebouwd-om-zichzelf-te-ontwikkelen-en-heeft-een-natuurlijke-behoefte-aan-relatie-autonomie-en-competentie>
- Van Lith, M. (2013). Ik doe het, wij doen het, jij doet.... Geraadpleegd van <file:///C:/Users/GEBRUI~1/AppData/Local/Temp/POS-2.pdf>
- Zimmerman, B.J. (1990). *Self-regulated learning and academic achievement: An overview*. *Educational Psychologist*, 25, 3-17.

Bijlage 1: Enquête Eigenaarschap

In totaal hebben 29 leerkrachten de enquête ingevuld.

1. Wil je startgesprekken wel of niet met kind en vanaf welke groep?

- Niet met kind: 6 leerkrachten.
- Wel met kind vanaf groep 1/2: 4 leerkrachten.
- Wel met kind vanaf groep 5: 19 leerkrachten.

Mening van leerkrachten:

- In de toekomst kunnen we overwegen om bijvoorbeeld al in groep 3 ouder/kindgesprekken te voeren. Als overgangperiode starten in groep 5.
- Ik vind het lastig. Eigenaarschap vind ik heel goed en ik vind het ook fijn dat we eind groep 7 wel met kind erbij zitten in het kader van eigenaarschap, maar bij de startgesprekken vind ik het ook fijn dat ouders ruimte hebben om zonder het bijzijn van het kind te vertellen over hoe het kind is en hoe het thuis gaat. Of het moet zijn dat we goed nadenken over een modus dat het zo te realiseren is dat het kind er even niet bij is, wanneer dit wenselijk is.
- Ik vind groep 5-8 wel erbij, maar rustig aan opbouwend. Goed overdacht; hoe aanpakken, dan volgend jaar stapsgewijs opbouwen. Kinderen, ouders en leerkracht de tijd geven hieraan te wennen.
- Kleuters is wel uitproberen maar lijkt me ook heel mooi.
- Het is voor ouders en leerkrachten belangrijk om vrijuit te kunnen praten over het kind. Dan is het niet goed dat een kind daarbij zit. Daar kan een kind heel onzeker van worden. Of er worden dingen niet gezegd omdat het kind erbij zit.
- Ik ben niet bekend met leerlingen van groep 5 t/m 8 en kan niet beoordelen of dat wenselijk is. Groep 1-2 gaat mijn voorkeur uit naar met de ouders te spreken.
- Ik vind dat de kinderen ontspannen aan het schoolleven moeten kunnen deelnemen. De ouders zijn verantwoordelijk en zullen voor de belangen van hun kind opkomen. Niet alle kinderen zijn in staat om frontaal over zichzelf te spreken. Bescherming van het kind. Groep 5 is vroeg genoeg.
- Voorstel: starten met groep 5 t/m 8, scholing voor iedereen over het voeren van startgesprekken en/of kindgesprekken. Deze termen worden door elkaar gebruikt maar zijn in mijn ogen 2 verschillende soorten gesprekken.
- Met alle collega's de leidraad/inhoud van deze gesprekken bepalen.
- Bij kindgesprekken is het van belang dat iedereen goed (zelf) doelen kan stellen en daarnaast kinderen goed kan begeleiden in het stellen van doelen = juiste vragen stellen, enz.
- Bij een startgesprek lijkt het me zinvol, ik twijfel nog over de aanwezigheid van met name het jonge kind bij de rapportgesprekken. Het lijkt me moeilijk om op een goede manier het kind te confronteren met de zorgen die je hebt.
- Dit jaar nog niet, omdat ik t te kort dag vind om als team dit samen goed te kunnen dragen. Volgend jaar wel en dan vanaf groep 5. Ik vind dat kinderen daar niet eerder rijp voor zijn.

- Afhankelijk van de inhoud van het gesprek lijkt mij voor de toekomst dat vanaf groep 1/2 het kind erbij aanwezig is. Voor nu, zou ik zeggen alleen vanaf groep 5.
- Ik sta hierop zich best voor open. Het is fijn om de kinderen ook duidelijk deelgenoot te maken van hun eigen ontwikkeling. Zaken die besproken worden zijn voor alle partijen op zo'n moment duidelijk.
- Kinderen jonger dan groep 5 hebben genoeg aan een kindgesprek met de leerkracht. Ik vind een gezamenlijk oudergesprek niet handig/nodig voor het jonge kind.
- Misschien is het ook een optie om eerst een paar jaar te starten met kindgesprekken zonder ouders, dus alleen met het kind, daarna pas met ouder en kind.
- Vanaf groep 6 met kind.

2. Wil je dat dit al vanaf dit schooljaar wordt toegepast?

- Wel: 12 leerkrachten.
- Niet: 17 leerkrachten.

3. Wil je hier wel naartoe werken in de toekomst? Sta je ervoor open?

- Wel: 28 leerkrachten.
- Niet: 1 leerkracht.

4. Vind je het fijn dat er een format komt die kunt gebruiken als leidraad tijdens kindgesprekken?

- Wel: 28 leerkrachten.
- Niet: 1 leerkracht.

5. Vind je het zinvol om hiervoor een training/cursus te volgen?

- Wel: 20 leerkrachten.
- Niet: 9 leerkrachten.

6. Zijn er nog dingen die we volgens jou moeten meenemen in de werkgroep eigenaarschap?

Meningen van leerkrachten:

- Zorgen dat alle ouder/kindgesprekken worden vastgelegd.
- Vaak wordt er met het kind gesproken daarbij moeten de ouders ook gelegenheid krijgen wat zij ervan vinden. Zorgen voor een driehoek gesprek. Ik heb uit eigen ervaring als ouder zijnde vaak er als een luisteraar bij mogen zit ten. Dus ook vragen gericht naar ouders stellen zou fijn zijn.
- Ik ben voor om het dit jaar uit te proberen maar wel goed voorbereid. Dus niet te snel en niet goed doordacht.

- Het is mij niet helemaal duidelijk wat er met de volgende vraag wordt bedoeld: Wil je dat dit al dit schooljaar wordt toegepast? Bedoelen jullie hier het startgesprek mee, of het gesprek met kind? Ik vind een startgesprek prima, maar zonder kind. En de vraag: wil je hier wel naartoe werken in de toekomst? Bedoelen jullie daarmee dat het kind aanwezig is tijdens het startgesprek? Daar wil ik niet naartoe werken, bij geen enkele groep.
- Eigenlijk snap ik niet waar de wens van kindgesprekken vandaan komt. Het valt voor mij uit de lucht en gaat daarom te snel voor mij.
- Ik vind dat we weer veel te snel iets door willen drukken. De oudergesprekken staan al voor 30 september gepland dus helemaal geen tijd om goed voorbereid aan de nieuwe manier van oudergesprekken te beginnen.
- Meer duidelijkheid over: Wat verstaan we onder eigenaarschap? Gaan we nog meer inzetten om dit te bewerkstelligen naast een start- en/of kindgesprek?
- Het verschil tussen startgesprek en kindgesprek.
- Inhoud startgesprek. Inhoud kindgesprek. De vierde vraag is lastig te beantwoorden: gaat het alleen over het startgesprek (is al besloten dat we dat dit schooljaar gaan doen) of ook over kindgesprekken?
- De organisatie met name de vraag of het noodzakelijk is dat beide leerkrachten aanwezig zijn.
- Training/workshop tijdens studiemiddag een formulier wat ouders met hun kind vooraf invullen daarna volgt het ouder-kindgesprek dan. Eventueel voorbeeld van de Wissel. Beginnen met groep 5 en eventueel in de toekomst vanaf gr 3 kind mee.
- Ik ben voor kindgesprekken. Een training of cursus hoeft niet, maar wel een advisering van buitenaf zodat er format komt hoe we dit neer willen zetten. Niet zelf bedenken zoals bij begrijpend lezen!
- Ik zou wel zorgen voor een goed format. Kindgesprek alleen aan het begin van het schooljaar. Verder zonder de kinderen, dan spreek je toch anders met de ouders. Onderwerpen/vragen die bij een kindgesprek aan bod komen kunnen van tevoren al worden meegegeven (kan ook in een algemeen bericht in ditjes en datjes: "de volgende zaken worden besproken", zodat ouders en kinderen daar als rustig over na kunnen denken.
- Als de meerderheid kiest om wel het jonge kind bij de oudergesprekken te laten zijn. Is het handig om ook de ouderavonden te bekijken. Persoonlijk weet ik niet hoe ik het moet regelen met oppas als het geen werkdag is want dan zullen de oudergesprekken in de middag plaatsvinden. En onze visie is dat we als beide leerkrachten aanwezig willen zijn tijdens de gesprekken.
- Als je het dit jaar goed opgezet krijgt, dan dit jaar starten. Anders zou ik een jaartje wachten. Het is denk fijn om een bijeenkomst te hebben waarin toegelicht wordt wat er met/van de gesprekken verwacht wordt en hoe daarmee verder te gaan. Komt er nog een vervolgesprek om te evalueren of iets dergelijks?
- Graag eerst alles goed uitwerken en dan pas starten, geen overhaaste beslissingen nemen! Kortom.... Vanaf volgend schooljaar.

- Ik zou een proefjaar doen bij een aantal collega's. Dat evalueren en daarna eventueel toepassen over de gehele school en na dat jaar kijken hoe het bevalen is, gaan we zo verder of terug naar het oude?
- De startgesprekken zijn al over een paar weken dus ik vind niet dat we dit voor die tijd al geregeld kunnen hebben op een goede en verantwoorde manier. Laten we het wel dit schooljaar in orde maken zodat we er volgend schooljaar mee kunnen starten of wellicht bij het laatste gesprek dit schooljaar mits dat haalbaar is. Laten we vooral beslagen ten ijs komen.

Bijlage 2: Operationaliseringsschema's

Deelvraag 1: Op welke wijze denken leerkrachten van basisschool De Toermalijn dat ze aandacht besteden aan de vaardigheden die eigenaarschap bevorderen tijdens het voeren van kindgesprekken (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie)?

Begrip	Dimensie (aspect/facet/ focus)	Indicator (meetbaar, aspect, graadmeter)	Kijkpunt/vraag
Eigenaarschap (in een kindgesprek)	Eigen doelen stellen	Door een leerling zijn eigen doel te laten stellen wil de leerling zijn eigen doel behalen, in plaats van dat de leerkracht alleen wil dat de leerling zijn doel behaalt (Deleij, 2016).	Schaalvragen: - De leerkracht geeft de leerling de ruimte om zelf eigen doelen te stellen. - Deze doelen zijn gericht op de onderwijsbehoeften van de leerling. - De leerkracht bespreekt met de leerling hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen.
	Zelfevaluatie	De leerlingen evalueren op zowel het proces als het product (Deleij, 2016). Doordat de leerlingen leren kijken naar wat er goed ging en wat er beter kan, leren leerlingen te evalueren op het eigen leerproces. De leerlingen kijken dan ook naar de eigen gestelde doelen. Als de leerlingen hier zelf op evalueren, kunnen zij hun eigen fouten en mogelijkheden ontdekken (Duckworth & Akerman & MacGregor & Salter & Vorhaus, 2009).	Schaalvragen: - De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat goed gaat. - De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat beter kan. - De leerkracht laat de leerling evalueren op een productdoel. - De leerkracht laat de leerling evalueren op de eigen doelen.
	Zelfmonitoring	Het is belangrijk dat de leerlingen hun eigen resultaten op een duidelijke en meetbare manier weergeven (Deleij, 2016). Op deze manier maken de leerlingen hun eigen leren zichtbaar. Het belang van leren zichtbaar maken is dat de leerkracht en de leerling zicht	Schaalvragen: - De resultaten van de zelf gestelde doelen van de leerling worden vastgelegd door de leerkracht. - Deze resultaten worden

		bewust worden van de eigen onderwijsbehoeftes en leerdoelen van de leerling (Hattie & Yates, 2015).	vastgelegd door de leerling. - De leerkracht kan de onderwijsbehoeftes van zijn leerlingen formuleren. - De leerkracht kan de leerdoelen van zijn leerlingen formuleren. - De leerling kan zijn eigen onderwijsbehoeftes formuleren. - De leerling kan zijn eigen leerdoelen formuleren.
	Zelfinstructie	Het is belangrijk dat de leerling zelf kan aangeven of hij een bepaald leerdoel beheerst en welke instructie hij wil volgen. Dit neemt de leiding bij de leerkracht gedeeltelijk weg en stimuleert het verantwoordelijkheidsgevoel bij de leerling (Zimmerman, 1990).	Schaalvragen: - De leerkracht laat de leerling zelf bepalen of hij wel/niet een instructie volgt. - De leerlingen mogen zelf aangeven of zij een leerdoel beheersen.

Deelvraag 2: Welke successen en knelpunten ervaren leerkrachten bij het voeren van kindgesprekken?

Deelvraag 3: Welke wensen/verbetermogelijkheden zien leerkrachten?

Begrip	Dimensie (aspect/facet/ focus)	Indicator (meetbaar, aspect, graadmeter)	Kijkpunt/vraag
Kindgesprek	Eigenaarschap	Volgens Aanen-Zilvold en Bulterman-Bos (2014) is een kindgesprek gericht op het inventariseren van de onderwijsbehoeftes van een leerling. Om dit te verkrijgen is eigenaarschap nodig. Zimmerman (1990) stelt dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van	Interviewvragen: - Hoe inventariseer jullie de onderwijsbehoeftes van een leerling tijdens een kindgesprek? - Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek dat jullie voeren? Welke

		eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.	vaardigheden? - Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weet hoe je deze aan bod moet laten komen in een kindgesprek? Welke vaardigheden? - Welke handvatten heb jullie hiervoor nodig?
	De rol van de leerkracht	Volgens Gieteling (2013) zijn leeropbrengsten bij leerlingen te realiseren door een leerkracht die de passende onderwijsbehoeftes van de leerlingen weet te formuleren en in staat is hierna te handelen. Deze onderwijsbehoeftes zijn afgestemd op de mogelijkheden van leerlingen en tijdens een kindgesprek met de leerling geformuleerd en afgestemd. Het is de bedoeling dat de leerkracht tijdens een kindgesprek vragen stelt, waardoor de leerling gaat evalueren op zijn eigen leerproces. Hiervoor kan de leerkracht de volgende vraagstechnieken gebruiken: open en gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen en samenvattend vragen (Sterrenburg, 2013). Als leerkracht is het van belang om de leerlingen in een kindgesprek het gevoel van competentie (ik kan het), autonomie (ik heb invloed) en relatie (ik hoor erbij) te laten ervaren, waardoor de leerling zicht krijgt op zijn eigen leerproces (Gieteling, 2013).	Interviewvragen: - Gebruik jullie een format bij het voeren van een kindgesprek? - Welke vraagstechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek? - Geven jullie de leerling het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij competentie? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij autonomie? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij relatie? - Wordt het kindgesprek vastgelegd? - Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? - Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? - Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? - Welke wensen ervaren

		jullie voor het voeren van kindgesprekken?
--	--	--

Deelvraag 4: Hoe worden kindgesprekken gevoerd op OBS De Delta en basisschool de Wissel?

Begrip	Dimensie (aspect/facet/focus)	Indicator (meetbaar, aspect, graadmeter)	Kijkpunt/vraag
Kindgesprek	Eigenaarschap	Volgens Aanen-Zilvold en Bulterman-Bos (2014) is een kindgesprek gericht op het inventariseren van de onderwijsbehoeften van een leerling. Om dit te verkrijgen is eigenaarschap nodig. Zimmerman (1990) stelt dat eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.	Open vragen: - Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van de leerling in een kindgesprek? - Komen bij jullie de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek? Welke vaardigheden (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring of zelfinstructie)?
	Rol van de leerkracht	Volgens Gieteling (2013) zijn leeropbrengsten bij leerlingen te realiseren door een leerkracht die de passende onderwijsbehoeften van de leerlingen weet te formuleren en in staat is hierna te handelen. Deze onderwijsbehoeften zijn afgestemd op de mogelijkheden van leerlingen en tijdens een kindgesprek met de leerling geformuleerd en afgestemd. Het is de bedoeling dat de leerkracht tijdens een kindgesprek vragen stelt, waardoor de leerling gaat evalueren op zijn eigen leerproces. Hiervoor kan de leerkracht de volgende vraagtechnieken gebruiken: open en gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen en	Open vragen: - Hoe voeren jullie een kindgesprek in de onderbouw (groep 1/2)? - Hoe voeren jullie een kindgesprek in de middenbouw (groep 3, 4 of 5)? - Hoe voeren jullie een kindgesprek in de bovenbouw (groep 6, 7 of 8)? - Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek? - Welke vraagtechnieken zetten

		samenvattend vragen (Sterrenburg, 2013). Als leerkracht is het van belang om de leerlingen in een kindgesprek het gevoel van competentie (ik kan het), autonomie (ik heb invloed) en relatie (ik hoor erbij) te laten ervaren, waardoor de leerling zicht krijgt op zijn eigen leerproces (Gieteling, 2013).	jullie in bij een kindgesprek (open/gesloten vragen, doorvragen, herhalingsvragen, meervoudige vragen of samenvattende vragen)? - Hoe vaak voeren jullie een kindgesprek? - Wanneer plannen jullie de kindgesprekken tussen het lesaanbod?
	Vastleggen van een kindgesprek	Een portfolio kan helpend zijn om een kindgesprek te ordenen en vast te leggen. Door een portfolio in te zetten wordt het leren van de leerling zichtbaar gemaakt (Blonk-Meulenkamp, 2019). Een portfolio wordt beschreven als een verzameling van het gemaakte werk van een leerling. Met een portfolio wordt het proces vastgelegd en het product getoond (Harmsen, 2017). Castelijns en Kenter (2009) beschrijven drie vormen van portfolio's: werkportfolio, presentatieportfolio en toetsportfolio.	Open vragen: - Hoe wordt een kindgesprek vastgelegd? - Door wie wordt het kindgesprek vastgelegd? De leerkracht of de leerling? - Wordt er een portfolio ingezet? Wat voor portfolio?

Bijlage 3: Vragenlijst

Vaardigheden eigenaarschap in kindgesprekken

Naam:	
Groep (aantal leerlingen):	
Fulltime/parttime:	
Werkervaring (in jaren):	
Datum:	

Eigen doelen stellen	Heel vaak	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
De leerkracht geeft de leerling de ruimte om zelf eigen doelen te stellen					
Deze doelen zijn gericht op de onderwijsbehoeften van de leerling					
De leerkracht bespreekt met de leerling hoe hij/zij de eigen doelen kan behalen					

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t eigen doelen stellen?

--

Zelfevaluatie	Heel vaak	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat goed gaat					
De leerkracht geeft de leerling de ruimte om te vertellen wat beter kan					
De leerkracht laat de leerling evalueren op een productdoel					
De leerkracht laat de leerling evalueren op de eigen doelen					

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfevaluatie?

--

Zelfmonitoring	Heel vaak	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
De resultaten van de zelf gestelde doelen van de leerling worden vastgelegd door de leerkracht					
Deze resultaten worden vastgelegd door de leerling					
De leerkracht kan de onderwijsbehoeftes van zijn leerlingen formuleren					
De leerkracht kan de leerdoelen van zijn leerlingen formuleren					
De leerling kan zijn eigen onderwijsbehoeftes formuleren					
De leerling kan zijn eigen leerdoelen formuleren					

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfmonitoring?

Zelfinstructie	Heel vaak	Vaak	Soms	Zelden	Nooit
De leerkracht laat de leerling zelf bepalen of hij wel/niet een instructie volgt					
De leerlingen mogen zelf aangeven of zij een leerdoel beheersen					

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfinstructie?

Informatie voor de leerkrachten

Vragenlijst: Vaardigheden eigenaarschap in kindgesprekken

Voor dit onderzoek zijn de begrippen 'kindgesprekken' en 'eigenaarschap' van belang. In de onderstaande informatie kunt u lezen wat de begrippen inhouden. Het is belangrijk dat u voorafgaand aan de vragenlijst goed voor ogen heeft wat de begrippen inhouden, zodat de vragenlijst de gewenste resultaten zal leveren.

Wat zijn kindgesprekken?

Binnen het onderwijs bestaat er de tendens om het eigenaarschap van leerlingen te bevorderen. Dit betekent de behoefte om leerlingen te betrekken bij het eigen leerproces, door de leerlingen na te laten denken over het eigen leren. Hiervoor kunnen de leerkrachten met de leerlingen kindgesprekken voeren. Het gaat dan om een gepland gespreksmoment tussen leerkracht en leerling. Een kindgesprek is gericht op het inventariseren van de onderwijsbehoeften van een leerling. Elke leerling heeft zijn eigen onderwijsbehoefte voor wat de leerling wil en kan leren en hoe de leerling wil en kan leren. In een kindgesprek worden persoonlijke doelen met de leerling opgesteld en geëvalueerd.

Eigenaarschap

Eigenaarschap bestaat uit vier trainbare vaardigheden die alle leerlingen zich eigen kunnen maken. Deze vaardigheden bestaan uit het stellen van eigen doelen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.

Eigen doelen stellen

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat de leerlingen de ruimte krijgen om eigen doelen te stellen. Doordat de leerling zijn eigen doelen stelt wil de leerling zijn eigen doel behalen, in plaats van dat de leerkracht alleen wil dat de leerling zijn eigen doel behaalt.

Zelfevaluatie

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat leerlingen in staat zijn om te evalueren op het eigen leerproces. Hierbij evalueren de leerlingen op zowel het proces als het product. Doordat de leerlingen leren kijken naar wat er goed ging en wat er beter kan, leren leerlingen te evalueren op het eigen leerproces. De leerlingen kijken dan ook naar de eigen gestelde doelen. Als de leerlingen hier zelf op evalueren, kunnen zij hun eigen fouten en mogelijkheden ontdekken.

Zelfmonitoring

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat leerlingen hun eigen resultaten op een meetbare en duidelijke manier weergeven. Op deze manier maken de leerlingen hun eigen leren zichtbaar. Het belang van leren zichtbaar maken is dat de leerkracht en de leerling zich bewust worden van de eigen onderwijsbehoeftes en leerdoelen van de leerling.

Zelfinstructie

Voor het verkrijgen van eigenaarschap is het belangrijk dat de leerlingen zelf aangeven of zij een bepaald doel beheersen en welke instructie zij willen volgen. Dit neemt de leiding bij de leerkracht gedeeltelijk weg, maar stimuleert het verantwoordelijkheidsgevoel bij de leerling.

Bijlage 4: Interviewleidraad

Focusgroep-interviews (per bouw)

Aantal respondenten:	
Bouw:	
Datum:	
Tijd:	

Eigenaarschap

1. Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek?
2. Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek dat jullie voeren?
Welke vaardigheden?
3. Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aan bod kan laten komen in een kindgesprek? Welke vaardigheden?
4. Welke handvatten hebben jullie hiervoor nodig?

De rol van de leerkracht

5. Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek?
6. Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek (open/gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen of samenvattende vragen)?
7. Geven jullie de leerling het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek?
Kunnen jullie voorbeelden noemen bij competentie? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij autonomie? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij relatie?
8. Wordt het kindgesprek vastgelegd?
9. Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?
10. Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?
11. Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?
12. Welke wensen ervaren jullie voor het voeren kindgesprekken?

Bijlage 5: Expertvragenlijst

Naam leerkracht:	
Naam basisschool:	
Groep (aantal leerlingen):	
Fulltime/parttime:	
Werkervaring (in jaren):	
Datum:	

1. Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van de leerling in een kindgesprek?

--

2. Komen bij jullie de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek? Welke vaardigheden (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring of zelfinstructie)?

--

3. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de onderbouw (groep 1/2)?

--

4. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de middenbouw (groep 3, 4 of 5)?

--

5. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de bovenbouw (groep 6, 7 of 8)?

--

6. Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek? Wat voor format?

7. Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek (open/gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen of samenvattende vragen)?

8. Hoe vaak voeren jullie een kindgesprek?

9. Wanneer plannen jullie de kindgesprekken tussen het lesaanbod?

10. Hoe wordt een kindgesprek vastgelegd? Door de leerkracht of de leerling?

11. Wordt er een portfolio ingezet? Wat voor portfolio?

12. Heeft u nog opmerkingen of ervaringen m.b.t. kindgesprekken die u wilt delen?

Bijlage 6: Vragenlijst gecodeerd (open vragen)

Labels: **eigen doelen stellen**, **zelfevaluatie**, **zelfmonitoring** en **zelfinstructie**.

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t eigen doelen stellen?

R2: **Doelen stellen gaat in samenspraak met de leerling en leerkracht.**

R3: Ik zou dit meer kunnen toepassen in de lessen.

R5: De leerkracht bepaalt de smiley werkjes die het kind die week moet maken. Deze smiley werkjes zijn gekoppeld aan het reken en taaldoel van die week. Dus dat is het doel van de leerkracht en niet van het kind. Daarnaast mag het kind ook 'vrij' kiezen van het kiesbord. Er wordt niet besproken wat het eigen leerdoel is van het kind. Soms krijgt het kind een leerdoel mee van de leerkracht. Ik zou dit graag anders zien, dus ik ben benieuwd naar je ideeën.

R6: **Onze leerlingen hebben nooit eigen leerdoelen opgesteld. Zijn er wel maar komen uit de methode.**

R7: Voor mijn gevoel zijn wij daar nog helemaal niet zo mee bezig.

R8: **Het gebeurt wel, maar niet structureel.**

R11: Voordat een pas naar schoolgaand kind een doel kan stellen voor zichzelf behoort het op zijn gemak te zijn. Pedagogisch onderwijs. Is een doel op zich! Daarna komt het didactische onderwijs.

R12: Dit doen wij echt te weinig. Hoewel, met kinderen die het moeilijk hebben en niet goed kunnen doorwerken stellen we wel doelen zoals, hoe ver denk je over ...minuten te zijn? En met de plusleerlingen bij een extra opdracht: Wat ga je leren? Wat hoop je te leren? Maar verder te weinig, structureel.

R13: Wij hebben geen kindgesprekken. **Wanneer kinderen bij ons komen dat ze iets willen leren, bijvoorbeeld over het leger, dan proberen we daar wel op in te spelen. Dit komt vanuit het kind. Dit kan ook een hobby of sport zijn waar we dan wat extra bij stilstaan. Dit doen we niet structureel.**

R14: **Het stellen van eigen doelen door de kinderen doen wij in groep 3 niet.** Alle doelen zijn vastgelegd in de groepsplannen. **Soms zijn er wel kinderen die heel graag iets willen leren of iets willen kunnen. Wanneer zij dit aangeven en het is binnen de groep te realiseren, gaan wij hier wel op in.**

R15: Op dit moment is dit vooral gericht op interesse. Kinderen hebben tijdens de werkles vaak de keus om zelf te bepalen welk werk ze willen kiezen. Dus niet bewust met een doel. **Het doel is ontwikkelen vanuit eigen interesse.**

R17: Hier ben ik samen met mijn duo dit jaar al meer mee bezig dan voorheen. Dit moet ik me nog wel meer eigen maken.

R20: In groep 5 merk ik dat dit nog best moeilijk is voor de kinderen.

R21: Op dit moment voeren wij bij de kleuters nog geen gesprekken gericht naar wat een kind wil leren. Wel doe ik dit klassikaal bij bijvoorbeeld welk thema we in de klas willen of wat voor themahoek en wat we daar dan willen leren/oefenen. Ook krijgen ze veel keuzemogelijkheden doordat ze zelf mogen kiezen wat ze willen gaan doen maar hierbij wordt niet ingegaan op wat ze daar dan kunnen leren. Het spelen op zich is vaak het doel en door te spelen leren onze kinderen. Tijdens de werkles observeer ik om te zien of een leerling mijn begeleiding nodig heeft om verder te komen in zijn ontwikkeling, hierbij geef ik eventueel handreikingen door een activiteit makkelijker/ moeilijker te maken. Hierbij mag het kind soms zelf kiezen om hier mee aan de slag te gaan en soms moet het van mij.

R24: We zijn nu nog heel erg gericht op leerdoelen en methode. Zou mooi zijn als dit verandert.

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfevaluatie?

R3: Na elke les probeer ik met elke leerling te evalueren, meestal gebeurt dit klassikaal.

R5: Ik bespreek met het kind het gemaakte werkje. Ik zeg wat ik ervan vind. Goed gedaan. Dat vond je nog moeilijk zie ik. Je hebt goed je best gedaan. Wat heb je veel kleuren gebruikt, vrolijk etc. Het kind komt daarbij niet zo vaak aanbod, om echt te zeggen wat het kind ervan vond en of hij-zij zijn eigen doel heeft bereikt.

R6: We proberen aan het eind van de les het startdoel terug te pakken en te evalueren. Dit lukt helaas niet altijd.

R11: Natuurlijk gaat dit in leiding van de leerkracht.

R12: Dit zou vaker en bewuster ingezet kunnen worden.

R13: Wanneer ze iets gemaakt hebben en ze moeten het verbeteren, kijken en praten we daar samen over. Of in kleine groepjes bij elkaar wanneer we zien dat er meerdere kinderen het nog niet snappen of wat moeten verbeteren.

R14: Wij bespreken na (bijna) iedere les klassikaal hoe het werken is gegaan. Het beoordelen van het product wordt door de leerkrachten gedaan. Bij 'schrijven' doen de kinderen dit soms wel zelf.

R15: Dit doe ik nog te weinig. Te weinig kennis van. Ik vind het ook moeilijk met jonge kinderen.

R16: Ik wil dat vaker met de leerlingen doen, maar heb daar nog geen goede organisatie voor gevonden.

R21: Individueel of klassikaal wordt er besproken wat er goed ging en wat minder goed ging tijdens de werkles.

R24: Belangrijk punt voor je leerdoelen.

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfmonitoring?

R5: Er wordt niet gevraagd wat voor doel het kind wil bereiken. Of welke onderwijsbehoeften het kind heeft. Dat bepalen wij als leerkracht voor het kind. Dit zou natuurlijk wel anders kunnen.

R6: Dit hebben we nog nooit gedaan maar zou wel heel goed zijn!

R11: Wij houden KIJK en dot.com heel intensief bij om de doelen en onderwijsbehoeften te evalueren.

R12: We benoemen elke les wel het didactische lesdoel, maar dit wordt niet altijd kind specifiek nog benoemd.

R13: Wanneer een kind aangeeft graag wat meer te willen weten over een onderwerp dan leggen we dit vast voor elkaar (duo en ik) zodat we daarop in kunnen spelen. Kinderen weten in groep 3 al heel goed waar ze moeite mee hebben of waar ze goed in zijn. Het formuleren van echte doelen daar kunnen we bij helpen, maar ik denk dat ze dat heel goed kunnen.

R14: Leerdoelen en onderwijsbehoeften vanuit de groepsplannen zijn natuurlijk wel bekend!

R15: Ik observeer veel en noteer dit. Maar dit gaat dan niet over de doelen van de leerling zelf. Maar over de doelen die ik als leerkracht stel.

R16: Ook hier zou ik wensen dat ik hier meer mee deed in de klas. Als kinderen gewend zijn te mogen kijken naar wat zij nodig hebben, hoe zij het beste leren, welke doelen hij/zij wil halen en hoe, dan is dat het grootste goed!

R21: Bij de vraag : De resultaten van de zelf gestelde doelen van de leerling worden vastgelegd door de leerkracht; denk ik aan dat bij mij de kinderen zelf kiezen wat ze tijdens de werkles gaan doen en dat is op dat moment het doel wat ze kiezen. De resultaten van het proces en product wat daaruit naar voren komt, wordt door mij geregistreerd.

R24: Deze vragen zijn niet echt van toepassing op onze situatie.

Wilt u nog iets toelichten en/of opmerken m.b.t zelfinstructie?

R1: Met pluskinderen werkt het anders, omdat ze meer zelfstandig werken.

R5: De leerkracht bepaalt of het kind meedoet in de instructiegroep. Kinderen die nieuwsgierig zijn komen er soms bij staan en luisteren ook mee.

R11: De leerlingen mogen het tijdstip van de verwerking van de instructie zelf bepalen. De leerkracht bepaalt het instructiemoment. Aan het eind spreken we (meestal)samen over het leerdoel.

R12: Ik heb het gevoel dat kinderen in groep 4 soms nog te jong zijn om zelf in te schatten of ze een instructie kunnen missen. Zeker als er iets nieuws aangeboden wordt. Ik vind het is soms bet lastig om de kinderen daar los in te laten. Bij rekenen zou een schaduwrapport voor een blok bijvoorbeeld helpend zijn bij het in kaart brengen welke kinderen wel/geen instructie nodig hebben op de verschillende onderdelen.

R13: Leerlingen die instructie moeten volgen, die moeten meedoen en mogen dit niet zelf bepalen. We proberen wel duidelijk te maken en de intrinsieke motivatie van het kind te stimuleren, zodat ze zien waarom het nodig is en dat ze dan vooruitgang boeken. De andere kinderen mogen dit inderdaad dan zelf bepalen en dat kunnen ze heel goed. Wij hebben in groep 3 niet een systeem dat de kinderen zelf aangeven of ze een leerdoel beheersen, dus vandaar dat ik nooit heb ingevuld.

R15: Dit moet echt nog tot stand komen.

R16: Heb ik soms wel gedaan: konden de leerlingen een 1, 2 of 3 bovenaan de bladzijde aangeven. Nu werken we met IGDJ en zijn niveaugroepen, waarbij vastgesteld is wie er extra instructie moeten krijgen. Soms vind ik dat wel lastig, omdat er mogelijk ook anderen zijn die hier wat uitleg voor nodig hebben en van wie de verlengde instructie net die type som wél snapt. Ook hier heb ik nog geen goede weg in organisatie in gevonden.

R20: Dit gaat meestal gepaard met de aanpak waar de leerling in zit.

R23: Bij de plussers zit hier ene verschil tussen, zij mogen dit wel in overleg met ons bepalen.

Bijlage 7: Vragenlijst axiaal gecodeerd (open vragen)

Labels:	Antwoorden respondenten onderbouw:	Antwoorden respondenten middenbouw:	Antwoorden respondenten bovenbouw:
Eigen doelen stellen	R5: Er wordt niet gevraagd wat voor doel het kind wil bereiken. Of welke onderwijsbehoeften het kind heeft. Dat bepalen wij als leerkracht voor het kind. R15: Het doel is ontwikkelen vanuit eigen interesse. R21: Op dit moment voeren wij bij de kleuters nog geen gesprekken gericht naar wat een kind wil leren. Wel doe ik dit klassikaal bij bijvoorbeeld welk thema we in de klas willen of wat voor themahoek en wat we daar dan willen leren/oefenen.	R13: Wanneer kinderen bij ons komen dat ze iets willen leren, bijvoorbeeld over het leger, dan proberen we daar wel op in te spelen. Dit komt vanuit het kind. Dit kan ook een hobby of sport zijn waar we dan wat extra bij stilstaan. Dit doen we niet structureel. R14: Het stellen van eigen doelen door de kinderen doen wij in groep 3 niet. Soms zijn er wel kinderen die heel graag iets willen leren of iets willen kunnen. Wanneer zij dit aangeven en het is binnen de groep te realiseren, gaan wij hier wel op in. R20: In groep 5 merk ik dat dit nog best moeilijk is voor de kinderen. R24: We zijn nu nog heel erg gericht op leerdoelen en methode.	R2: Doelen stellen gaat in samenspraak met de leerling en leerkracht. R6: Onze leerlingen hebben nooit eigen leerdoelen opgesteld. Zijn er wel maar komen uit de methode. R8: Het gebeurt wel, maar niet structureel. R17: Dit moet ik me nog wel meer eigen maken.
Zelfevaluatie	R5: Ik bespreek met het kind het gemaakte werkje. Ik zeg wat ik ervan vind. Het kind komt daarbij niet zo vaak aanbod, om echt te zeggen wat het kind	R13: Wanneer ze iets gemaakt hebben en ze moeten het verbeteren, kijken en praten we daar samen over. Of in kleine groepjes bij elkaar wanneer we zien dat er	R3: Na elke les probeer ik met elke leerling te evalueren, meestal gebeurt dit klassikaal. R6: We proberen aan het eind van de les

	ervan vond en of hij-zij zijn eigen doel heeft bereikt. R11: Natuurlijk gaat dit in leiding van de leerkracht. R15: Te weinig kennis van. Ik vind het ook moeilijk met jonge kinderen. R21: Individueel of klassikaal wordt er besproken wat er goed ging en wat minder goed ging tijdens de werkles.	meerdere kinderen het nog niet snappen of wat moeten verbeteren. R14: Wij bespreken na (bijna) iedere les klassikaal hoe het werken is gegaan. Het beoordelen van het product wordt door de leerkrachten gedaan. Bij 'schrijven' doen de kinderen dit soms wel zelf. R16: Ik wil dat vaker met de leerlingen doen, maar heb daar nog geen goede organisatie voor gevonden.	het startdoel terug te pakken en te evalueren.
Zelfmonitoring	R11: Wij houden KIJK en dot.com heel intensief bij om de doelen en onderwijsbehoeften te evalueren. R15: Ik observeer veel en noteer dit. Maar dit gaat dan niet over de doelen van de leerling zelf. Maar over de doelen die ik als leerkracht stel. R21: Dat bij mij de kinderen zelf kiezen wat ze tijdens de werkles gaan doen en dat is op dat moment het doel wat ze kiezen. De resultaten van het proces en product wat daaruit naar voren komt, wordt door mij geregistreerd.	-	-

Zelfinstructie	R5: De leerkracht bepaalt of het kind meedoet in de instructiegroep. R11: De leerlingen mogen het tijdstip van de verwerking van de instructie zelf bepalen. De leerkracht bepaalt het instructiemoment.	R1: Met pluskinderen werkt het anders, omdat ze meer zelfstandig werken. R12: Ik heb het gevoel dat kinderen in groep 4 soms nog te jong zijn om zelf in te schatten of ze een instructie kunnen missen. Zeker als er iets nieuws aangeboden wordt. Ik vind het is soms bet lastig om de kinderen daar los in te laten. R13: Leerlingen die instructie moeten volgen, die moeten meedoen en mogen dit niet zelf bepalen. We proberen wel duidelijk te maken en de intrinsieke motivatie van het kind te stimuleren, zodat ze zien waarom het nodig is en dat ze dan vooruitgang boeken. De andere kinderen mogen dit inderdaad dan zelf bepalen en dat kunnen ze heel goed. Wij hebben in groep 3 niet een systeem dat de kinderen zelf aangeven of ze een leerdoel beheersen. R16: Heb ik soms wel gedaan: konden de leerlingen een 1, 2 of 3 bovenaan de bladzijde aangeven. Nu werken we met IGDI en zijn niveaugroepen, waarbij vastgesteld is wie er extra instructie moeten krijgen. Soms vind ik dat wel	-
-----------------------	--	---	----------

		lastig, omdat er mogelijk ook anderen zijn die hier wat uitleg voor nodig hebben en van wie de verlengde instructie net die type som wél snapt. Ook hier heb ik nog geen goede weg in organisatie in gevonden. R20: Dit gaat meestal gepaard met de aanpak waar de leerling in zit. R23: Bij de plussers zit hier ene verschil tussen, zij mogen dit wel in overleg met ons bepalen.	
--	--	---	--

Bijlage 8: Transcript focusgroep-interviews

successen, knelpunten, wensen en verbetermogelijkheden

Transcript focusgroep-interview

Respondenten: respondent 5 en respondent 11

Bouw: onderbouw

Datum: 16-04-20

Duur: 47:49 minuten

O: ~~De eerste vraag:~~ Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek?

R11: ~~Ja. Een van mijn vragen die hierbij opkwam was uhh het is mij nog steeds niet duidelijk wat het verschil nou tussen het startgesprek en het kindgesprek is. De één heeft het over startgesprekken de ander over kindgesprekken en ik vind daar een duidelijk verschil in zitten.~~

R5: ~~Is het uiteraard dat je met een kind een gesprek hebt of gaat het over die ouders dat je daar een gesprek mee hebt, een startgesprek of kindgesprek. Dat is jouw vraag ook een beetje.~~

R11: ~~Ja, wij hebben natuurlijk de hele dag door kindgesprekken.~~

R5: ~~Ja, daarom. Dus wat bedoel jij dan Britt.~~

O: ~~Het gaat zeg maar om een gesprek tussen leerkracht en leerling.~~

R11: ~~Ja, die hebben wij de hele dag door, als het moment zich voordoet. Het gaat over het onderwijs, de pedagogische behoefte en de sociale vaardigheden. Het gaat vooral over wat er op dat moment zich voordoet. Bij een kleuter kun je dit niet uitstellen van uhh wij hebben daar om 14.00u een gesprekje over, het moet à la minute anders is het weer weg. Het is heel vluchtig. De belangrijke dingen die daar uitkomen noteren wij dan in dot.com voor de duopartner en als het heel erg uit de hand loopt gaan we die bellen.~~

R5: ~~Maar jouw vraag was of wij dan een leerdoel inventariseren tijdens een kindgesprek toch?~~

O: ~~Ja.~~

R5: ~~Maar uhh als je zo'n gesprek hebt ga je daar meteen wat R11 dus zegt meteen mee aan de slag en je hebt voor jezelf in je achterhoofd van ohh dat kind dat kan dat nog niet zo goed of dat samenwerken loopt altijd lastig of die is altijd aan het duwen op de gang. Ja, dat zijn dan gewoon tenminste zo zie ik het dan dat gewoon in je hoofd hebt van al die kinderen van ohh die moet daaraan werken en die moet daaraan werken. Maar het is niet zo dat je dat echt bespreekt met de kinderen. Ja, je zegt het soms ook wel van goed als we daar even mee gaan oefenen ofzo, dat zeg je wel.~~

R11: ~~Dat klopt dat is ook en dat doen wij R5 op het moment dat het zich voordoet. Het is niet een gepland vooraf moment.~~

R5: ~~Nee.~~

O: ~~Ja, oké duidelijk. Uhm hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek dat jullie voeren? We hebben het net al over het leerdoelen stellen gehad. Doen jullie zeg maar dan ook nog evalueren als je dus zegt tegen een kind het is fijn als we even gaan oefenen met veters strikken. Ik noem maar iets. Gaan jullie het dan nog evalueren, dat je ook nog de andere~~

vaardigheden van eigenaarschap aan bod laat komen of niet.

R11: Ja, wij hebben vooral als wij de werkles hebben dan komt bij ons denk ik het meeste het eigenaarschap naar boven. De kinderen kunnen dan kiezen welk werkje ze het eerst gaan doen. Ja, kiezen is een groot woord, want het wordt wel gestuurd maar we proberen zo min mogelijk dat ze het zelf in de gaten hebben. En welk werkje ze het eerste gaan doen, R22 vertelt daar aan het begin van de week altijd het doel bij, als ik dan aan het eind van de week benoem wie wil dan het werkje vandaag gaan doen, weet je waarbij we gaan leren vlechten, dan noemen we daar een doel bij. En als het werkje loopt onder de werkles dan evalueren wij, een tussenevaluatie. Het wordt al heel mooi of je werkt hard.

R5: Je past het al aan. Kan ook hé. Van dit lukt al 'super goed, wacht ik heb iets anders,' weet je wel. Maar uhh of makkelijker.

R11: Of aan het einde van de werkles uhh aan het einde van dat werkje dan evalueer je natuurlijk wat er gemaakt is. Dan zeg je niet van uhh we ruimen de boel op.

R5: Nee. Dat ik ook gewoon uhh in de bouwhoek of de huishoek van die kinderen heb dat en dat gespeeld en die hebben goed samen overlegd dat ze hebben afgesproken wie welke rol kreeg. We kijken met z'n alle naar het schilderwerk dat is gemaakt. Dat je echt één op één met een kind, weet je wel als dan de tijd om is en je gaat dus zeggen: fijn gewerkt blablabla en dan gaan we opruimen. Dan is het niet zo dat we dan nog apart met elk kind gaan kijken hoe die dat gedaan heeft. Niet met alles.

R11: Nee. Dit is dan een activiteit hé die wij dan beschrijven Britt, alleen de werkles. Wij hebben ook nog een kring en ook nog het buitenspelen. Daar komt ook weer dat je de kindjes zelf materiaal laat kiezen of geen materiaal of met kind, welk kind of met een groepje en daar stellen we ook steeds vragen aan: Waarom? Hoe gaat het? En bij de kring en vooral bij de kleine kring dat is vooral de instructiekring daar benoemen wij ook altijd het doel en ook later de evaluatie ook dat ze wel heel goed geleerd hebben of uhh dat ze het nog moeilijk vinden en dat we dat nog een keer vaker gaan oefenen. Dat komt ook steeds aanbod en R22 maakt tijdens de werkles weleens foto's van het werk van tje dit is zo mooi, maar we kunnen het niet laten staan, weet je ik maak een foto. En die foto zet ze dan op SchouderCom voor die ouders of uhh voor de klas. Ik mail ze weleens naar mijn eigen mailadres en dan laat ik op vrijdag tijdens de lunch of zo de foto's zien.

R5: Wij hebben dus ook een tekenboek in de klas en soms heb ik daar, ik wil dat nog wel maar R21 doet dat al wel van die werkjes hé waar ze dan heel trots op zijn van een bouwwerkje of puzzel, maakt niet uit waar ze dan trots op zijn. Maken ze dan een foto van en die plakt ze dan in het tekenboek, dan krijg je eigenlijk een beetje zo'n portfolio idee. Dat je dan een verzameling hebt van werkjes. Je moet wel in de gaten houden dat het ene kind om elk werkje een foto komt vragen en de ander heeft geen één foto, dus dat moet je in de gaten houden.

R11: Dat is wel leuk!

R5: Ja, en dan print ze dan zo klein uit en dan kan zij op zo'n blad van een tekenboek wel zes plakken bijvoorbeeld.

R11: Ja.

R5: Volgend schooljaar als alles weer gewoon is, dan ga ik dat doen.

O: Ja, dat is een goeie. De volgende vraag: Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet

weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? Uhm ik moet wel zeggen dat ik ze net alle vier heb gehoord. Willen jullie daar nog iets over zeggen?

R5: Ohhh. Wat zijn die vier dingen dan van eigenaarschap, wat jij dan bedoeld.

O: Je hebt eigen doelen stellen, dan heb je het evalueren de zelfevaluatie, dan heb je zelfmonitoring dan is het vastleggen van de resultaten dat is dan in de foto's die jullie maken en het tekenboek en zelfinstructie is dan het kiezen van een taak. Zo verbind ik het even.

R5: Ja, en ze krijgen ook per uhh kijk sommige taken kunnen ze zelfstandig en sommige taken dan heeft iedereen gekozen en dan heb je een of twee groepjes die hebben jou dan nodig en daar geef je dan nog instructie aan van wat de bedoeling is van wat ze gaan doen. Toch?

R11: Ja.

R5: Daar blijf je dan nog weleens bij zitten om het te begeleiden.

R11: De rest werkt dan zoveel mogelijk zelfstandig door.

O: Ja, maar tot nu toe wat ik zeg uhh lukken die vier vaardigheden dan toch?

R11: Ja, dat lukt wel en dan die foto's dat vastleggen, dat staat nog helemaal in de kinderschoenen.

R22 is een stuk vlotter met al die apparatuur en voordat ik dat gedaan heb ben ik toch wel anderhalf uur verder weer, dus moet ik toch mijn tijd nuttig besteden en voor mij zou dat dus wel in een POP kunnen. Want ik vind dat wel leuk wat R5 zegt over zo'n portfolio maken. Maar dat zou ik dan graag willen in plaats van een rapport, want niet en en. Want het rapport daar leggen wij natuurlijk heel veel dingen in vast die wij zien en dat rapport wordt samengesteld uit alle observaties die wij maken in KIJK en die uhh KIJK-observaties vind ik heel waardevol om uhh terug te kijken en te beoordelen hoe een kind zich heeft ontwikkeld. Maar ik ben geen voorstander meer om het KIJK-rapport naar ouders te gaan delen, want die uhh die gaan daar niet op een goede manier mee om vind ik en wij brengen ook niet de goede manier over vind ik zelf. Ik zou dan gebruik maken van een ander rapport waar dan misschien zo'n foto of een portfolio bij kan, maar dan ook weer niet in de vorm van een tekenboek. Ik zou dan wel een ander boek willen of uhh klapboek.

R5: Bij de basisschool waar onze kinderen zitten heb je uhh ook al bij de kleuters een portfolio. Dat is dus een map en uhh daar verzamelen ze een bepaalde periode werkjes in waar ze trots op zijn. Die komen in een bak en uhh ik vind het heel uitgebreid, die ouders komen dan op portfoliogesprek met hun kind. In groep 1 gaan ze dan op de gang zitten, het kind neemt dan die bak mee en het portfolio en er zitten dan bijvoorbeeld 10 werkjes in en dan mogen ze die samen gaan bekijken en kiezen 5 werkjes uit die in die map komen. Zo komen er elke keer nieuwe werkjes in die map bij en de ouder heeft dan een blad waarop staat welke vragen die kan stellen aan het kind.

R11: Ohhh, dat vind ik veel te ver gaan.

R5: Ja, ik vind het ook erg uitgebreid. Ik zie ook niet helemaal het nut ervan in om het zo uitgebreid te doen. Want bij mijn kind in groep 5 zijn het vooral de punten die hij heeft gehaald. Ja, dat zegt niet zoveel. Ja dat zegt wel veel, maar ik bedoel ik wil vooral andere dingen in zo'n map hebben. Foto's en dingen waar ze trots op zijn gaan wij mooi bij elkaar doen.

R11: Vroeger voor dat er het rapport moest zijn uhh toen was er het begin dat het rapport moest komen, toen hadden we eigenlijk al een portfolio samengesteld van werkjes, maar toen hebben we zelf de werkjes bepaald welke in het rapport kwamen. Dat zou nou een vertaalslag kunnen krijgen dat

kinderen meer inspraak zouden hebben. Want dan kozen we vijf werkjes voor in het rapport en daar zat dan een werkblad in en een bouwwerkje en huppelepup en daar zou dan nou een foto van een bouwwerkje in kunnen bij wijze van spreken of van een kralenplank. En dan op de laatste bladzijde schreven wij een persoonlijk woordje, wat ze al goed konden en wat ze moeilijk vonden. Dat zou ik eigenlijk wel naar aanleiding van onze KIJK observaties dat woordje wel erin willen hebben. Maar uhh ik denk dat we bij de kleuters niet aan de ouders moeten overlaten wat erin het portfolio komt.

R5: Nee, je kunt wel aan het kind vragen wat zou jij nog willen leren de komende tijd of wat zou je heel graag willen. Of dat je laat zien dit was de kralenplank aan het begin van het jaar en moet je eens kijken wat die kan maken een super ingewikkeld patroon.

R11: Ik had de map nog eens nagekeken over eigenaarschap die in de uhh teamdrive staat en daar zit een cirkel in met 'ik' in het midden en die zou dan voor alle uhh groepen is die te gebruiken. Je zou daar een verdeling in kunnen maken, want de cirkel die daarin staat daar zitten 16 onderdelen in. Het middelste rondje is 'ik' en daarna komt er een kring omheen voor de eerste periode stel ik me voor en dan nog een kring voor de tweede periode met uhh dingen die ze zouden kunnen of willen bereiken. Dan zouden we voor groep 8 al deze 16 onderdelen in kunnen voeren en voor groep 1/2 de eerste drie onderdelen.

O: Ja, inderdaad.

R5: Nou leuk! Volgende vraag, anders blijven we te lang hangen.

O: De volgende vraag was: Welke handvatten hebben jullie hiervoor nodig? Ik denk dat we dat net al hebben samengevat door dat portfolio. Toch?

R11: Ja.

R5: Ja.

O: Oké, dan ga ik door. Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek?

R11: Nee.

R5: Nee.

R11: Dat komt dus je hebt soms wel vijf kindgesprekken op een dag en dan waarvan drie met hetzelfde kind.

O: Ja, en het is denk ik ook anders omdat jullie veel kindgesprekken tussendoor hebben en misschien in de hogere groepen het wel een gepland moment is.

R5: Ja, nou een format zou soms wel de manier van vragenstellen zeg maar handig om dat in je hoofd te hebben open vragen, gesloten vragen weet je wel dat je een beetje een voorbeeldje hebt zodat het gesprek blijft lopen weet je wel. En soms als je alleen maar ja of nee krijgt dat schiet ook niet op. Dus dan moet je andere soort vraag stellen. Je moet wel goed voor jezelf weten welke vragen je kan stellen.

O: Ja, dus het zou wel fijn zijn als het er is.

R5: Ja, dat heb je wel voor jezelf, maar dat staat nergens.

R11: Ja, het is wel dat in de aantekeningen van dot.com uhh heel veel als er een kindgesprek of er gebeurt iets waardoor je een gesprekje moet voeren doen wij dan zelf wel altijd verslag van in dot.com. Het staat dan nog wel ergens op papier.

O: Wat jullie gevoerd hebben met het kind?

R11: Ja.

R5: Ja, maar dan niet letterlijk maar even kort dit en dit was er gebeurd en toen had ik dat en dat er even over gehad en toen heeft hij op het nadenkkrukje gezeten.

O: Maar dat is vooral als er gedrag heeft plaatsgevonden dat niet oké is?

R11: Ja, maar ook dingen die wel goed gaan.

O: Oké, ga ik door naar de volgende. Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek?

R5: Ja, dat is dus wat ik net zei over dat je goed moet weten over wat voor vragen je kunt stellen. Ik had dus gister opleiding ging over taalontwikkeling, dus was kei interessant. En toen uhh gaat ook heel erg over hoe je reageert en wat je dan als vraag terugstelt. Gister was er het voorbeeld stel er komt een kind naar jou en die zegt ik nieuwe draadjes. Dan ga je kijken naar dat kind en dan ga je hem volgen en dan kijk je naar beneden en dan kijk je naar zijn schoenen en dan denk je ohh hij heeft nieuwe schoenen, hij heeft veters in zijn schoenen. En uhh dan ga je dat recasten want hij zegt draadjes maar het moeten natuurlijk veters zijn en dan is het automatisch dat je zegt ohh je hebt nieuwe veter in je schoenen en dan uhh merk ik aan mezelf dat ik dan heel snel een vraag terugstel. Maar misschien wil die wel heel iets anders zeggen. Dat je dan nog een keer herhaald die veters staan wel heel mooi bij die nieuwe schoenen en dat het kind dan uit zichzelf iets heel anders gaat vertellen. Je hebt snel de neiging om heel veel vragen op die kinderen af te vuren en het ging er eigenlijk over dat je het kind de regie moet laten houden over het gesprek. Daar leert die veel meer van dan dat ik allemaal vragen op hem af ga vuren.

O: Ja.

R5: Ook voor het vergroten van de woordenschat. Je moet hem niet volstoppen met vragen.

O: Je doet eigenlijk dus heel veel doorvragen.

R11: Ja, je moet hem uitlokken dat hij gaat vertellen.

R5: Ja.

O: Dus daarvoor gebruiken jullie veel open vragen en dan veel doorvragen. Toch?

R11: Ja, dat proberen we maar zoals R5 aangaf moeten we daar eigenlijk een lijstje van stand by in het hoofd hebben zitten.

O: Ja, van wat je dus doet als het even stil valt of maar een heel kort antwoord krijgt.

R5: Ja.

O: Geven jullie de leerlingen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek?

R5: Ja, dat denk ik wel, dat gaat automatisch. Het is niet dat ik daar mee bezig ben van ohh nu ben ik dit aan het doen ofzo.

O: Kunnen jullie voorbeelden noemen bij competentie?

R11: Ja, als wij in de kleine kring zitten en we behandelen een onderwerp dan uhh kunnen kinderen heel goed voor zichzelf ervaren en bepalen of ze zich daar competent bij voelen. Is het veel te moeilijk of veel te makkelijk, willen ze nog vaker oefenen. Ik denk dat ze daar bij ons wel heel erg de kans toe krijgen.

O: En bij autonomie?

R5: Vind ik dat dat wel meer mag zijn dan dat er nu is. Wij bepalen wel heel veel voor de kinderen.

Dus uhh bijvoorbeeld in een werkje stel je gaat een knutselwerkje doen dan wordt dat helemaal van A

tot Z bepaald, met welk materiaal, hoe die dat moet doen en in welke volgorde. Het eindresultaat hebben wij ook al gemaakt en zo moet het eruit komen zien. Ja, dan leer je wel een bepaalde techniek. Als dat het doel is, is dat prima. Als dat niet het doel is, dan vind ik eigenlijk dat het kind meer zelf daar invloed op mag hebben en creatiever wordt in zijn brein. Door wat de volwassene bedenkt, zo denkt een kind niet. Die denkt niet van tevoren aan het eindresultaat, die gaat gewoon beginnen en aan het eind is het dat geworden.

R11: Dat komt ook gewoon daar moeten wij zelf alerter op zijn, want heel veel ga je uit van iets op internet of wat we op Pinterest hebben gevonden en dat past dan leuk bij het project of thema. Maar in onze projectvoorbereiding staat helemaal onderaan dat er een werkje moet zijn waar de kleuters zelf hun creativiteit in kwijt moeten kunnen. Waarbij het proces belangrijker is dan het product. En ik zie heel vaak dat het bij de projectvoorbereidingen niet ingevuld is.

R5: Nee.

R11: Dat vind ik persoonlijk heel erg jammer.

R5: En ook dat je dan ook 15 of 30 dezelfde werkjes hebt hangen en dan kan het kind helemaal niet meer kan zien van die heb ik gemaakt. Want ze weten echt niet meer welke van hun is. Door een eigen kleur te kiezen of papiersoort mag bepalen dan denken ze van ja die daar hangt die is van mij, want ik heb die met dat papier gemaakt. Het zijn die kleine dingetjes. Het hoeven geen mega grote veranderingen te zijn.

R11: Ik had uhh voor het waterproject, het zal wel niet doorgaan, maar had het helemaal klaar. Ja, bewaar hem voor volgend jaar. Maar heb ik bij die opdracht bijvoorbeeld een onderwater werk moest daar komen voor alle kinderen en wat ze geleverd kregen was een blauw blad en of ze daar nou een visje bij plakken, een schelp kleuren, een zeewiertakje maken of propjes maken aan een plantje dat is allemaal niet belangrijk. Ik dacht dan kunnen we op het digibord verschillende onderwaterplaatjes laten zien en kunnen ze zo zelf de zeester kleuren, knippen of plakken. Dan hebben ze toch allemaal het onderwater ding.

O: Kunnen jullie voorbeelden noemen bij relatie?

R5: De kinderen hebben wel het gevoel dat ze erbij horen denk ik en als ze ervaren dat ze er niet bij horen dan komen ze dat zeggen.

R11: Zo onbevangen zijn ze nog bij de kleuters. Aan tafel bij de lunch mogen ze van ons als ze hun boterham op hebben en de eerste tien minuten van stilte voorbij is mogen ze van ons met elkaar kletsen en uhh dan zeg ik ook weleens nou is die aan de beurt. Ik hop van het ene tafeltje naar het andere dus ik zit elke keer bij een ander tafeltje en jou heb ik nog niet gehoord om te vertellen, vertel jij ook is want jij hoort er ook bij. Dat benoem ik dan ook. En dat doe ik ook aan het eind van de dag. Ik sluit bijna altijd af met ohh wat hebben wij het met zijn alle toch leuk hier op school komen jullie morgen weer terug. Ik probeer altijd de kinderen het gevoel te geven dat wij een hele bijzondere band hebben in de klas. Volgens mij denken de kinderen in onze klas dat zij de leukste klas van de school hebben, dat gevoel wil ik ze geven.

R5: Dat zeg ik eigenlijk niet zo, maar wel uhh ohh wat fijn dat jij er ook weer bent en ik had je gemist. Zulke dingen.

O: De volgende vraag: Wordt het kindgesprek vastgelegd? Maar dat is waar we het daarstraks over

hadden in dot.com.

R11: Ja.

O: ~~Dan gaan we door.~~ Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R5: Het blije koppie dat er dan opzit hé.

R11: Stralende snoetje. En je hebt kinderen die natuurlijk niet durven in het begin te vertellen en die huilen als ze op school moeten blijven en mama gaat naar huis. Het moment dat ze niet meer huilen, bij jou om troost komen en bij jou iets komen vertellen. ~~Dat vind ik altijd het succes, dan moet ik bijna huppelen altijd.~~

O: Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van een kindgesprek?

R11: De werkdruk. De Tijd.

R5: Ja, ik wou net zeggen. Je hebt 29 kinderen en uhh soms denk je aan het einde van de dag ohh ik had eigenlijk nog wel even met die en die of ik had eigenlijk nog terug willen komen op en ohh daar heb ik ook niet meer aan gedacht.

R11: ~~Dat heb ik elke dag.~~ Er zijn gewoon te veel kinderen om je aandacht te verdelen en het zijn ook heel veel dezelfde kinderen die de aandacht zo hard nodig hebben dat je die niet over kunt slaan en er zijn er dus altijd kinderen die erbij in schieten. En dan denk ik urgh ja ik kan het niet. Ik kan niet al die 29 ballen tegelijk hooghouden wat ik wil. Ik heb te weinig tijd.

R5: Ook stille kinderen die gewoon doen wat je vraagt en wel meedoen en eigenlijk niks speciaals mee is. Ja, die krijgen eigenlijk aandacht te kort.

R11: Ja, dat vind ik ook en dat voel ik elke dag. Na schooltijd denk ik verdorie heb ik nou tegen leerling L wel iets gezegd vandaag of niet. Ja, dat vind ik eigenlijk niet goed.

R5: Wel altijd 's morgens ga ik zitten bij de deur gewoon op een stoel en dan geef ik iedereen een hand. Maar ik weet niet hoe dat tegenwoordig dan dadelijk moet. Maar in ieder geval ik gaf iedereen een hand en dan vroeg ik hoe het ermee is en dat ik iedereen wel al goed gesproken heb voordat ik ga beginnen.

R11: Ja, dat doe ik niet want dat vind ik zo'n ophoping in de gang. Ik sta wel bij de deur en ik zeg tegen iedereen goedemorgen en uhh ik wil ook dat die ouders weggaan, die staan er veel te lang. Ik wil er voor die kinderen zijn, dus als ik ze allemaal een hand ga geven wordt het zo'n receptie. Dus ik wil ze binnen hebben, die ouders weg en dan uhh ben ik er voor de kinderen.

R5: Ja, op zich want ze komen best wel als 08.20u de deur open gaat, ja ik heb weleens dat er vier staan te wachten, maar ik heb niet dat er tien staan het komt een beetje zo drubbelsgewijs binnen.

R11: Ik geef wel af en toe sommige een aai over de bol, een box of high five.

O: Ja. Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R11: Ja, ik wil meer tijd hebben. Ik heb er gewoon geen tijd voor.

R5: We moeten het gewoon een beetje uhh indelen of je er bewust van zijn of uhhh. Hoe dan hoor.

R11: Er zijn er zoveel dus als we en 10 minder hebben in de klas.

R5: Ja. Nee, dat klopt maar het is net zoals op de school van mijn kinderen daar kan het ook dat ze die gesprekjes met die kinderen hebben. Dus het is maar net hoe jouw indeling is en ook uhh hoe jouw visie is daartegenover als je dat boven aan zet die gesprekken, dan moet daar tijd voor worden gemaakt. Maar dat is niet heel duidelijk.

O: Maar bij die school doet alleen de eigen leerkracht het of wordt de leerkracht ondersteunt.

R5: Uhh als die gesprekken plaatsvinden met de kinderen. Ja, dat weet ik eigenlijk niet, of de juf dat tussen door doet uhh geen idee.

R11: Ik zou daar heel zenuwachtig van worden als ik dat tussendoor moet doen. Dan zou ik niet willen, want dan moet je plannen maar dan is het vaak voor kinderen lijkt mij helemaal niet nodig want er is geen aanleiding, de aanleiding is dan dat ik het wil. Ja, hoe wenselijk zijn ze dan in hun antwoorden. Ik zie dat niet zo zitten. En om dat tussendoor te doen zelf en dan moet er weer een verslag van. Ik zie daar toch wel heel veel werkdruk in.

R5: Ik ben daar ook geen voorstander van, maar ik zat aan verbeterpunten te denken en de gesprekken wil voeren met kinderen hoe kunnen we dat dan doen.

R11: Maar bij kleuters vind ik het heel belangrijk dat het een spontaan gesprek blijft.

O: Ja, dat dacht ik al dat je daarop doelde. Dat het bij de kleuters niet gepland wordt, maar meer op het moment zeg maar.

R11: Ja.

R5: Ja, maar soms willen wij voor die KIJK zeg iets afvinken en dan doe ik dat, maar dan slaat het nergens op waarom ik dat doe. Dan ga je vragen kan je dit al of dit, weet je dit weet je zus en dan gaan ze dat allemaal snel doen maar eigenlijk hebben ze daar allemaal geen zin in. Maar daar heb je dan helemaal niks aan.

R11: Nee, dat is geen reëel beeld.

R5: Ja.

O: Naast wat jullie al gezegd hebben. Welke wensen ervaren jullie nog voor het voeren van kindgesprekken?

R5: Jouw onderzoek hé. Het gaat er eigenlijk over dat wij kindgesprekken met die kinderen gaan voeren, in plaats van oudergesprekken, dat die ouders er bij zijn met hun kind. Daar gaat het toch eigenlijk over, daarvoor ben jij nu aan het kijken hoe iedereen dat uhh.

O: Ik denk over ouders en kind samen in een gesprek, dat is een driehoeksgesprek. Maar volgens mij is dat weer een stapje verder, het is niet iets waar ik op dit moment mee bezig moet zijn. Ik moet nu met kindgesprekken bezig zijn. Als jullie dit straks gaan toepassen, is dat misschien ook een vervolg dat gaat komen. Zo zie ik het, maar daar hou ik mij op dit moment niet mee bezig. Ik focus me op kindgesprekken.

R5: Ahh ja.

R11: Ja, dat vind ik dus het grote manco van onze school, dat ze niet duidelijk zijn wat er nou de een heeft het over startgesprek, de volgende over kindgesprek en uhh als ik teruglees over eigenaarschap in die map daar komt het welbevindingsgesprek boven water drijven. Het is een startgesprek in mijn ogen met ouder dan met kind over het welbevinden van het kind. Dat moet worden vastgelegd. Maar er moet daar natuurlijk ook een doel aan vast en dat moet dan weer verder gekoppeld worden en teruggekoppeld worden. Ik vind dat je daar veel meer tijd voor nodig hebt dan zeggen we gaan kindgesprekken invoeren in iemands enthousiasme. Daar moet duidelijkheid over zijn welk gesprek bedoel je dan.

R5: Maar dat is ook helemaal niet jou opzet hiervan begrijp ik.

O: Nee, mijn onderzoek gaan niet over gesprekken leerkracht, ouder en kind. Mijn onderzoek gaat alleen over gesprekken tussen leerkracht en kind.

R5: Ook in de midden- en bovenbouw hoe die gesprekken eruitzien.

O: Ja.

R11: Ik zie bijvoorbeeld helemaal niet zitten een kindgesprek met ouders voor kleuters.

R5: Nee, dat hoeft van mij ook niet. Maar dat is dus ook helemaal niet Britt haar doel hé.

O: Nee, want dan praat je over een driehoeksgesprek.

R11: Oké.

R5: Ja. Maar wat was jouw vraag nu. Sorry.

O: Of jullie nog wensen hebben die jullie ervaren voor het voeren van kindgesprekken.

R11: Een lijstje open vragen misschien.

R5: Ja, en ook van uhh heb ik opgeschreven. Je kunt er zeg maar ook een cursus voordoen. Ik heb het in de HJKS allemaal terug zitten lezen over kindgesprekken, dus dat kan ook nog iets zijn. Ik denk wel dat we er nog veel meer uit kunnen halen dan dat we nu doen.

R11: Ik denk ook dat we er veel meer uit kunnen halen, maar ik zou er graag de tijd voor willen krijgen om het ons eigen te kunnen maken. Niet als er één iemand enthousiast is we dat gaan doen. Dat we duidelijk krijgen wat we allemaal willen.

R5: Ja, daarom onze visie voor het jonge kind moet ook veel duidelijker worden en daarin moet je ook stappen gaan opschrijven van hier willen we in de toekomst naar toe en hoe gaan we daar komen. Als iemand over drie jaar nieuw bij ons op school komt en die leest die visie, dan weet degene van ohh zo doen ze dat hier. Dat is duidelijk weet je wel en dat is er nu nog niet. Dan is er dit en dan is er dat en dat verandert het heel snel. Wat deden we eigenlijk, geen idee, dat weet dan niemand meer. Daarom zegt R11 ik ben er bang voor als iemand er enthousiast over is dat we dat doen en dan dat. En dat zegt de directeur ook weer van uhh het borgen van dingen die je doet dat dat zo belangrijk is.

R11: Ik kan van de laatste vijf jaar van alles opnoemen, maar er is niks geborgen. Er zijn allemaal wilde ideeën, dat wordt dan afgewerkt en afgevinkt. En het jaar erop moeten we het weer opnieuw gaan uitvinden.

R5: Ja.

R11: Dat vind ik eigenlijk zonde van ons werk en dat verhoogt eigenlijk ook de werkdruk waar ik zo hard van baal.

O: Dus jullie willen eigenlijk..

R11: Een borgingsperiode.

R5: De visie hé. De visie moet gewoon duidelijk zijn en waarin je dus in stappen gaat aangeven daar willen we naartoe en op die en die manier en daar hebben we die cursus voor nodig en die begeleiding. Dan kom je ergens en dan wil je dat ook vasthouden en daarom moet het goed geborgen worden.

R11: Daarvoor moet je van tevoren heel goed overleggen met elkaar dat iedereen het ziet zitten om die kant van die visie op te gaan en niet omdat je het zelf wilt. Ander wordt het gewoon niks.

R5: Ja, daar ben ik het niet helemaal mee eens, want soms wordt er als school zijnde iets afgesproken en dan kun je het daar niet mee eens zijn, maar uhh. Dan is dat toch gewoon zo.

R11: Ja, maar je merkt dan hoe moeilijk het wordt, want dat is dus met PBS gebeurd. Daar stond niet iedereen achter en het blijft een moeizaam en moeilijk te verzetten paard. Want het wordt niet door iedereen gedragen. Ik vind het fantastisch.

R5: Dat kan ook niet met zo'n groot team, dat iedereen dat draagt. Dat gaat toch niet.

R11: Nee, dat is ook zo. Maar je moet het er dan langer over hebben, zodat je de meerderheid mee krijgt en niet 50+1 bewijzen. Hoe langer je praat en je praat dan niet alleen in je werkgroepje of uhh ook de mensen die toevallig op die dag ook werken. Je moet iets van de grond krijgen en dat moet gedragen worden door het grootste deel van het team, want anders lukt het niet. Volgens mij krijg je dan alleen maar heel veel frustratie, in plaats van plezier wat een succes zou worden.

R5: Ja.

O: Dat was de laatste vraag. Heel erg bedankt!

successen, knelpunten, wensen en verbetermogelijkheden

Transcript focusgroep-interview

Respondenten: respondent 7, respondent 13 en respondent 24

Bouw: middenbouw

Datum: 17-04-20

Duur: 42:03 minuten

O: ~~Dan ga ik met de eerste vraag beginnen.~~ Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek?

R24: ~~Ja, daar ga je dus al.~~

R7: ~~Weet je Britt. Wij zijn uhh bij ons in groep 4 nog helemaal niet zo ver dat wij echt al met kindgesprekken bezig zijn. Wij hebben wel kindgesprekken, maar meer van uhh ja hoe is het met je. Op een heel laag niveau zeg maar. Hoe inventariseren we het ja niet.~~

R13: ~~Nee, ik heb zelf zeg maar uhh dat is niet eens structureel maar zo'n gesprekje, een sociogram. Dat je kijkt hoe sta je in een groep, waarbij je kijkt naar met wie speel je graag en waar speel je niet zo graag mee, dat mag je dan tegen mij vertellen. Hoe inventariseer ik dat, ik schrijf dat gewoon op een blaadje. Het kan zijn dat ik het in januari nog een keer herhaal, want in groep 3 natuurlijk moet van een aantal groepen een groep worden. Dus dan ben ik altijd wel benieuwd wie waar staat. Maar dat is eigenlijk de enige manier hoe wij een kindgesprek voeren. Je voert natuurlijk wel kindgesprekken, maar dat is meer hoe is het met je, heb je iets leuks gedaan of zo iets.~~

O: ~~Meer op het welbevinden, zeg ik dat goed zo.~~

R13: ~~Ja, meer op groepsvorming omdat natuurlijk vanuit de kleuterklassen het een groep moet vormen. Dat je dan goed in de gaten moet houden dat het dan een groep wordt.~~

R24: ~~Wij hebben in groep 5 tenminste in de klas waar ik sta ook geen kindgesprekken om doelen te stellen voor het leren enzo. Ik begreep wel dat het een beetje ging komen met de gesprekken met ouders. Maar daar is nu bij ons nog helemaal geen sprake van. Wat je wel dan ooit hebt is als een kind ergens tegen aan loopt, dat je dan kort bespreekt van goh waar loop je tegen aan en hoe kunnen we het oplossen. Welke stappen denk je dat bij jou werken en dat je daar later nog op terugkoppelt van hoe is het nu gegaan. Maar dat is niet echt met vastleggen en doelen stellen voor de langere termijn.~~

O: ~~Het geldt dan voor jullie alle drie dan niet hé.~~

R13: ~~Nee, maar alleen als je ziet als er eentje buiten valt dat je daar wel uhh we houden dat wel in de gaten van goh spreek je af of hebben het er met ouders over. Maar echt het doel, niet zoals het bedoeld wordt. We noemen het zelf ook geen kindgesprekken.~~

O: ~~Dan is de volgende vraag:~~ Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aanbod in een kindgesprek die jullie voeren? Dat is dus niet begrijp ik, toch?

R7: ~~Nee,~~

R13: ~~Nee~~

O: ~~Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek?~~

R7: Met vaardigheden bedoel jij die vier, die jij toen in het lijstje toegestuurd hebt.

O: Ja. Zal ik ze even noemen.

R7: Ja, doe maar ik heb het lijstje nu niet open staan.

O: Eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.

R7: Ja, weet je we hebben bij eigen doelen stellen uhm doen we eigenlijk niet. Meer soms in de vorm van goh je bent nog niet klaar met je werk, hoe lang denk je nog nodig te hebben om klaar te zijn. Dan is het nog vaak dat wij zeggen van nou we willen dat je nog tien minuten werkt en dan. En met eigen doelen stellen beginnen we in groep 4 met de tafels en die moet je kennen, maar wanneer je die tegen ons opzegt dat kiezen ze zelf zeg maar. Dat is eigenlijk zo'n beetje het enige doel dat ze bij ons stellen. Dat is nog heel vaag.

R24: Ja, ik denk ook inderdaad dat het een beetje per les is die je geeft of waar één van die dingen in na voren komt. Net zoals je zegt dat je een doel stelt voor tijd of uhh iets wat ze op het eind moeten leren of dat je aan het eind even vraagt hoe ging het met je. Zo zeg maar, maar meer op de les gericht.

O: Die doelen zijn dus leerkracht gestuurd.

R24: Ja.

R13: Ja, bij ons ook.

O: Evalueren jullie dan ook op de doelen met die kinderen?

R24: Meestal vraag je na afloop wel van hoe ging het, wat hij ervan vond en of de aanpak werkte. Maar dat is ook weer de kleine doelen zeg maar.

O: Wordt dat vastgelegd?

R24: Nee, alleen als je daar hele bijzondere dingen bij hebt, waarvan je denkt dit is iets om in de gaten te houden. Dan wordt het overlegd met de duopartner, het staat dan in de overdracht. Als het dan echt opvallend is, dan pas ga je het verder vastleggen.

O: Oké.

R7: R12 en ik registreren echt alles. Als het kind een doel heeft behaald registreren we dit niet, omdat we dat ook niet vragen. Maar op zich registreren we wel als we iets zien bij een kind, dan wordt dat genoteerd zeg maar. Maar dat zijn niet zo zeer de doelen die zijn behaald.

R24: Maar zet je dat echt in dot.com neer of doe je dat meer in een overdracht?

R7: Wij vullen eigenlijk de overdracht in per kind. Wij vullen elke dag als er van een kind iets is in dot.com. Wij hebben geen losse overdracht. Want als we de rapporten gaan maken kunnen we daarin terugkijken of als we plannetjes moeten maken dan kun je per kind terugkijken wat we genoteerd hebben.

R24: Oké.

R24: R25 en ik doen meestal een kort verslagje over de dagen waarin we gewerkt hebben. Waar eventueel opvallende dingen in staan.

R13: Ja, wij ook.

R7: Ja, wij ook maar voor de kinderen komt het persoonlijk in dot.com te staan. Wij doen de overdracht, daar reageert R12 dan op en ik soms. Het is misschien overdreven, maar dat vinden wij prima om te werken zeg maar. In dot.com staat per kind zeg maar en het klassikale gebeuren staat in

de overdracht.

R13: Zo doen wij het eigenlijk ook, maar dan niet van ieder kind elke dag hoor.

R7: Nee, dat doen wij ook niet hoor.

R13: Nee, dat wou ik net zeggen, dan weet ik niet meer wat ik moet schrijven.

R7: Nee, niet elke dag schrijven hij doet het goed, hij doet het goed.

R13: Nee, dat herken ik wel. Dat doen wij ook wel echt per kind in dot.com en ja gewoon een verslagje of verhaaltje. Soms moet je dingen wat uitgebreider of anders vertellen. Soms is het niet heel benoemenswaardig, maar wel fijn om te weten.

O: Komt zelfinstructie ergens in terug?

R13: Wij hebben wel kinderen die instructie afhankelijk zijn, dus die moeten sowieso meedoen. Maar je hebt ook kinderen die eigenlijk mogen beginnen, maar die mogen dan zelf kiezen of ze deelnemen aan de instructie. In principe kun je het dan wel zo zien. We noemen het niet zo, maar ik vind wel dat kinderen in groep 3 al goed zelf kunnen bepalen ohh ik snap het niet helemaal ik denk dat ik toch wel meedoe met de instructie. Dus wat dat betreft komt het wel goed voor, dat zien we ook en dat noteren we ook wel. Dat vinden we ook wel belangrijk of ze zelf kunnen inschatten of zij een instructie nodig hebben of dat het juist onzekerheid is, dat heb je natuurlijk ook.

R7: Bij ons inderdaad hetzelfde als R13 zegt, dat je niet eens zo zeer met de kinderen in een instructiegroep zit maar als je op een gegeven moment zegt als je denkt dat je dit al snapt dan ga maar aan de slag en dan zijn er hele onzekere kinderen waarvan wij eigenlijk wel weten dat zij het kunnen die blijven erbij, maar dat is dan wel het stukje zelfinstructie. Maar dat is niet altijd hoor, maar dan mogen ze zelf kiezen of ze er wel of niet langer bij blijven om te luisteren.

R24: Ja, bij ons doet in principe iedereen mee met de algemene instructie. Maar wij hadden eigenlijk het plan om een aantal kinderen met rekenen zelf te laten beslissen of ze de instructie deden of willen starten met hun werk. Helaas hebben we dat nog niet kunnen uitvoeren in de praktijk. Dus ja, het kwam eraan.

O: Dan ga ik door naar de volgende. Welke handvatten hebben jullie nodig om deze vaardigheden wel in een kindgesprek aanbod te laten komen?

R7: Ja, wij hebben eigenlijk nog niet afgesproken dat er kindgesprekken komen dus dan is het lastig om te weten wat we dan nodig hebben. Ik denk dat we heel erg terug moeten naar de basis. We hebben toen wel op een gegeven moment een mailtje gekregen van R2 waarin een aantal dingen stonden waaraan we konden denken als we kindgesprekken zouden gaan voeren. Maar zover zijn we nog niet.

R24: Nee, ik had dat ook opgeschreven. Eerst moet de schoolbrede aanpak duidelijk zijn, voordat je weet wat je nodig hebt. Ze waren daar toen mee bezig en ik denk wel dat het goed is als je met de school op één lijn zit en daar een doorgaande lijn in voert en ook weet wat je allemaal nodig hebt en kunt bieden aan het kind.

R7: Ja. Op zich uhh net als wat R13 net zei, je kunt ook gewoon een kindgesprekje voeren over hoe gaat het met je. Maar ik denk dat jij meer bedoeld om doelen te stellen en inderdaad te kiezen van ga ik bij rekenen wel of niet in de instructiegroep. Maar zover zijn we nog niet. Ik denk dat we wel al best een eind zijn om gesprekken te voeren over het sociaal-emotionele stuk en het in kaart brengen van

hoe ziet je klas eruit en wie valt er buiten en wat kunnen we doen om zo'n kind er wel bij te betrekken. Maar het stukje doelen op leergebied. Nee, zover zijn wij in de groepen 4 echt nog niet.

R13: Nee. Ze kunnen weleens een keer aangeven wat ze willen leren, maar dat is dan vaak iets uit elkaar halen of dat soort dingen. Niet echt een doel. Ik heb wel kindgesprekken gevoerd, maar dat was op een andere school met kleuters. Dus het kan wel. Ik vond het echt wel leuk, maar dan moet je het op een andere manier doen en dan probeer je wel iets eruit te krijgen, maar wij doen dat niet structureel. Dus dan is het totaal niet op doel.

O: Maar dat is dan ook iets waarnaar kan gekeken worden of het een schoolbrede aanpak gaat worden en hoe dat dan vorm gaat worden gegeven.

R24: Ik denk ook wel dat het goed is om dat met kinderen te doen, maar het is wel een manier van onderwijs die je wilt geven. Het is niet een klas op zichzelf staand. Eigenlijk zou je dit alle jaren door moeten trekken. Wanneer je dan begint is de vraag, maar ik denk wel dat je daar een doorgaande lijn in je school moet zetten om dit goed weg te zetten en het ook duidelijk is hoe de werkwijze bij bepaalde lessen wordt.

R7: En je moet ook heel goed in de gaten houden. Wij hebben nou bijvoorbeeld een kind daar is dan gekeken of die naar de plusgroep kan. Qua communicatie is die heel mondig en ook al heel ver, maar qua werken is die eigenlijk helemaal niet zo sterk. Dan kun je wel zeggen wat is je doel, maar als die dan niet werkt is op het eind zijn doel niet bepaald. Maar dat kunnen wij als leerkrachten natuurlijk niet zo goed hebben, dus dan stellen wij dat doel steeds bij of wij laten hem toch wat meer werken omdat hij dat niet doet zeg maar. Hij moet bijvoorbeeld in zijn plusboek van taal. Ja, dat vindt hij allemaal niet zo leuk dus daar kiest die dan ook niet. Terwijl dat wel de bedoeling is.

O: Duidelijk. De volgende was gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek?

R13: Nee.

R7: Nee.

O: Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek (open vragen, gesloten vragen, doorvragen, herhalingsvragen of samenvattende vragen)?

R24: Die jij op had geschreven die gebruik je denk ik allemaal. Alleen ligt het er een beetje aan hoe wij dan de gesprekken voeren hoe het een beetje loopt en gaat zeg maar. Maar ik denk dat je alle vragen wel gebruikt.

R13: Heb even niet in beeld welke vragen, noem is even een voorbeeld.

R24: Open vragen, gesloten vragen, doorvragen, herhalingsvragen of samenvattende vragen.

R13: Ohh ja. Ik blijf maar in het sociale hangen, omdat het eigenlijk mijn enige voorbeeld is. Maar dat je vraagt van goh wie zijn je vriendjes terwijl je eigenlijk wil weten met wie speel je. Waar hangt het allemaal mee samen, dat is ook een bepaalde manier van vragen. Dat hoef je in groep 8 niet te doen.

R7: Nee.

R13: Toen ik bij de kleuters kindgesprekken voerde was het niet van wat is je doel. Maar wat wil je leren in de klas en wat kies je graag van het planbord. Het moet herkenbaar zijn voor het kind. Wat wordt je doel is voor zo'n kleintje, die heeft geen idee waar je het over hebt. Of wat wil je graag leren, dat is morgen weer anders. Is met vriendjes net zo goed.

R7: Inderdaad de vragen op die manier stel je ze allemaal. Maar nog niet eens zo zeer bewust in een

kindgesprek en misschien houden we meer kindgesprekken dan we zelf in de gaten hebben. Maar benoem je het zo niet of zie het zo nog niet echt.

O: ~~De volgende vraag.~~ Geven jullie de leerlingen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? Of jullie per onderdeel voorbeelden kunnen noemen.

R7: ~~Zoals ik al zei ik weet niet of ik het kindgesprek mag noemen, maar uhh ja een stukje autonomie krijgen ze wel gewoon in het gesprek. Maar als het dan een gesprek is om een doel vast te stellen die zijn er dus niet. Maar op zich denk ik wel maar dan in de algemene gesprekken.~~

O: Hoe dan?

R7: Door ze in ieder geval het gevoel te geven dat ze mogen zeggen wat ze zelf vinden. Dat je ook hun mening accepteert en dat ze zich daar goed bij voelen. ~~Het is heel lastig omdat je dat stukje kindgesprekken niet voert.~~

O: Nee, dat snap ik.

R7: Ik vind zelf altijd een mooi voorbeeld als ik op iemand mopper, dat een kind zich dan wel zo vrij voelt naar mij als leerkracht toe om te zeggen maar juf dat is helemaal niet eerlijk wat je nu doet want ik deed dat niet omdat. Jezelf zijn, durven zeggen wat je vindt en dat het stukje veiligheid in de klas. Ik denk dat dat stukje veiligheid in de klas ook is in een gesprekje met een kind. Maar dat is de relatie die je op moet bouwen met kinderen. Ik denk dat dat sowieso heel belangrijk is voor aan een kindgesprek te beginnen.

R13: ~~Niks aan toe te voegen.~~

R24: Ik ook niet.

O: ~~Oké. Dan ga ik door.~~ Wordt het kindgesprek vastgelegd? Dat is dan nee, zeg ik goed toch?

R24: Klopt.

R7: Ja.

O: Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R13: Ik denk aan het stukje waar R7 het net over heeft het stukje veiligheid. Ik denk dat zo'n kindgesprek gelijk een stukje veiligheid biedt. Als jij ieder kind apart even die aandacht geeft en dat kind merkt ik kan het hier kwijt en vertellen wat ik vind. Dat vind ik al een succeservaring. Als je daar die band mee op gaat bouwen en je merkt dat een kind wat losser wordt. Sommige zijn heel los, waarbij je denkt nou dat mag iets minder, maar degene die juist niet naar je toe komen juist zo open krijgt. Dat vind ik wel een succes.

R24: Ja, inderdaad dat ze opener worden en meer naar je toe durven komen als er iets is. Maar ik denk ook wel door de succeservaring werk gerelateerd dat iets wel lukt nadat je daarover gehad hebt er daarin groeien en meer zelfvertrouwen krijgen. Ik denk dat het op heel veel punten positieve effecten heeft op kinderen.

R13: Ja, dat denk ik ook wel.

R7: Ja, ik ben het er helemaal mee eens. ~~Het schiet me nou te binnen dat ik invalwerk in de pluswerkgroep heb gedaan en daar werken ze wel heel erg met kindgesprekken. Daar moeten kinderen aan het begin van de periode ook aangeven wat hun persoonlijke doel is en op een lijntje geven ze dan aan waar ze met dat doel willen zitten over zoveel tijd. Ik werkte dan in de bovenbouw van de pluswerkgroep en dan denk je van dat zijn allemaal kinderen die best wel na kunnen denken.~~

Maar goed dat zijn dan ook gewoon kinderen en daar zitten van die druktemakers bij die dan als doel hebben ik wil beter opletten. Even kort door de bocht. Maar als dat dan na een half jaar geëvalueerd wordt van ohh het is niet gelukt. Dat vind ik dan lastig als kinderen een eigen doel stellen. De manier waarop ze dat in de plusgroep doen, als je dat nog niet hebt onderzocht is het best leuk om te kijken. Want dan geven ze op zo'n balkje steeds aan hier wil ik komen, maar ik ben tot hier gekomen. Dat doen ze dan met kleurtjes. Daar zou je dan iemand van de plusgroep voor kunnen benaderen.

R24: Dat is misschien inderdaad wel interessant om een keertje mee te kijken.

R7: In de plusgroep sta je dus met tweeën voor de groep en één leerkracht gaat dan met de kinderen in gesprek om echt de doelen op te stellen en daarna te kijken of het doel bereikt is. Terwijl de andere leerkracht de groep draait. Dus zij hebben daar al een opzetje voor.

O: Ja, die kan ik daarvoor wel mailen. Uhm welke knelpunten ervaren jullie voor het voeren van kindgesprekken?

R24: Ik denk dat je dan naar de kindgesprekken kijkt zoals jij ze bedoelt. Dat je nu nog geen duidelijke lijn hebt van wat de schoolaanpak is, moet ik ze wel voeren, moet ik ze niet voeren en willen ze dat ik het vastleg.

R13: Ja, wat willen ze ermee.

R7: Dan denk ik: 'Wat willen wij?' Als de directie zegt jullie moeten het doen en moet zus en zo. Het moet goed bij ons passen.

R24: Ja, dat bedoel ik ook wel, maar als die kindgesprekken gaan komen wat zijn dan de knelpunten. Wat willen wij als school of als team.

R13: Ja.

R24: Ik vind niet dat het opgelegd moet worden.

R7: Ja, dat vind ik lastig met zo'n stukje kindgesprekken. Voor mij persoonlijk als knelpunt vind ik het heel lastig om mijn kinderen los te laten. Dat ik het niet meer zelf in de hand heb, dat ik zeg wat jij gaat doen.

R24: Bij mijn oudste op school zijn ze nu ook met doelen begonnen op school en daar hebben ze twee doelen. Een slaat op je werkhouding, zoals: ik ga proberen me te concentreren, ik ga proberen dat mijn emmertje niet overloopt of ik ga proberen minder snel boos te worden. De andere doelen zijn gericht op de vakken, bijvoorbeeld: deze week ga ik extra werken aan de ou en au. Dan wordt hun naam daarachter gehangen en dat is dan hun extra werk voor die week dat ze daar de aandacht aan gaan besteden. Dan moeten ze aan het einde van de week met de leerkracht terugkoppelen heb je daar iets aan gehad. Zo zeg maar.

R7: Oké. Dan laat je niet zo zeer de les los, maar meer wat eromheen zit. Je werkhouding en je extra werk. Want nu zeggen we dat en dan denk ik dat doe ik eigenlijk ook. Want wij hebben begin van het schooljaar, wij kregen een behoorlijk heftig klasje binnen. Toen hebben wij eigenlijk naar aanleiding van de PBS-regels een brief opgesteld van waar we als klas aan moeten werken. Dus dat is al een doel. Maar ook waar ieder kind aan moet werken en dat hebben we op een briefje gezet. Dat bespreken we eigenlijk elke week met de kinderen, wat een ander daarvan vindt en wat ze zelf ervan vinden. Er komt een groen, oranje of rood vinkje achter te staan en als het dan een paar weken groen is kan het weg, want dan is het gelukt. Dat is dan eigenlijk ook al een beetje..

R13: Ja.

R7: Ja, per ongeluk. Dat zijn ook kindgesprekken natuurlijk.

R24: En je stelt ook doelen aan de kinderen. Je hoeft ook niet heel je lesorganisatie los te laten, omdat een kind een bepaald doel moet bereiken. Je kunt het in de werkhouding of in de kleine dingetjes waarin ze zichzelf willen verbeteren gieten.

R7: Ja, ik zat meer te denken aan van deze taalles heb ik niet nodig of ik maak alleen opdracht 4, want ik vind het wel goed. Dat. Maar dat is dan dus niet.

O: Nee, dat is niet helemaal de insteek. Het is niet de bedoeling dat het kind bepaald als ik één opdracht uit deze les maak, dan kan ik het. Stel je gaat oefenen met de letter P en een kind kan dat al, dan kan het een reden zijn om zelfstandig aan de slag te gaan of ik laat hem een deel maken en geef hem extra uitdaging. Maar niet dat het kind er makkelijk vanaf komt.

R7: Nee, oké. Duidelijk.

O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R24: Ik denk dat het vooral heel belangrijk is dat je de tijd hebt om met kinderen te praten. Als ik dan merk hoe het nu in de klas gaat. Dan denk ik waar moet ik de tijd vandaan halen om even aan een kind te vragen hoe gaat het met je.

R13: Vind ik ook.

O: Nog andere dingen.

R7: Nee, ik denk dat dat het belangrijkste is.

O: Hebben jullie nog bepaalde wensen voor het voeren van kindgesprekken?

R13: Tijd.

R7: En inderdaad niet te veel opgelegd van bovenaf wat R24 net zei. Dat we wel nog onszelf mogen blijven tijdens die gesprekken.

O: Zouden jullie het bijvoorbeeld fijn vinden om input te krijgen of een format te hebben. Iets wat je ondersteunt voor zo'n gesprek.

R13: Ik denk dat het vooral in het begin even fijn is. Ik vind het altijd wel prettig om aan het begin iets te zien of te hebben waarmee ik het gesprek kan voeren, daarna kun je er meer je eigen ding van maken. Ik heb dat altijd met nieuwe dingen. Ik ben heel visueel ingesteld met dingen. Ik praat nu voor mijzelf, weet niet of dat voor iedereen geldt.

R7: En het moet niet zo zijn dat we van ieder gesprek een verslag moeten maken en vast moeten leggen in dot.com. In drievoud in moeten dienen bij de internbegeleider. Dat is frustratie. Dat zou ik heel erg vinden als dat het gevolg is van het voeren van kindgesprekken. Ik snap best wel als er bepaalde dingen zijn dat we daar iets mee moeten. Als een kind een doel stelt en we schrijven dat op en het is dan en dan af. Dan is het goed, klaar.

O: Je bedoelt er geen werkdruk meer door ervaren. Toch?

R7: Juist.

R24: Ja.

R13: Ja, wel een goede.

O: En als iemand wat R13 net zei vertelt hoe het moet, als iemand dat binnen de school is, is het dan ook al goed of iemand ervoor inhuren.

R13: Ik bedoel niet dat iemand mij moet komen lesgeven, maar meer ideetjes geven. Misschien moet ik mijzelf er meer in gaan verdiepen. Maar we moeten natuurlijk wel op één lijn zitten binnen de school, dat iedereen hetzelfde ziet. Maar ik hoef niet per se iemand hebben die zegt zo gaan we het doen en dit is het format, dat bedoel ik niet. Maar ik weet niet hoe jullie daarin staan.

O: Dus als ik bijvoorbeeld met een andere school binnen jullie stichting contact heb en die werkt met kindgesprekken. Ik heb daar contact mee en ik zou die informatie met jullie delen. Dan is dat voldoende voor jou.

R13: Ja, bijvoorbeeld.

R24: Het is denk ik ook meer waar we het net over hadden, dat je meer inzicht krijgt in hoe we dit met de school gaan vormgeven, welke doelen we gaan stellen en hoe we dit gaan aanpakken. Dat je in ieder geval de aanzet in de goede richting krijgt. Dan kan je daarna zelf ook wel je draai erin vinden in hoe je dat in je klas wil vormgeven. Maar dat we in de grote lijnen wel hetzelfde doen.

R7: Wat verwacht je van een kindgesprek. Dat hé.

R24: Dat het kind bij de ene leerkracht heel veel doelen krijgt of een heel groot doel en elke week een halfuur moet evalueren. En de andere leerkracht een makkelijk doel heeft en er verder niks mee doet.

O: Duidelijk.

R7: Wat jij ook zegt R24 dat je dezelfde soort doelen stelt.

O: Ja, op hetzelfde gebied de doelen stelt (werkhouding, extra werk).

R24: Ja, misschien is grote het verkeerde woord wat ik bedoel, want ik zeg de grote van het doel.

O: De duur dat je eraan werkt heeft er ook mee te maken.

R24: Ja, van wat je zegt is het leerdoel je vinger op steken of au/ou oefenen.

O: Ja, dat waren mijn vragen. Ik wil jullie heel erg bedanken.

successen, knelpunten, wensen en verbetermogelijkheden

Transcript focusgroep-interview

Respondenten: respondent 9, respondent 10 en respondent 26

Bouw: bovenbouw

Datum: 07-05-20

Duur: 45:52 minuten

O: De eerste vraag is. Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek?

R9: Hoe je dan die gegevens geregistreerd. Dat bedoel je eigenlijk meer, toch?

O: Ja, niet al registreren maar meer het inventariseren.

R9: Ja, doe je door een persoonlijk gesprek met het kind. Kan ook gewoon effe bij de deur. Ik schrijf het dan op een blaadje. Dat is dan mijn manier. Dan heb ik heel veel blaadjes liggen en dan uiteindelijk verzamel ik het dan in een drive document. De overdracht heb ik van groep 6 gekregen van R17 en R26, daar probeer ik het dan bij te typen. Uhh dat het eigenlijk bij een oudergesprek ook weer terughalen als dat mogelijk is.

R26: Ja, je hoort al wel hoe R9 met een vervolg door is gegaan. Uhh tussendoor de gesprekjes of iets opmerkt bij een vak. Daar de notitie van maken en daarop inhaken. Bij de een is dat pas na een langere tijd en bij de ander loop je eerder vast of merk je dat die eerder iets anders nodig heeft. Dus bij de een is de periode langer dan bij de ander en zeker omdat we daar helemaal geen kaders voor hebben.

R10: Ja, ik sluit natuurlijk gewoon aan bij wat R9 en R26 zeggen. Bij de overdracht van je klas noteer je natuurlijk al een hele hoop over de kinderen zelf. Uhh wat R9 zegt, ik zet het ook meteen in een Google Drive document. Dat ik ook weet waar ze zijn gebleven, ook met gesprekken met ouders bijvoorbeeld. Uhh ja terloops door het jaar heen vallen dingen je op en dan ga je in dot.com op zoek in het jaarverslag en andere verslagen uhh en daar maak je eigenlijk je eigen document van per kind. Wat het belangrijkste is tenminste.

O: Is het gesprek dan iets wat opvalt of is het gepland?

R10: Ja, uhh ik denk aan het begin van het schooljaar moet je toch wel goed op de hoogte zijn wat voor kinderen je krijgt, dat gebeurt met de overdracht. Dat is natuurlijk wel gepland, daar maak je meteen een verslagje van. Daarnaast blijft het wel zo ergens, dat de kinderen open binnenkomen. Op een gegeven moment als dingen opvallen, dan kan het zijn dat ik de gesprekjes plan met de kinderen. Dat heb ik afgelopen jaar wel wat meer gedaan, dat ik bewust ervoor zorg dat ik iedereen een keer gesproken heb één op één.

R26: Mag ik inhaken?

R10: Ja.

R26: Uhh en ook vaak een rapportbespreking of juist na Cito's. Dat zijn vaak momenten dat je individueel meer gesprekjes ingaat.

R9: Ook na Viseon denk ik. Tenminste in oktober doe je dat ook meestal wat eruit komt. Wat valt erop en wat gaat er goed.

R10: Ja, aan het begin van het schooljaar trouwens ook. Dat je weet waar de kinderen op uitvallen en dat je dat ook bespreekt met ze, waar je aan gaat werken samen voor het komende jaar. Dat zijn inderdaad wel die momenten wat R9 en R26 zeggen.

O: Ga ik door naar de volgende vraag. Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek die jullie voeren? Zal ik de vaardigheden benoemen?

R10: Ja.

O: Eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring en zelfinstructie.

R9: Ik denk vooral de vaardigheid die je als tweede noemt het evalueren dat komt bij iedereen terug, tenminste dat komt bij mij ook terug. Meestal als je een gesprek hebt over de kinderen wat ze gedaan hebben en voor hun een leerpunt is nieuwe doelen stellen waar ga je naar toe per kind, op gedrag, op cognitief wat ze gaan doen. Die andere twee heb ik even niet onthouden.

O: Zelfmonitoring?

R9: Zelfmonitoring betekent dat ze vooral zelf toetsen waar ze staan.

O: Ja, dat ze zelf de resultaten bijhouden.

R9: Ik denk dat je dat ook wel in een gesprek doet, want als je evalueert over iets met kinderen dan gaan zo ook wel zeggen hier sta ik en daar wil ik naar toe. Daarna is het voor mij een taak en voor meerdere collega's om het visueel te maken voor de kinderen, op een ladder of op een tijdlijn. Van hier zitten we in oktober en in december wil ik de staartdeling kunnen, ik noem maar even iets. Maar dat.

R10: Ik denk dat je met rekenen het wel heel duidelijk zichtbaar kan maken naar de kinderen. Op welke gebieden ze uitvallen dat laat ik wel zien in een staafdiagram. Dat ze zien hé de staaf zit erboven of die staaf zit eronder dat je dan kan aangegeven op dit gebied gaan we dit jaar werken en hoe we dat vorm gaan geven samen. Dat de staafdiagram de volgende keer aan de bovenkant zit. Ik zit even te denken hoe het heet.

R26: Categorieën analyse.

R10: Ja, de analyse. Ja, sorry we zijn er al een paar weken uit.

R26: We moeten zelf ons brein ook weer oprispen. Onze kinderen op De Toermalijn. Ik heb twee jaar geleden in groep 8 gestaan Britt. En in acht worden kinderen vaak zelfbewuster, wat ze willen of moeten en dan zie je wel dat kinderen zichzelf eerder een spiegel voorhouden. Maar alles eronder die kinderen weten eigenlijk zelf niet goed hoe ze een doel moeten stellen, dus het komt toch veel uit van mij hoe ik het zie van de leerkracht. Een aantal intelligente kinderen die echt wat meer willen, die komen wel eerder in beeld. Maar echt zelf doelen stellen, vind ik dat de kinderen niet vaardig zijn. Wij hebben dit jaar een doelenbord opgehangen in de klas, als je het aan de kinderen overlaat de tafels zaten er bij ons nog helemaal niet zo goed in, dus dan is het doel de tafel van vier opzeggen. De kinderen weten helemaal niet in wat voor periode ze het zich eigen zouden moeten maken. Tijd hebben ze geen besef van, maar ook de vaardigheid doelen stellen zou van onder uit al meer mogen komen. Dan denk ik dat je meer de vruchten ervan gaat plukken.

R10: Ja, dat denk ik ook wel. Dat kunnen ze inderdaad niet.

O: En zelfinstructie? Over dat een kind kan aangeven het leerdoel heeft die behaald en in deze instructie doe ik mee en in die niet. Komt dat terug?

R9: Nog niet echt.

R26: Alleen de excellente kinderen. Die excellente kinderen krijgen meer al als handreiking in de plusgroep en dan merk je dat er toch een vaardigheid achter zit.

R9: Er zijn denk ik één of twee kinderen per klas die de vaardigheid beheersen. Mijn plusklas kind uit de groep die kan zelf ook niet aangeven ik snap het, ik hoef niet mee te doen. Dat gaat ze zelf niet zeggen dat je moet je echt uit haar trekken. Of zelf zeggen van je hoeft niet mee te doen je mag aan je andere werk werken of je mag zelfstandig aan de slag. Het is misschien voor kinderen ook een persoonlijke eigenschap dat ze ook niet zelf dat zeggen, dat is ook wel een stukje denk ik.

R26: En dan is het verschil R9 dat het plusklas kind waar jij het over hebt is pas dit jaar plusklas kind. Als je een plusklas kind er tegenover zit die kan dat wel, die zit al heel lang in de plusklas groep. Dan zie je wel een vaardigheid moet getraind worden of geoefend worden.

R10: Als je kijkt in groep 8 heb ik er drie die gaan dus echt wel zelf uhh verdwijnen ze zogezegd gaan ze bij mij in het hokje achter zitten en zelf aan het werk. Dat gebeurt dus wel en daar denken ze dus zelf echt wel aan.

O: Oké. De volgende vraag. Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? Dit zijn de vaardigheden waar we het net over hadden.

R9: Wat was de vierde vaardigheid ook alweer?

O: Dat was zelfinstructie.

R9: Dat kinderen zelf dus kunnen bepalen wanneer ze meedoen, ja of nee. Het kan maar heeft oefening nodig.

R10: Ik snap je vraag niet helemaal.

R9: Ze bedoelt die vier vaardigheden die ze daar straks noemden: doelen stellen, evalueren, waar sta ik nu monitoren en die je net genoemd hebt wat was het ook alweer. Die laatste.

O: Zelfinstructie.

R9: Als we die alle vier gewoon vanaf groep 3 of groep 1/2 dat weet ik niet, al in leren. Dan komt dat in hoger op van zelf wel denk ik. De leerkracht moet daar eerst een training voor krijgen, denk ik. Om daar de kinderen handvaten voor te geven.

R26: Maar dan moet dat ook gebeuren, met uhh op de planning.

R9: Ja.

R26: Ik denk bijvoorbeeld uhh mijn kinderen op 't Maxend school in Nistelrode gezeten en die hadden doeltijd. Dan hadden ze een doelenmap en daarmee werd door doelen op onderwijs en gedrag bijvoorbeeld moesten ze invullen en naar zoveel tijd was er weer een doelengesprek. Op een moment dat je aan de map mocht werken.

R10: Daar ben ik het mee eens, want bij mijn zoontje wordt het wel drie keer per jaar gedaan standaard buiten rapport. Met het doel en waar ze zichzelf vinden staan. Al vind ik zelf dat we op De Toermalijn dat wij volgens mij uhh het laatste jaar sowieso zie ik in meerdere klassen doelen dingetjes hangen op wat voor manier dan ook. Alleen het is geen eenheid.

R9: Ja, meer klassikaal denk ik.

R10: Ja, maar iedereen doet dat wel op zijn eigen manier. Of we allemaal hetzelfde hanteren weet ik

niet of bepaalde parallelgroepen, dat weet ik niet. Maar we zijn er nu wel volgens mij meer mee bezig door het ook visueel te maken voor kinderen. Ik denk dat dat ook wel heel belangrijk is. Of dat je ze erop kunt wijzen, vooral. En trouwens in groep 8 doen wij jezelf evalueren, door middel van die schijf. Die heb jij denk ik ook wel gezien Britt. Die ronde schijf met die woorden die ze konden inkleuren.

R9: Ja, dat doen wij in 7 ook.

R10: Weet je welke ik bedoel? Je bent aan het denken hé. Bij het rapportgesprek. Vanuit het midden ben jezelf en dan heb je overal woorden met vakjes en dan kun je die inkleuren in hoeverre je dat beheerst ja of nee.

R26: Ja, ik ken hem.

O: Heb je dat echt met de ouders gedaan of echt met het kind?

R10: Die kleuren de kinderen in en die bespreek je op de ouderavond.

O: Ohh. Uhm nee.

R10: Misschien als je het ziet dat je het herkent. Maar ik dacht dat jullie die ook hadden gedaan.

O: Ik heb geen idee. R8 heeft de rapporten van tevoren besproken met iedereen, maar heb wel bij ieder rapportgesprek met de ouders gezeten. Toen heb ik het niet gezien of het ligt even aan mij.

R10: Maar het visueel maken vind ik wel heel belangrijk. Niet alleen in de klas.

O: Vraag 4. Welke handvaten hebben jullie nodig? Deze hebben jullie eigenlijk net al beantwoord met het visueel maken, oefeningen, trainingen of al eerder starten. Willen nog iets toevoegen?

R26: Op de planning zetten, dat het gewoon op de dagplanning komt. Of dagplanning misschien jaarplanning.

R10: Ja en wat ik net al zei misschien wel een keuze uit vier verschillende of dat bepaalde jaargroepen hetzelfde hanteren. Dat het voor kinderen herkenbaar is, dan dat je steeds op een andere manier krijgt, als kind zijnde.

R26: Er moet echt een lijn komen, anders gaat het hem niet worden.

R10: Nee.

O: Oké. Vraag 5. Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek?

R10: Nee.

R9: Nee.

R26: Nee. Het enige wat we wel doen R10 is die ik roos zeg maar.

R10: Ohja, dat is het ik-rapport heet het trouwens wat je zei. Ja, dat is inderdaad wat we wel gebruiken. Maar je hebt natuurlijk ook losse kindgesprekjes als er een gebeurtenis plaats vindt of wat dan ook. Zoals als wat R9 zegt je hebt een sociogram afgenomen of wat dan ook en je hebt even gesprekjes kort met kinderen. Dan schrijf ik wel even voor mijzelf op wat ik wil bespreken. Weet je als het gesprek eenmaal loopt ga je je vragen stellen met verdiepvragen en veel open vragen op dat moment. Dus hebt geen standaard format, want dat kan niet bij een kindgesprek denk ik zelf.

R9: Maar als je naar kindgesprekken voor doelen wil, dan kunnen wel goed formats voor zijn. Welk doel ga opstellen, zo meer.

R10: Ja, voor doelen zou dat inderdaad wel kunnen. Maar ligt er net aan wat voor soort gesprek je hebt.

R9: Ja, een plotseling gesprek of een gepland gesprek.

R10: Ja, daar zit verschil in.

O: Zouden jullie het fijn vinden om een format te hebben voor een kindgesprek met stellen van doelen?

R26: Ja, zou voor mij wel oké zijn. Maar er mag van mij wel verschil worden gemaakt in een onderbouw en bovenbouw kind.

R10: Ja, mee eens.

R26: Een onderbouw kind zou bijvoorbeeld kunnen tekenen.

O: Ja. Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek?

R10: Ja, open vragen hé.

R9: Anders krijg je er niks uit.

R26: Ja, dat is waar, maar soms heb je kinderen die heel moeilijk tot zichzelf komen en dan maak ik wel een keuzevraag. Maar wel dat ze niet met ja of nee moeten antwoorden, maar wel een keus moeten maken. Ik wil ook niet dat ze uhh...

R10: Vastlopen.

R26: Ja.

R10: Dat als het gesprek vastloopt, jij wel een keus geeft van zou je misschien dat kunnen doen of dat of is dit misschien een mogelijkheid of dat.

R26: Maar het is wel ooit moeilijk om zoiets te voeren, want dan ga je al een beetje invullend naar een bepaald punt toe en soms weet je van een kind al meer dan dat het kind zelf weet. Maar dan vraag ik er wel bij: Zie ik het zo goed? Je kunt er ook later op terugkomen. Ik heb ook weleens dat ik het uitstel, want sommige kinderen overval je er toch mee.

R10: Ja.

R9: Ja, wat R26 ook zegt iets met keuzes maken, iets met dilemma's ofzo van waarom kies je nu links of rechts. Meestal gaan ze dan wel praten, want dan kiezen ze toch ergens voor en dan weten ze ook goed wat ze kiezen. Dan heb je toch door een meerkeuze vraag te stellen opent het dat ook het gesprek.

O: Ja. Geven jullie de kinderen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? Mag per onderdeel.

R26: Hoe dat je de vraag stelt, autonoom is bij een kind natuurlijk ook belangrijk. Als het kind niet tot praten komt, dan geef je er wel sturing aan. Als je een goede relatie hebt met jouw leerlingen, dan kun je ergens komen.

R9: Dan vertelt die iets tegen je.

R10: Kijk in groep 8 als je kijkt naar het voortgezet onderwijs kun je wat makkelijkere vragen stellen voor een bepaald doel hé, van waar wil je naar toe, wat wil jij zelf bereiken, wat heb je daarvoor nodig en waarbij kan ik jou dan helpen. Dus wat dat betreft zit er genoeg autonomie in, tenminste als leerling zijnde dan.

R26: Ik vind die vragen ijersterk die geven vaak hele goede inhoud.

R10: Ja.

R9: Ja.

O: En competentie?

R9: Bij de meeste dingen ook denk ik. Je gaat bij de meeste kinderen er eerst vanuit wat ze kunnen. Met complimenten geven begin je meestal mee. Dat zijn vaak andere soort gesprekken, dan wanneer die iets verkeerd heeft gedaan. Noem maar even iets. Toch wel van hem dat gaat goed maar uhh loop jezelf ergens tegenaan dan bespreek je op de competentie en wat die kan en dan waar die zelf naar toe wil. Dat komt ook automatisch, zeker in groep 8 wat R10 ook zegt en in 7 merk ik dat ook. Ik wil naar het Maasland en daar moet je dan havo of mavo voor hebben, dat zeggen ze dan bijvoorbeeld. Ja en ik kan dit en dit al goed, dus hier moet ik nog aan werken en op die manier zijn kinderen met dat doel al bezig voor de toekomst, niet iedereen hoor.

R10: Maar dat is een stukje dat ik persoonlijk vind dat het al best wel vroeg wordt verwacht van kinderen. Dat ze daar al over moeten nadenken, want zover is dat brein nog niet altijd. Eigenlijk is dat al op een te jonge leeftijd dat ze dat soort beslissingen moeten gaan maken, wat dadelijk invloed heeft op hun latere leven zal ik maar zeggen. Waar je naar toe moeten werken, de een heeft daar een paar jaar later pas behoeften aan dan een ander. Laat ik het zo zeggen.

R26: Ik denk dat hier ook weer bepaalde plusklas kinderen hier iets laten zien, maar echt niet alle kinderen. Want wat R9 net zei van die ene leerling uhh het kan zijn als die jonger begon het ook niet eigen had gemaakt. Tussen de excellente kinderen heb je natuurlijk ook verschillen. Maar ik denk dat die kinderen eerder met een competentie iets kunnen laten zien en weten waar ze het over hebben.

R9: Die maken er ook meer groei in. Dat merk je bij haar ook aan het begin vertelt ze helemaal niks. Nu vertelt ze nu moesten we dat doen en dat ging dan zo en zo. Ze krijgen meer inzichten op welke lijn ze zitten, waar ze naar toe gaan en wat voor doel ze voor ogen hebben. Want die krijgen bij de plusklas werkdoelen of doelen om aan te werken. Die zijn ook bewust met dat doel op een dag een heel halfjaar bezig.

R10: Het ligt dan ook aan de houding van de kinderen, hebben ze een open houding of een gesloten houding. Ook heel belangrijk of de vragen die je stelt bij hun goed binnenkomen, een luisterend oor. Er zijn natuurlijk ook competenties die ze zich eigen moeten maken om uiteindelijk te komen waar ze willen komen.

O: Ja. Wordt het kindgesprek vastgelegd?

R26: Ja, er worden bij ons wel aantekeningen gemaakt.

R10: Niet altijd.

R9: Nee, sommige dingen voor je effe stel iemand zijn opa of oma is overleden. Dan ga je een gesprekje houden van als je vandaag buiten de klas wilt werken of geef aan als er iets is. Dat zijn ook al kindgesprekken, alleen die hoeft je vind ik niet vast te leggen.

R10: Nee.

R9: Stel je bent handelingsgelegen en je moet andere dingetjes gaan doen voor hem. Hoe je het vast kan leggen dan heb ik, hijzelf, de internbegeleider en andere mensen mee te maken.

R26: Ik denk dat ik de vraag verkeerd heb begrepen. Als je doelgericht een gesprekje laat plaatsvinden zeg maar dan eigenlijk.

R9: Dan wel denk ik.

R10: Ja, dan wel.

O: En waar leg je dat dan in vast?

R26: Drive document.

R10: Of in dot.com. We hebben het nu eigenlijk meer over kindgesprek betreft eigenaarschap hé. Dat is wat R9 net zei ook er zijn natuurlijk verschillende vormen van kindgesprekken, maar daar gaan we het nu dan niet over hebben.

O: Nee, maar ik moet zeggen dat ik daar in de andere bouwen veel meer over gepraat heb, omdat daar het eigenaarschap in kindgesprekken nog niet zo van toepassing was. Dus ging ik meer op de gesprekken in die hun wel deden en dat was dan meer op het welbevinden. Maar met jullie kan ik wel meer richting wat ik bedoel met kindgesprekken.

R10: Oké. Wij hebben natuurlijk ook gesprekjes over het welbevinden van het kind. Als je het over eigenaarschap hebt wat R26 zegt dan noteren we natuurlijk wel. Wat R9 zegt als je kleine gesprekjes tussendoor hebt als er even iets niet gaat of er is een ruzie en je moet wat dingen uitspreken, niet altijd. Als het van belang is wel.

O: Oké. Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R10: Je komt er meer achter hoe een kind denkt. Wat die wil bereiken, als je de goede vragen stelt en ze open zijn.

R9: Ja, dat eigenlijk wel. Ook voor jezelf je weet wat er in een kind speelt en waar die tegenaan loopt of wat die juist makkelijk vindt.

R10: En betreft eigenaarschap is het natuurlijk wel fijn als je na een bepaalde periode weer na een rapportperiode de doelen weer bespreekt en erachter komt dat ze zijn behaald. Dat is natuurlijk ook een succesje, blijven hanteren.

R26: Ik zie het meer als een voldaan gevoel. Ik kan niet echt meer opmerken, ik kan jullie alle twee volgen R9 en R10, dat zie ik ook wel. Maar ik ben meer van wat je voelt in het gesprek zeg maar.

R9: Het is voor jezelf als leerkracht van ohh dat is klaar. Dat is voor jezelf wat R26 ook zegt afvinken en dan kan ik weer door met de volgende stap.

R10: Ja en op zich ga je een richting op hé. En het is fijn als ze de goede richting op gaan en daarbij hun eigen succesjes behalen. Voor beide partijen.

O: Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R10: Tijdgebrek.

R26: Tijd en ruimte om dieper op een gesprekje in te kunnen gaan. In je loopprondes gaat het er niet af het moet toch ergens tussendoor. Ik merk ook dat het in dezelfde periode is als je bijvoorbeeld iets wilt kaderen of gebruiken voor een ouderavond of als startpunt maken na een Cito. Je moet het niet over een maand uitsmeren.

R10: Nee en als je veel kinderen hebt en je bent toch altijd wel 5 minuten en eigenlijk is 5 minuten best wel kort met kinderen. Nou reken maar uit en als je het dan ook nog ergens in moet plannen in het volle rooster. Dan is er echt tijdgebrek.

R9: Ja.

R26: En zeker omdat het niet op het rooster staat.

R10: Ja, het staat niet op het rooster nee. En het ligt er ook aan als er heel weinig uit het kind zelf komt, dat kan ook een knelpunt zijn. Als je te veel moet sturen. Het fijnste is natuurlijk als het uit het kind zelf komt, maar als je een gesloten leerling hebt. Dan is dat best wel moeilijk om de juiste vraag

soms te stellen. Of dan moet je ze een keus geven hoe ze het zelf zien. Of naar toe willen werken.

R26: Ik denk dat eigenlijk in tijd en planning dat daar de codewoorden in zitten om er meer uit te kunnen halen.

R9: Ja, als je de ruimte krijgt dan loopt dat wel. Dat kunnen wij allemaal.

R10: Wat ik soms ook weleens moeilijk vind, want we hadden het net over de plusklas kinderen. Ik heb er één die kan heel moeilijk omgaan met kritiek. Dan is het best wel moeilijk om op een goede manier te brengen dat die wat meer leert te kijken naar zichzelf. Dat stukje aan te passen. Als ze op een gegeven moment gaan huilen, heb ik weleens gehad op een ouderavond met een kind wat betreft zijn eigenaarschap. Is dat best wel pittig en dan kom je ook weer tijd te kort. Dat is wel vervelend, want je wilt het wel op een goede manier afronden.

O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken?

R9: Die in de toekomst beter zou kunnen doen zeg maar.

R26: Daar voor mij het eerste is uhh als je een doel stelt hoelang je erover mag doen, wanneer je het met de groep kunt inplannen. Dat vind ik een verbeter stuk.

R10: Ja, dat vind ik een goeie. Het tijdspad eigenlijk.

R9: Ja.

R26: Maar inhoudelijk een verbeterpunt vind ik lastig. Het zit voor mij nog meer op de organisatie dan op het inhoudelijke.

R10: Ja, het visueel maken zou misschien ook hier aan daar wat verbeterpuntjes kunnen zijn. Ja, want ik het ik-rapport ik ben er niet 100% tevreden over snap je. Dat ze hem kunnen inkleuren.

R26: Maar zoiets voor de kinderen vind ik al best visueel.

R10: Ja, het is wel visueel maar het zou beter uit de verf kunnen komen.

R9: Duidelijker.

O: R26 zei jij net dat het meer op de organisatie lag? Je viel een beetje weg toen.

R26: Het ligt meer op de organisatie. Ik kan niet zo zeer zeggen inhoudelijk, omdat we daar nog niet staan, tenminste voor mij nog niet. De organisatie is natuurlijk hoe je het vorm moet gaan geven, maar ik kan nog niet iets inhoudelijk verbeteren omdat er nog niet iets staat.

R10: Ja, je denkt allemaal dat je het goed doet.

R26: Ja, we zijn meer bezig dan dat we er echt werk van maken.

R10: Ja, omdat er geen tijdspad is met duidelijke richtlijnen misschien.

R9: Als dat vanuit school komt dan werkt iedereen hetzelfde. Dan krijg je een kind vanuit groep 6 en dan weet je van ohh in groep 6 ben je daar gebleven en in groep 7 kunnen we er mooi op door. Dan is het een doorlopende lijn, van 1 t/m 8 ik noem maar even iets.

O: De laatste vraag. Welke wensen ervaren jullie voor het voeren van kindgesprekken?

R10: Hoe we de toekomst zouden willen zien bijvoorbeeld.

O: Bijvoorbeeld. Wat je ervoor wenst.

R9: Ik denk een doorgaande lijn. Er moet iets vastliggen. Als we naar eigenaarschap toe willen moeten de andere bouwen ernaartoe gaan werken. Dat er een vast iets komt waarmee je gaat werken, want dan is het voor kinderen inzichtelijk, kunnen ze zien waar ze zijn en waar ze naar toe kunnen. Dan kunnen we jaar op jaar er gewoon op terugpakken en op door pakken. Dus ja ik denk als

je daar schoolbreed iets mee gaat doen, dat er dan vanzelf iets gaat komen.

R10: Ja, dan hoeft niemand het wiel wat dat betreft uit te vinden.

R9: Toen onze vorige directeur wegging heeft zij in het schoolplan ook beschreven dat er voor ons ook een studiedag zou zijn rondom eigenaarschap. Dat heb ik toevallig nog onthouden, dus als het goed is zou die nog op de planning staan. Om daar mee aan de slag te gaan. Als je dat dus krijgt heb je aanbod om mee te gaan werken. R2 was daar ook mee bezig aan het begin van het jaar, alleen dat is nu allemaal op een laag pitje gekomen. Dat snap ik ook wel, er zijn andere belangrijke dingen op dit moment. Ik denk dat ze ermee bezig zijn, ik denk dat uit jouw onderzoek er zoiets uitkomt en dat we daar als school mee aan de slag kunnen.

R26: Maar het trainen van kindgesprekken voor zowel kinderen als voor onszelf daar mag zeker wel iets meer vorm krijgen. Bij kindgesprekken ligt er nog wel een slag te halen om dit als school eigen te krijgen.

R10: Ja.

R26: Ik wil eigenlijk nog een keer de vraag horen.

R10: Welke wensen ervaren jullie voor het voeren van kindgesprekken? Voor in de toekomst wat zouden wij dan willen als je kindgesprekken voert. Ik denk dat ook heel veel uit je eigen komt persoonlijk.

R26: Ik wens een doorgaande lijn, dat je van jongs af aan langzaam aan het kind meer eigen en ik denk dat je dan wederzijds meer tot een doel kunt komen. Kinderen meer trainen. Als bij kinderen het van jongs af aan eigen wordt gemaakt. Ik denk dat ze het dan gemakkelijker gaan bespreken, niet elk kind maar.

R10: Ik denk dat daar op ander vlak ook wel mede daardoor meer te bepalen valt door het simpel weg kijken naar jezelf.

R26: Ja en het mag misschien best wel in de bovenbouw dat het uitgroeit naar eigenaarschap.

R10: Ja, je begint jongs af aan met het kijken naar jezelf van ben je tevreden met jezelf, zijn er dingetjes die je wil aanpassen of verbeteren. Dat is ook een stuk eigenaarschap hé.

R26: Ja.

R10: Omgaan met andere kinderen, de ruimte geven en begrip hebben voor elkaar. Dat zijn kleine doelen die heel belangrijk zijn en daarna uit te bouwen naar eigenaarschap wat jij zegt R26. Naar hogere groepen.

R26: Ja, een kleuter hoeft niet hetzelfde doelgesprek te hebben als een groep 8.

R10: Nee, dan begin je al simpel met samenwerken en het luisteren naar elkaar. Zijn kleine dingetjes die heel veel grote waarden kunnen hebben later in de hogere groepen.

Bijlage 9: Data-analyse deelvraag 2 en 3

Bijlage 9.1: Gelabelde stukken focusgroep-interviews

Labels:	Respondenten onderbouw:	Respondenten middenbouw:	Respondenten bovenbouw:
Successen	O: Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek? R11: Ja, die hebben wij de hele dag door, als het moment zich voordoet. Het gaat over het onderwijs, de pedagogische behoefte en de sociale vaardigheden. Het gaat vooral over wat er op dat moment zich voordoet. Het is heel vluchtig. De belangrijke dingen die daar uitkomen noteren wij dan in dot.com voor de duopartner en als het heel erg uit de hand loopt gaan we die bellen. O: Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek dat jullie voeren? R11: Ja, wij hebben vooral als wij de werkles hebben dan komt bij ons denk ik het meeste het eigenaarschap naar boven. De kinderen kunnen dan kiezen welk werkje ze het eerst gaan doen. Ja,	O: Komt zelfinstructie ergens in terug? R13: Wij hebben wel kinderen die instructie afhankelijk zijn, dus die moeten sowieso meedoen. Maar je hebt ook kinderen die eigenlijk mogen beginnen, maar die mogen dan zelf kiezen of ze deelnemen aan de instructie. R7: Bij ons inderdaad hetzelfde als R13 zegt. O: Geven jullie de leerlingen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? Of jullie per onderdeel voorbeelden kunnen noemen. R7: Een stukje autonomie krijgen ze wel in het gesprek. O: Hoe dan? R7: Door ze in ieder geval het gevoel te geven dat ze mogen zeggen wat ze zelf vinden. Dat je ook hun mening accepteert en dat ze zich daar goed bij voelen. Jezelf zijn, durven zeggen wat je vindt en dat het stukje veiligheid in de klas. Ik denk dat dat stukje	O: Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek die jullie voeren? R9: Ik denk vooral de vaardigheid die je als tweede noemt het evalueren dat komt bij iedereen terug, tenminste dat komt bij mij ook terug. Meestal als je een gesprek hebt over de kinderen wat ze gedaan hebben en voor hun een leerpunt is nieuwe doelen stellen waar ga je naar toe per kind, op gedrag, op cognitief wat ze gaan doen. R9: Ik denk dat je dat ook wel in een gesprek doet, want als je evalueert over iets met kinderen dan gaan zo ook wel zeggen hier sta ik en daar wil ik naar toe. Daarna is het voor mij een taak en voor meerdere collega's om het visueel te maken voor de kinderen, op een ladder of op een tijdlijn. O: Zijn er vaardigheden van

	kiezen is een groot woord, want het wordt wel gestuurd maar we proberen zo min mogelijk dat ze het zelf in de gaten hebben. En welk werkje ze het eerste gaan doen, R22 vertelt daar aan het begin van de week altijd het doel bij, als ik dan aan het eind van de week benoem wie wil dan het werkje vandaag gaan doen, dan noemen we daar een doel bij. En als het werkje loopt onder de werkles dan evalueren wij, een tussenevaluatie. O: Geven jullie de leerlingen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? Kunnen jullie voorbeelden noemen bij competentie? R11: Ja, als wij in de kleine kring zitten en we behandelen een onderwerp dan kunnen kinderen heel goed voor zichzelf ervaren en bepalen of ze zich daar competent bij voelen. Is het veel te moeilijk of veel te makkelijk, willen ze nog vaker oefenen. Ik denk dat ze daar bij ons wel heel erg de kans toe krijgen. O: Kunnen jullie voorbeelden noemen bij relatie?	veiligheid in de klas ook is in een gesprekje met een kind. Maar dat is de relatie die je op moet bouwen met kinderen. O: Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R13: Ik denk dat zo'n kindgesprek gelijk een stukje veiligheid biedt. Als jij ieder kind apart even die aandacht geeft en dat kind merkt ik kan het hier kwijt en vertellen wat ik vind. Als je daar die band mee op gaat bouwen en je merkt dat een kind wat losser wordt. R24: Ja, inderdaad dat ze opener worden en meer naar je toe durven komen als er iets is. Maar ik denk ook wel door de succeservaring werk gerelateerd dat iets wel lukt nadat je daarover gehad hebt er daarin groeien en meer zelfvertrouwen krijgen. Ik denk dat het op heel veel punten positieve effecten heeft op kinderen. R13: Ja, dat denk ik ook wel. R7: Ja, ik ben het er helemaal mee eens.	eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? R10: En trouwens in groep 8 doen wij jezelf evalueren, door middel van die schijf. Bij het rapportgesprek. Vanuit het midden ben jezelf en dan heb je overal woorden met vakjes en dan kun je die inkleuren in hoeverre je dat beheerst ja of nee. O: Geven jullie de kinderen het gevoel van competentie, autonomie en relatie in een kindgesprek? R26: Hoe dat je de vraag stelt, autonoom is bij een kind natuurlijk ook belangrijk. Als het kind niet tot praten komt, dan geef je er wel sturing aan. Als je een goede relatie hebt met jouw leerlingen, dan kun je ergens komen. R9: Dan vertelt die iets tegen je. R10: Kijk in groep 8 als je kijkt naar het voortgezet onderwijs kun je wat makkelijkere vragen stellen voor een bepaald doel hé, van waar wil je naar toe, wat wil jij zelf bereiken, wat heb je
--	--	---	---

	R5: De kinderen hebben wel het gevoel dat ze erbij horen denk ik en als ze ervaren dat ze er niet bij horen dan komen ze dat zeggen. O: Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R5: Het blije koppie dat er dan opzit hé. R11: Stralende snoetje. En je hebt kinderen die natuurlijk niet durven in het begin te vertellen en die huilen als ze op school moeten blijven en mama gaat naar huis. Het moment dat ze niet meer huilen, bij jou om troost komen en bij jou iets komen vertellen.		daarvoor nodig en waarbij kan ik jou dan helpen. Dus wat dat betreft zit er genoeg autonomie in, tenminste als leerling zijnde dan. O: Wordt het kindgesprek vastgelegd? R26: Ja, er worden bij ons wel aantekeningen gemaakt. O: En waar leg je dat dan in vast? R26: Drive document. R10: Of in dot.com. O: Welke successen ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R10: Je komt er meer achter hoe een kind denkt. Wat die wil bereiken, als je de goede vragen stelt en ze open zijn. R9: Ja, dat eigenlijk wel. Ook voor jezelf je weet wat er in een kind speelt en waar die tegenaan loopt of wat die juist makkelijk vindt. R10: En betreft eigenaarschap is het natuurlijk wel fijn als je na een bepaalde periode weer na een rapportperiode de doelen weer bespreekt en erachter komt dat ze zijn behaald.
--	---	--	---

			R26: Ik zie het meer als een voldaan gevoel.
Knelpunten	O: Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van een kindgesprek? R11: De werkdruk. De Tijd. Er zijn gewoon te veel kinderen om je aandacht te verdelen en het zijn ook heel veel dezelfde kinderen die de aandacht zo hard nodig hebben dat je die niet over kunt slaan en er zijn er dus altijd kinderen die erbij in schieten. R5: Ook stille kinderen die gewoon doen wat je vraagt en wel meedoen en eigenlijk niks speciaals mee is. Ja, die krijgen eigenlijk aandacht te kort.	O: Welke handvatten hebben jullie nodig om deze vaardigheden wel in een kindgesprek aanbod te laten komen? R7: Ja, wij hebben eigenlijk nog niet afgesproken dat er kindgesprekken komen dus dan is het lastig om te weten wat we dan nodig hebben. Ik denk dat we heel erg terug moeten naar de basis. We hebben toen wel op een gegeven moment een mailtje gekregen van R2 waarin een aantal dingen stonden waaraan we konden denken als we kindgesprekken zouden gaan voeren. Maar zover zijn we nog niet. R24: Nee, ik had dat ook opgeschreven. Eerst moet de schoolbrede aanpak duidelijk zijn, voordat je weet wat je nodig hebt. Ze waren daar toen mee bezig en ik denk wel dat het goed is als je met de school op één lijn zit en daar een doorgaande lijn in voert en ook weet wat je allemaal nodig hebt en kunt bieden aan het kind. O: Welke knelpunten ervaren jullie voor het voeren van kindgesprekken?	O: Welke knelpunten ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R10: Tijdgebrek. R26: Tijd en ruimte om dieper op een gesprekje in te kunnen gaan. In je loopprondes gaat het er niet af het moet toch ergens tussendoor. R10: Nee en als je veel kinderen hebt en je bent toch altijd wel 5 minuten en eigenlijk is 5 minuten best wel kort met kinderen. Nou reken maar uit en als je het dan ook nog ergens in moet plannen in het volle rooster. Dan is er echt tijdgebrek. R26: En zeker omdat het niet op het rooster staat. R10: Ja, het staat niet op het rooster nee. En het ligt er ook aan als er heel weinig uit het kind zelf komt. Als je te veel moet sturen. Het fijnste is natuurlijk als het uit het kind zelf komt, maar als je een gesloten leerling hebt. Dan is dat best wel moeilijk om de juiste vraag soms te stellen. R26: Ik denk dat eigenlijk in tijd en

		R24: Ik denk dat je dan naar de kindgesprekken kijkt zoals jij ze bedoelt. Dat je nu nog geen duidelijke lijn hebt van wat de schoolaanpak is, moet ik ze wel voeren, moet ik ze niet voeren en willen ze dat ik het vastleg. R13: Ja, wat willen ze ermee. R24: Wat willen wij als school of als team. Ik vind niet dat het opgelegd moet worden. R7: Ja, dat vind ik lastig met zo'n stukje kindgesprekken. Voor mij persoonlijk als knelpunt vind ik het heel lastig om mijn kinderen los te laten. Dat ik het niet meer zelf in de hand heb, dat ik zeg wat jij gaat doen.	planning dat daar de codewoorden in zitten om er meer uit te kunnen halen. R9: Ja, als je de ruimte krijgt dan loopt dat wel. Dat kunnen wij allemaal.
Verbetermogelijkheden	O: Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? Willen jullie daar nog iets over zeggen? R11: Ja, dat vastleggen, dat staat nog helemaal in de kinderschoenen. O: Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek? R11: Nee. R5: Nee.	O: Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van een leerling tijdens een kindgesprek? R7: Wij zijn bij ons in groep 4 nog helemaal niet zo ver dat wij echt al met kindgesprekken bezig zijn. Wij hebben wel kindgesprekken, maar meer van hoe is het met je. R13: Je voert natuurlijk wel kindgesprekken, maar dat is meer hoe is het met je, heb je iets leuks gedaan R24: Wij hebben in groep 5 tenminste in de	O: Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek die jullie voeren? R26: In acht worden kinderen vaak zelfbewuster, wat ze willen of moeten en dan zie je wel dat kinderen zichzelf eerder een spiegel voorhouden. Maar alles eronder die kinderen weten eigenlijk zelf niet goed hoe ze een doel moeten stellen, dus het komt toch veel uit van mij hoe ik het zie van de leerkracht. Een aantal intelligente kinderen die echt wat meer

	R5: Ja, nou een format zou soms wel de manier van vragenstellen zeg maar handig om dat in je hoofd te hebben open vragen, gesloten vragen weet je wel dat je een beetje een voorbeeldje hebt zodat het gesprek blijft lopen weet je wel. En soms als je alleen maar ja of nee krijgt dat schiet ook niet op. Dus dan moet je andere soort vraag stellen. Je moet wel goed voor jezelf weten welke vragen je kan stellen. O: Ja, dus het zou wel fijn zijn als het er is. R5: Ja, dat heb je wel voor jezelf, maar dat staat nergens. O: En bij autonomie? R5: Vind ik dat dat wel meer mag zijn dan dat er nu is. Wij bepalen wel heel veel voor de kinderen. R11: Dat komt ook gewoon daar moeten wij zelf alerter op zijn, want heel veel ga je uit van iets op internet of wat we op Pinterest hebben gevonden en dat past dan leuk bij het project of thema. Maar in onze projectvoorbereiding staat helemaal	klas waar ik sta ook geen kindgesprekken om doelen te stellen voor het leren O: Hoe komen de vaardigheden van eigenaarschap aanbod in een kindgesprek die jullie voeren? Dat is dus niet begrijp ik, toch? R7: Nee. R13: Nee. O: Welke handvatten hebben jullie nodig om deze vaardigheden wel in een kindgesprek aanbod te laten komen? R24: Ik denk ook wel dat het goed is om dat met kinderen te doen, maar het is wel een manier van onderwijs die je wilt geven. Het is niet een klas op zichzelf staand. Eigenlijk zou je dit alle jaren door moeten trekken. Wanneer je dan begint is de vraag, maar ik denk wel dat je daar een doorgaande lijn in je school moet zetten om dit goed weg te zetten en het ook duidelijk is hoe de werkwijze bij bepaalde lessen wordt. O: De volgende was gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek?	willen, die komen wel eerder in beeld. Maar echt zelf doelen stellen, vind ik dat de kinderen niet vaardig zijn. De kinderen weten helemaal niet in wat voor periode ze het zich eigen zouden moeten maken. Tijd hebben ze geen besef van, maar ook de vaardigheid doelen stellen zou van onder uit al meer mogen komen. Dan denk ik dat je meer de vruchten ervan gaat plukken. O: En zelfinstructie? R9: Nog niet echt. R26: Alleen de excellente kinderen. Die excellente kinderen krijgen meer al als handreiking in de plusgroep en dan merk je dat er toch een vaardigheid achter zit. Een vaardigheid moet getraind worden of geoefend worden. O: Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? R9: Als we die alle vier gewoon vanaf groep 3 of groep 1/2 dat weet ik niet, al in leren. Dan komt dat in hoger op van zelf
--	---	---	--

	onderaan dat er een werkje moet zijn waar de kleuters zelf hun creativiteit in kwijt moeten kunnen. Waarbij het proces belangrijker is dan het product. En ik zie heel vaak dat het bij de projectvoorbereidingen niet ingevuld is. O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R11: Ja, ik wil meer tijd hebben. Ik heb er gewoon geen tijd voor. R5: Het is maar net hoe jouw indeling is en ook hoe jouw visie is daartegenover als je dat boven aan zet die gesprekken, dan moet daar tijd voor worden gemaakt. Maar dat is niet heel duidelijk. R11: Ik zou daar heel zenuwachtig van worden als ik dat tussendoor moet doen. Dan zou ik niet willen, want dan moet je plannen maar dan is het vaak voor kinderen lijkt mij helemaal niet nodig want er is geen aanleiding, de aanleiding is dan dat ik het wil. Ja, hoe wenselijk zijn ze dan in hun antwoorden. Ik zie dat niet zo zitten. En om dat tussendoor te doen zelf en dan moet er weer een verslag van. Ik	R13: Nee. R7: Nee. O: Wordt het kindgesprek vastgelegd? Dat is dan nee, zeg ik goed toch? R24: Klopt. R7: Ja. O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R24: Ik denk dat het vooral heel belangrijk is dat je de tijd hebt om met kinderen te praten. Als ik dan merk hoe het nu in de klas gaat. Dan denk ik waar moet ik de tijd vandaan halen om even aan een kind te vragen hoe gaat het met je. R13: Vind ik ook. O: Nog andere dingen. R7: Nee, ik denk dat dat het belangrijkste is.	wel denk ik. De leerkracht moet daar eerst een training voor krijgen, denk ik. Om daar de kinderen handvaten voor te geven. R26: Maar dan moet dat ook gebeuren, op de planning. Op de planning zetten, dat het gewoon op de dagplanning komt. Of dagplanning misschien jaarplanning. R10: Ja en wat ik net al zei misschien wel een keuze uit vier verschillende of dat bepaalde jaargroepen hetzelfde hanteren. Dat het voor kinderen herkenbaar is, dan dat je steeds op een andere manier krijgt, als kind zijnde. R26: Er moet echt een lijn komen, anders gaat het hem niet worden. O: Zouden jullie het fijn vinden om een format te hebben voor een kindgesprek met stellen van doelen? R26: Ja, zou voor mij wel oké zijn. Maar er mag van mij wel verschil worden gemaakt in een onderbouw en bovenbouw kind. R10: Ja, mee eens.
--	---	--	---

	zie daar toch wel heel veel werkdruk in.	O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R26: Als je een doel stelt hoelang je erover mag doen, wanneer je het met de groep kunt inplannen. R10: Ja, dat vind ik een goeie. Het tijdspad eigenlijk. R9: Ja. R26: Maar inhoudelijk een verbeterpunt vind ik lastig. Het zit voor mij nog meer op de organisatie dan op het inhoudelijke. R10: Ja, het visueel maken zou misschien ook hier aan daar wat verbeterpuntjes kunnen zijn. Ja, want ik het ik-rapport ik ben er niet 100% tevreden over. R26: Het ligt meer op de organisatie. Ik kan niet zo zeer zeggen inhoudelijk, omdat we daar nog niet staan, tenminste voor mij nog niet. De organisatie is natuurlijk hoe je het vorm moet gaan geven, maar ik kan nog niet iets inhoudelijk verbeteren omdat er nog niet iets staat. R26: Ja, we zijn meer bezig dan dat we er echt werk van maken. R10: Ja, omdat er geen tijdspad is met
--	---	--

			duidelijke richtlijnen misschien. R9: Als dat vanuit school komt dan werkt iedereen hetzelfde. Dan is het een doorlopende lijn, van 1 t/m 8.
Wensen	O: Zijn er vaardigheden van eigenaarschap waarbij jullie niet weten hoe je deze aanbod kan laten komen in een kindgesprek? Willen jullie daar nog iets over zeggen? R11: Ik vind dat wel leuk wat R5 zegt over zo'n portfolio maken. Maar dat zou ik dan graag willen in plaats van een rapport, want niet en en. O: Welke verbetermogelijkheden ervaren jullie bij het voeren van kindgesprekken? R11: Maar bij kleuters vind ik het heel belangrijk dat het een spontaan gesprek blijft. Welke wensen ervaren jullie nog voor het voeren van kindgesprekken? R11: Ik vind dat je daar veel meer tijd voor nodig hebt dan zeggen we gaan kindgesprekken invoeren in iemands enthousiasme. Daar moet duidelijkheid	O: Hebben jullie nog bepaalde wensen voor het voeren van kindgesprekken? R13: Tijd. R7: En inderdaad niet te veel opgelegd van bovenaf. Dat we wel nog onszelf mogen blijven tijdens die gesprekken. O: Zouden jullie het bijvoorbeeld fijn vinden om input te krijgen of een format te hebben. Iets wat je ondersteunt voor zo'n gesprek. R13: Ik denk dat het vooral in het begin even fijn is. Ik vind het altijd wel prettig om aan het begin iets te zien of te hebben waarmee ik het gesprek kan voeren, daarna kun je er meer je eigen ding van maken. Ik heb dat altijd met nieuwe dingen. R7: En het moet niet zo zijn dat we van ieder gesprek een verslag moeten maken en vast moeten leggen in dot.com. In drievoud in moeten dienen bij de internbegeleider. Dat is frustratie. Dat zou ik heel erg vinden als dat het gevolg is van het voeren van kindgesprekken. Ik snap best wel als er	Welke wensen ervaren jullie voor het voeren van kindgesprekken? R9: Ik denk een doorgaande lijn. Er moet iets vastliggen. Als we naar eigenaarschap toe willen moeten de andere bouwen ernaartoe gaan werken. Dat er een vast iets komt waarmee je gaat werken, want dan is het voor kinderen inzichtelijk, kunnen ze zien waar ze zijn en waar ze naar toe kunnen. Dan kunnen we jaar op jaar er gewoon op terugpakken en op door pakken. Dus ja ik denk als je daar schoolbreed iets mee gaat doen, dat er dan vanzelf iets gaat komen. R26: Maar het trainen van kindgesprekken voor zowel kinderen als voor onszelf daar mag zeker wel iets meer vorm krijgen. Bij kindgesprekken ligt er nog wel een slag te halen om dit als school eigen te krijgen. R10: Ja. R26: Ik wens een doorgaande lijn, dat je

over zijn welk gesprek bedoel je dan. R11: Ik zie bijvoorbeeld helemaal niet zitten een kindgesprek met ouders voor kleuters. R11: Een lijstje open vragen misschien. R5: Je kunt er zeg maar ook een cursus voordoen. Ik denk wel dat we er nog veel meer uit kunnen halen dan dat we nu doen. R11: Ik denk ook dat we er veel meer uit kunnen halen, maar ik zou er graag de tijd voor willen krijgen om het ons eigen te kunnen maken. Niet als er één iemand enthousiast is we dat gaan doen. Dat we duidelijk krijgen wat we allemaal willen. R5: Ja, daarom onze visie voor het jonge kind moet ook veel duidelijker worden en daarin moet je ook stappen gaan opschrijven van hier willen we in de toekomst naar toe en hoe gaan we daar komen. O: Dus jullie willen eigenlijk.. R11: Een borgingsperiode. R5: De visie hé. De visie moet gewoon duidelijk zijn en waarin je dus in stappen gaat aangeven daar willen we naartoe en	bepaalde dingen zijn dat we daar iets mee moeten. Als een kind een doel stelt en we schrijven dat op en het is dan en dan af. Dan is het goed, klaar. O: Je bedoeld er geen werkdruk meer door ervaren. Toch? R7: Juist. R24: Ja. R13: Ja, wel een goede. O: En als iemand wat R13 net zei vertelt hoe het moet, als iemand dat binnen de school is, is het dan ook al goed of iemand ervoor inhuren. R13: Ik bedoel niet dat iemand mij moet komen lesgeven, maar meer ideetjes geven. R24: Het is denk ik ook meer waar we het net over hadden, dat je meer inzicht krijgt in hoe we dit met de school gaan vormgeven, welke doelen we gaan stellen en hoe we dit gaan aanpakken. Dat je in ieder geval de aanzet in de goede richting krijgt. Dan kan je daarna zelf ook wel je draai erin vinden in hoe je dat in je klas wil vormgeven. Maar dat we in de grote lijnen wel hetzelfde doen. R24: Dat het kind bij de ene leerkracht heel veel doelen krijgt of een heel groot doel en	van jongs af aan langzaam aan het kind meer eigen en ik denk dat je dan wederzijds meer tot een doel kunt komen. Kinderen meer trainen. Als bij kinderen het van jongs af aan eigen wordt gemaakt. Ik denk dat ze het dan gemakkelijker gaan bespreken. R26: Ja en het mag misschien best wel in de bovenbouw dat het uitgroeit naar eigenaarschap. R10: Ja, je begint jongs af aan met het kijken naar jezelf van ben je tevreden met jezelf, zijn er dingetjes die je wil aanpassen of verbeteren. Dat is ook een stuk eigenaarschap hé. R10: Omgaan met andere kinderen, de ruimte geven en begrip hebben voor elkaar. Dat zijn kleine doelen die heel belangrijk zijn en daarna uit te bouwen naar eigenaarschap. Naar hogere groepen. R26: Ja, een kleuter hoeft niet hetzelfde doelgesprek te hebben als een groep 8.
---	--	--

	op die en die manier en daar hebben we die cursus voor nodig en die begeleiding. Dan kom je ergens en dan wil je dat ook vasthouden en daarom moet het goed geborgen worden. R11: Daarvoor moet je van tevoren heel goed overleggen met elkaar dat iedereen het ziet zitten om die kant van die visie op te gaan en niet omdat je het zelf wilt. Ander wordt het gewoon niks.	elke week een halfuur moet evalueren. En de andere leerkracht een makkelijk doel heeft en er verder niks mee doet. R7: Wat jij ook zegt R24 dat je dezelfde soort doelen stelt. O: Ja, op hetzelfde gebied de doelen stelt (werkhouding, extra werk).	
--	---	--	--

Bijlage 9.2: Samenvatting gelabelde onderdelen

Labels:	Respondenten onderbouw:	Respondenten middenbouw:	Respondenten bovenbouw:
Successen	De respondenten geven aan de hele dag door kindgesprekken te voeren over onderwijs, pedagogische behoeften en sociale vaardigheden. Het gaat vooral over wat er op dat moment zich voordoet. Dit wordt dan genoteerd in dot.com voor de duopartner. De respondenten geven aan dat bij de werkles de meeste eigenaarschap naar boven komt. Het werkje wordt gekozen door de leerling in samenspraak met leerkracht. Bij ieder werkje wordt een doel genoemd en vindt er een tussenevaluatie plaats. De respondenten geven aan dat de leerlingen ervaren dat ze erbij horen (relatie). Ook kunnen de leerlingen aangegeven of zij een bepaald onderwerp moeilijk of makkelijk vinden tijdens de instructie (competentie). De successen die de respondenten ervaren zijn de blijde snoetjes van de leerlingen en als de leerlingen bij hun om	De respondenten geven aan dat bij de vaardigheid zelfinstructie bepaalde leerlingen zelf mogen aangeven of zij wel/niet een instructie volgen. De respondenten geven aan dat de leerlingen in een gesprek autonomie ervaren doordat ze hun mening mogen zeggen en deze geaccepteerd wordt door de leerkracht. Daarvoor bouwen zij een relatie op met de kinderen. De successen die de respondenten ervaren zijn dat je binnen een kindgesprek veiligheid biedt. Daarnaast dat leerlingen opener, losser worden en naar je toe durven te komen als er iets is. Werk gerelateerd dat de leerling ziet als iets lukt als je erover hebt gepraat en daardoor zelfvertrouwen krijgt.	De respondenten geven aan de vaardigheid evalueren te doen met hun leerlingen door middel van een ik-rapport of het te koppelen aan de eigen doelen. Verder worden de kindgesprekken ook vastgelegd in een drive document of dot.com. Daarnaast geven de respondenten aan door een relatie met hun leerlingen aan te gaan, waardoor de leerlingen dingen gaan vertellen en het gevoel van autonomie ontstaat. De successen die de respondenten tijdens een kindgesprek ervaren zijn dat ze erachter komen wat er in de leerlingen speelt en wat zij willen bereiken. Het geeft voor de leerkracht een voldaan gevoel.

	troost komen vragen of iets komen vertellen.		
Knelpunten	De respondenten geven aan werkdruk en te weinig tijd te ervaren voor het voeren van kindgesprekken. Er zijn te veel leerlingen om de aandacht over te verdelen. Daarnaast krijgen ook vaak dezelfde leerlingen de aandacht, omdat zij het nodig hebben en daardoor andere leerlingen erbij inschieten.	De respondenten geven aan dat er nog niet is afgesproken dat er kindgesprekken gaan komen. Daardoor kunnen zijn niet aangeven wat zij nodig hebben. Ze willen terug naar de basis. Eerst moet de schoolbrede aanpak duidelijk zijn. Zodat je als school op een lijn zit en een doorgaande lijn invoert, waardoor je weet wat je nodig hebt en leerlingen kunt bieden. Het is belangrijk dat de school en het team weten wat ze hiermee willen en dat het niet wordt opgelegd. Daarnaast geeft respondent 7 aan het lastig te vinden om haar leerlingen los te laten.	De respondenten ervaren tijdgebrek en ruimte om dieper op kindgesprekken in te kunnen gaan. Er staat geen tijd voor op het rooster. Daarnaast geeft respondent 10 aan het een knelpunt te vinden als er weinig uit de leerlingen zelf komt tijdens een kindgesprek en je als leerkracht veel moet sturen.
Verbetermogelijkheden	De respondenten weten niet goed hoe zij de vaardigheid zelfmonitoring in kindgesprekken aan bod kunnen laten komen. Daarnaast geven de respondenten aan geen format te gebruiken tijdens het voeren van kindgesprekken, maar dit wel fijn vinden om te hebben zodat ze zeker weten dat het gesprek blijft lopen. Ook geven de respondenten aan dat zij veel bepalen	De respondenten geven nog niet bezig te zijn met kindgesprekken. De gesprekken die zij voeren met hun leerlingen zijn gericht op het welbevinden van de leerlingen. De vaardigheden van eigenaarschap komen niet terug in deze gesprekken. De respondenten geven aan geen format te gebruiken en de gesprekken niet vast te leggen. Wel denkt respondent 24 dat het goed is om deze gesprekken met leerlingen	De respondenten geven aan dat de vaardigheden eigen doelen stellen en evalueren al meer vanuit de onder- en middenbouw mag worden geoefend. Zodat zij zich bewuster worden van een doel stellen en de tijd die hiervoor wordt gesteld. De vaardigheid zelfinstructie wordt alleen ingezet bij de plusklas leerlingen. De respondenten geven aan het fijn te

	voor de leerlingen en zij alerter moeten zij om de leerlingen het gevoel van autonomie te geven. Daarnaast geven de respondenten aan meer tijd te willen voor het voeren van kindgesprekken.	te voeren. Alleen moet er een doorgaande lijn in zitten binnen de school om het goed weg te zetten. Zodat de werkwijze bij bepaalde lessen duidelijk wordt. Daarnaast geven de respondenten aan tijd nodig te hebben om kindgesprekken te voeren, dit ervaren ze op dit moment niet.	vinden als er duidelijke richtlijnen komen over hoelang je over een bepaald gesteld doel mag doen en wanneer je tijd hebt met de groep om deze momenten in te plannen. Dat het op het rooster komt te staan. Verder mag van respondent 10 het visueel maken voor leerlingen, waar ze staan met hun gestelde doel worden verbeterd. De respondenten vinden het belangrijk dat het vanuit de school komt zodat er een doorlopende lijn is van groep 1 t/m 8. Dat bepaalde jaargroepen hetzelfde hanteren en dit herkenbaar is voor de leerlingen. Daarnaast zouden de respondenten het fijn vinden om een format te hebben voor het voeren van kindgesprekken, waarin verschil wordt gemaakt tussen een onderbouw en bovenbouw leerling.
Wensen	De respondenten geven aan te willen werken met een portfolio, alleen dit zou respondent 11 dan graag willen in plaats van het rapport. Daarnaast vindt respondent 11 het belangrijk dat de kindgesprekken bij de	De respondenten geven aan tijd te wensen voor het voeren van kindgesprek en dat er niet te veel wordt opgelegd van bovenaf. Dat ze zichzelf kunnen blijven tijdens het gesprek. Daarnaast geven de respondenten aan dat ze geen werkdruk willen ervaren	De respondenten geven aan dat er iets vast moet liggen, een doorgaande lijn. Als de school naar eigenaarschap toe wil, moet daar in de verschillende bouwen naar toe worden gewerkt. Een leerling uit groep 1/2 hoeft niet hetzelfde kindgesprek

	kleuters spontaan blijven en niet gepland worden. De respondenten geven aan het belangrijk te vinden dat er duidelijk wordt gemaakt wat het team van De Toermalijn wil met kindgesprekken, door hier goed met elkaar in overleg te gaan. Daarnaast hebben zij tijd nodig om dit eigen te maken en de visie van het jonge kind duidelijk te formuleren. Zij vinden hierbij een borgingsperiode belangrijk. Daarnaast geeft respondent 11 aan geen kindgesprekken te willen met ouders en een format met open vragen fijn te vinden.	door het gaan voeren van kindgesprekken. Verder geven de respondenten aan dat zij het belangrijk vinden dat er vooraf duidelijk is op welk gebied doelen gaan worden gesteld en de grote/duur van deze doelen binnen kindgesprekken. Respondent 13 geeft aan het fijn te vinden om ideeën te krijgen voor het voeren van kindgesprekken.	te hebben als een leerling uit groep 8. Daarnaast geven de respondenten aan dat het trainen van kindgesprekken voor de leerkrachten en leerlingen meer vorm mag krijgen.
--	---	--	--

Bijlage 10: Expertvragenlijst gecodeerd

Labels: **Inhoud van kindgesprekken**, organisatie van kindgesprekken en **vastleggen van kindgesprekken**.

1. Hoe inventariseren jullie de onderwijsbehoeften van de leerling in een kindgesprek?

R27: **We vragen wat ze nog willen oefenen n.a.v. project, fouten of onderdelen met de toets die ze niet goed gedaan hebben.**

R28: **Dit bekijk je met de leerling in het kindgesprek. Zij geven aan wat ze willen leren, hoe ze dat gaan doen en hoe ze het gaan checken. Dit verschilt dan ook per leerling.** Een groepsdoel komt minder vaak aan bod. Het verbeterbord van Stichting Leerkraft zou wel helpend kunnen zijn om een verbeterbord met de kinderen in de klas te gaan maken.

R29: Door vragen te stellen, waarbij ouders soms ook aanwezig zijn. **Input kan bijvoorbeeld een observatie zijn, toets of vraag/wens van ouder/kind.**

R30: In groep 3 starten we aan het begin van het jaar met een kennismakingsgesprek. (ouder kind gesprek) **We hebben vragen opgesteld als: Vertel eens wat over jezelf? (hobby's, sport, vriendjes en of andere interesses) Hoe vind je het op school? Wat vind je leuk? Waar ben je goed in? Wat wil je graag leren? Heb je hier hulp bij nodig? Welke hulp? Van Wie?, Ik zie dat..... Hoe komt dat? Vind je het fijn hier hulp bij te krijgen? We werken schoolbreed ook met een ik-rapport waarin vragen zijn opgenomen als. Als ik ruzie heb, kan ik dat zelf oplossen? Ik kan goed samenwerken? Ik voel me op mijn gemak als ik spreek in de groep? etc...Dit rapport vullen (kleuren) ouders thuis samen met hun kind in ter voorbereiding van het gesprek.** Je moet je voorstellen dat het eerste gesprek voor kinderen in groep 3 met een leerkracht heel spannend is. Het loopt bij ieder kind anders. **De bovenstaande vragen en het ik-rapport bieden houvast, maar het wil niet zeggen dat je al deze vragen met alle kinderen bespreekt. Ook spelen ouders regelmatig een rol in bij het vaststellen van de onderwijsbehoeften en of het leerdoel van de komende periode. (Vooral voor de eerste periode.)**

Het is fijn dat we samen met ouders en kinderen naar hetzelfde doel toe willen werken en in dit gesprekje wordt dat vaak helder. **De gespreksperiode tussen Kerst en Carnaval is zonder ouders, mits we besluiten om ouders toch uit te nodigen voor een voortgangsgesprek. Het doel wordt geëvalueerd en wellicht komt er een nieuw doel uit voort.** Er zijn kinderen met wie je dit heel goed kunt bespreken, maar je hebt ook kinderen waarbij jij de sturing moet geven en vooraf een nieuw passend leerdoel op het oog hebt. Ook hier is het verschil tussen leerlingen groot. Je probeert het dan middels vraagstelling wel zoveel mogelijk vanuit de leerling zelf te laten komen.

R31: **Door middel van een ik-rapport.**

2. Komen bij jullie de vaardigheden van eigenaarschap aan bod in een kindgesprek? Welke vaardigheden (eigen doelen stellen, zelfevaluatie, zelfmonitoring of zelfinstructie)?

R27: Ze willen betere scores halen en vragen wat ze daarin kunnen oefenen.

R28: Het stellen van eigen doelen lukt de kinderen aardig, maar hier hebben ze vaak wel hulp of een zetje van de leerkracht bij nodig. Ik stel hierbij vragen die de kinderen laat nadenken zoals: Wat lukt je al goed? Hoe komt dat? Wat vind je lastig? Waarom vind je dat lastig? Wat wil je nog leren? Wie/wat heb je daarbij nodig? Hoe ga je dat aanpakken? Wanneer en hoe ga je checken of het gelukt is? Ik probeer tussentijds feedback te geven op wat ik de kinderen zie doen. Ik benoem het als ik kinderen zie werken aan hun doel. De kinderen weten dan ook dat dit gezien wordt. Vaak spreek ik met een leerling in het kindgesprek af wanneer we gaan kijken of het doel behaald is. De leerlingen geven aan dit vaak met mij samen te willen bekijken. Wanneer ik dit aan de kinderen zelf overlaat, dan merk ik dat de evaluatie vaak wordt vergeten.

R29: We stellen samen met ouder en kind 2x per jaar leerdoelen op. Deze doelen worden samen met de leerling en de leerkracht tussentijds besproken en geëvalueerd. Voorafgaand aan het eerste kindgesprek in de groep vullen de leerlingen ook een eigen ik rapport in. Dit geeft hen inzicht in hun sociaal emotionele ontwikkeling. De doelen die kinderen stellen kunnen zowel cognitief als sociaal emotioneel zijn. Leerlingen koppelen aan de te behalen doelen ook een plan. Hoe gaan ze dit doel bereiken en wat hebben ze nodig. In de bovenbouw werken wij met de 7 gewoonten van Covey. Die zetten we hier ook voor in (maak een plan met het einddoel voor ogen is een van de gewoonten).

R30: Ja, zie antwoord op de vorige vraag. Zoveel mogelijk eigen doelen stellen, zodat kinderen vanuit intrinsieke motivatie leren werken. We reflecteren door vragen te stellen. Stellen vragen voor bewustwording tijdens het leer/ werk proces, maar er komen ook veel doelen op sociaal-emotioneel gesprek voor. Zelfinstructie is voor deze leerlingen in groep 3 nog minder aan de orde.

R31: Ja (eigen doelen stellen, zelfmonitoring, zelfevaluatie).

3. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de onderbouw (groep 1/2)?

R27: -

R28: -

R29: -

R30: Nee, er is afgelopen jaren een proefdraai geweest, maar dit is niet effectief gebleken.

R31: Dit weet ik niet precies. De oudergesprekken zijn bij de groepen 1 en 2 in ieder geval zonder leerling.

4. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de middenbouw (groep 3, 4 of 5)?

R27: -

R28: Zoals eerder aangegeven stel ik open vragen aan de kinderen. Deze vragen zetten de kinderen aan het denken. Wat lukt je al goed? Hoe komt dat? Wat vind je lastig? Waarom vind je dat lastig? Wat wil je nog leren? Wie/wat heb je daarbij nodig? Hoe ga je dat aanpakken? Wanneer en hoe ga je checken of het gelukt is? Ik gebruik meestal dezelfde vragen, maar doe dit niet aan de hand van een vragenlijstje o.i.d. Dit is misschien wel iets wat helpend zou kunnen zijn. En als dit lijstje ook op kindniveau visueel zou worden gemaakt, dan leren de kinderen zelf ook over deze vragen na te denken.

R29: -

R30: Zie bovenstaande vraag.

R31: Een startgesprek (één van de eerste weken van het schooljaar) met ouder(s) en kind. Ze vullen thuis het ik-rapport in. Deze wordt gebruikt als leidraad voor het gesprek. De leerling mag zelf vertellen wie hij/zij is en wat hij zij gemakkelijk/moeilijk vindt. In het ik-rapport zijn de doelen van SCOL verwerkt op kindniveau. Ook vullen ze in waar ze trots op zijn en waar ze aan willen werken. Ouders schrijven een motivatiewoordje. Tussen Kerst en Carnaval wordt het ik-rapport nog eens ingevuld. Het doel wordt mogelijk bijgesteld. Leerkracht en leerling doen dit samen. Leerkracht schrijft een motivatiewoordje. Er gaat een kopie mee naar huis voor de ouders. Verder is er minimaal nog één keer een ouder-kind-leerkracht gesprek. Deze vinden niet in een vaste week o.i.d. plaats. Deze wordt gehouden wanneer nodig. Dit is voor elke leerling anders. Het ik-rapport gaat uiteindelijk in het laatste rapport. Een kopie gaat mee naar de volgende leerkracht.

5. Hoe voeren jullie een kindgesprek in de bovenbouw (groep 6, 7 of 8)?

R27: Regelmatig en kort.

R28: Zie vraag 4.

R29: Bij start schooljaar met ouders en kind. Daarna leerling en leerkracht. Maar bij alle gesprekken met ouders zijn ook leerlingen aanwezig.

R30: Aan de hand van een cyclus/ ik-rapport.

R31: Hetzelfde als in de middenbouw.

6. Gebruiken jullie een format bij het voeren van een kindgesprek? Wat voor format?

R27: Nee.

R28: Ik gebruik meestal dezelfde vragen, maar doe dit niet aan de hand van een vragenlijstje o.i.d. Dit is misschien wel iets wat helpend zou kunnen zijn. En als dit lijstje ook op kindniveau visueel zou worden gemaakt, dan leren de kinderen zelf ook over deze vragen na te denken.

R29: Ja, ik rapport en eigen ontwerp formulier.

R30: Ik- rapport en zelfgemaakte vragenlijst voor bij het kennismakingsgesprek.

R31: Ja, het ik-rapport → In het ik-rapport zijn de doelen van SCOL verwerkt op kindniveau. Ze kunnen zichzelf inschalen. Ook vullen ze in waar ze trots op zijn en waar ze aan willen werken (doel). Ouders schrijven een motivatiewoordje aan het begin van het schooljaar en de leerkracht halverwege het schooljaar.

7. Welke vraagtechnieken zetten jullie in bij een kindgesprek (open/gesloten vragen, doorvragen, meervoudige vragen, herhalingsvragen of samenvattende vragen)?

R27: Licht aan het onderwerp en aan het kind, sommige kinderen beheersen de taal nog niet zo goed. Je stelt dan meer samenvattende vragen of je goed begrepen hebt dat ze dit nog willen weten of willen oefenen.

R28: Het is belangrijk om bij mijn leerlingen vooral duidelijke en korte vragen te stellen (vanwege de taal). Ik stel open vragen en vraag door. Door middel van samenvattende vragen check ik of ik de kinderen goed begrijp.

R29: Allerlei soorten vragen zoals je zelf al schets. Liefst zoveel mogelijk open vragen, maar andere vraagtechnieken komen ook zeker aan bod.

R30: Er komen veel verschillende soorten vragen voor in deze gesprekken. Het is afhankelijk van met welk kind en ouder je spreekt.. In groep 3 gaat het er in de eerste instantie om dat kinderen uit zichzelf of zichzelf "durven" te vertellen. Het doorvragen is een belangrijke techniek anders blijven de gesprekken oppervlakkig. Maak het concreet voor deze leerlingen. Geef zelf ook voorbeelden.. Ook het samenvatten wat nu concreet het doel kan zijn waar we samen aan willen of kunnen werken en hoe dat mogelijk zou kunnen zijn is belangrijk en verhelderend.

R31: Wisselend. Voornamelijk open- en doorvragen.

8. Hoe vaak voeren jullie een kindgesprek?

R27: Tijdens rapportgesprekken, tijdens de lessen of wanneer er een incident is geweest.

R28: Dagelijks. Ik ben iedere dag in gesprek met kinderen over hun proces.

R29: Minstens 4 x per jaar.

R30: Voor de meeste kinderen officieel 2 keer per jaar. Met zorgleerlingen hebben we ook nog 2 mogelijke perioden voor voortgangsgesprekken gepland staan. In de praktijk heb je veel kindgesprekjes met leerlingen maar deze kunnen ook over andere dingen gaan sociaal-emotioneel, werkhouding, vakgebied e.d.

R31: 3x sowieso → 2x met ouders en 1x zonder ouders. Wanneer nodig vaker.

9. Wanneer plannen jullie de kindgesprekken tussen het lesaanbod?

R27: Tijdens het zelfstandig werken.

R28: Er zijn momenten dat ik het plan. Bijvoorbeeld voor een welbevindings- of tienminutengesprek, omdat de kinderen vanaf groep 6 bij ons aanwezig zijn bij deze gesprekken. Dit dient dan als een voorbereiding voor de kinderen om te hierover te vertellen in het oudergesprek. In de verwerking van de lessen probeer ik dagelijks korte (niet geplande) kindgesprekjes te voeren met leerlingen.

R29: Als er bijvoorbeeld een extra leerkracht beschikbaar is, of tijdens het zelfstandig werken in de groep.

R30: De startgesprekken zijn aan het begin van het schooljaar. Tussen Kerst en Carnaval evaluatie/nieuwe doel. De mogelijke voortgangsgesprekken vinden plaats tussen Herfst en Kerst en tussen Carnaval en Meivakantie.

R31: Dit doet elke klas op zijn eigen manier. Ik doe dit vaak wanneer de kinderen aan het zelfstandig werken zijn. Vaak lukken er maar 2 per dag.

10. Hoe wordt een kindgesprek vastgelegd? Door de leerkracht of de leerling?

R27: In een rapportgesprek door de leerkracht. Verder niet.

R28: Hier zijn we naar op zoek! Het is voor onze kinderen niet motiverend om er bijv. dagelijks iets over op te schrijven.

R29: Door leerkracht. Wel mooi idee trouwens om dit ook door de leerling te laten doen.

R30: De leerkracht maakt de evaluatie in dot.com. Nieuwe doelen komen op een overzichtslijst, zodat je deze in een overzicht van alle kinderen bij de hand hebt. Op het ik-rapport wordt het doel genoteerd voor het kind met een motivatie woordje van de leerkracht en waar zij trots op zijn.

R31: Door de leerkracht in het LOVS. Door de leerling op het ik-rapport. Ik schrijf daar soms wel dingen bij (belangrijke dingen die worden besproken in steekwoorden).

11. Wordt er een portfolio ingezet? Wat voor portfolio?

R27: Nee

R28: Nee ik zou het wel tof vinden om dit te gaan ontwikkelen, omdat je hun voortgang/proces zo visueel weergeeft en de kinderen maken een portfolio waar ze trots op zijn.

R29: Soms. Kinderen werken bij ons met een digitaal portfolio. Maar... ik denk dat dit weinig gebeurt.

R30: Groep 3 niet.

R31: Nee

12. Heeft u nog opmerkingen of ervaringen m.b.t. kindgesprekken die u wilt delen?

R27: Kinderen worden vertrouwelijker wanneer ze regelmatig één op één gesprek hebben. Het is alleen lastig dat ik de gesprekken in de klas moet voeren i.p.v. op de gang.

R28: Een tip: Kijk eens naar het verbeterbord van Stichting Leerkracht. Dit zou je in de klas kunnen inzetten om groepsdoelen te kunnen maken met kinderen. Succes met je onderzoek! You can do it!

R29: Als je interesse hebt wil ik je het formulier wel mailen wat wij gebruiken en de beleidsnotitie die we hierover hebben. Je kunt mij mailen.

R30: Ik vind het fijn om deze gesprekjes met kinderen en of ouders te voeren. Het kan heel verhelderend zijn. Kinderen kunnen hun gedachten steeds beter uitleggen en denken ook zelf mee in oplossingen. (Vaak weten zij zelf ook al wat goed voor hun zou kunnen zijn.) Kinderen leren inzien wat al goed gaat en wat nog niet, dat dit mag en dat we samen leren en we hopen dit vanuit de intrinsieke motivatie te kunnen bewerkstelligen. Kinderen zien en horen dat ouders en leerkrachten en vaak ook zij zelf ook een lijn liggen en hen willen helpen. Nu vergeet ik vast nog wat te vertellen... Succes met je afstudeeropdracht. Een leuk onderwerp!

R31: Ze zijn ontzettend waardevol!

Bijlage 11: Expertvragenlijst axiaal gecodeerd

Labels	Antwoorden respondent 27	Antwoorden respondent 28	Antwoorden respondent 29	Antwoorden respondent 30	Antwoorden respondent 31
Inhoud van kindgesprekken	<u>Inventariseren</u> <u>onderwijsbehoeften</u> We vragen wat de kinderen nog willen oefenen n.a.v. project, fouten of onderdelen met de toets die ze niet goed gedaan hebben. <u>Vraagtechnieken</u> Het ligt aan het onderwerp en aan het kind, sommige kinderen beheersen de taal nog niet zo goed. Je stelt dan meer samenvattende vragen of je goed begrepen hebt dat ze dit nog willen weten of willen oefenen.	<u>Inventariseren</u> <u>onderwijsbehoeften</u> Dit bekijk je met de leerling in het kindgesprek. Zij geven aan wat ze willen leren, hoe ze dat gaan doen en hoe ze het gaan checken. Dit verschilt dan ook per leerling. <u>Vaardigheden</u> <u>eigenaarschap</u> Het stellen van eigen doelen lukt de kinderen aardig, maar hier hebben ze vaak wel hulp of een zetje van de leerkracht bij nodig. Ik stel hierbij vragen die de kinderen laat nadenken zoals: Wat	Input kan bijvoorbeeld een observatie zijn, toets of vraag/wens van ouder/kind. <u>Vaardigheden</u> <u>eigenaarschap</u> De doelen worden samen met de leerling en de leerkracht tussentijds besproken en geëvalueerd. Voorafgaand aan het eerste kindgesprek in de groep vullen de leerlingen ook een eigen ik rapport in. Dit geeft hen inzicht in hun sociaal emotionele ontwikkeling. De doelen die kinderen stellen	<u>Inventariseren</u> <u>onderwijsbehoeften</u> We hebben vragen opgesteld als: Vertel eens wat over jezelf? (hobby's, sport, vriendjes en of andere interesses) Hoe vind je het op school? Wat vind je leuk? Waar ben je goed in? Wat wil je graag leren? Heb je hier hulp bij nodig? Welke hulp? Van Wie?, Ik zie dat..... Hoe komt dat? Vind je het fijn hier hulp bij te krijgen? We werken schoolbreed ook met een ik-rapport waarin vragen zijn opgenomen als. Als ik ruzie heb, kan ik dat zelf oplossen? Ik kan goed	<u>Inventariseren</u> <u>onderwijsbehoeften</u> Door middel van een ik-rapport. De ouders en de leerling vullen thuis het ik-rapport in. Deze wordt gebruikt als leidraad voor het gesprek. De leerling mag zelf vertellen wie hij/zij is en wat hij zij gemakkelijk/moeilijk vindt. In het ik-rapport zijn de doelen van SCOL verwerkt op kindniveau. Ook vullen ze in waar ze trots op zijn en waar ze aan willen werken. Ouders

		lukt je al goed? Hoe komt dat? Wat vind je lastig? Waarom vind je dat lastig? Wat wil je nog leren? Wie/wat heb je daarbij nodig? Hoe ga je dat aanpakken? Wanneer en hoe ga je checken of het gelukt is? Vaak spreek ik met een leerling in het kindgesprek af wanneer we gaan kijken of het doel behaald is. <u>Vraagtechnieken</u> Ik stel open vragen aan de kinderen. Deze vragen zetten de kinderen aan het denken. Wat lukt je al goed? Hoe komt dat? Wat vind je lastig? Waarom vind je dat lastig? Wat wil je nog leren? Wie/wat heb je daarbij nodig? Hoe ga je	kunnen zowel cognitief als sociaal emotioneel zijn. Leerlingen koppelen aan de te behalen doelen ook een plan. Hoe gaan ze dit doel bereiken en wat hebben ze nodig. In de bovenbouw werken wij met de 7 gewoonten van Covey. <u>Vraagtechnieken</u> Liefst zoveel mogelijk open vragen, maar andere vraagtechnieken komen ook zeker aan bod.	samenwerken? Ik voel me op mijn gemak als ik spreek in de groep? etc.. Dit rapport vullen (kleuren) ouders thuis samen met hun kind in ter voorbereiding van het gesprek. De bovenstaande vragen en het ik-rapport bieden houvast, maar het wil niet zeggen dat je al deze vragen met alle kinderen bespreekt. Tussen Kerst en Carnaval wordt het doel geëvalueerd en wellicht komt er een nieuw doel uit voort. <u>Vaardigheden</u> <u>eigenaarschap</u> Zoveel mogelijk eigen doelen stellen, zodat kinderen vanuit intrinsieke motivatie leren werken.	schrijven een motivatiewoordje. Tussen Kerst en Carnaval wordt het doel mogelijk bijgesteld. Leerkracht en leerling doen dit samen. <u>Vraagtechnieken</u> Wisselend. Voornamelijk open- en doorvragen.
--	--	--	--	---	--

		dat aanpakken? Wanneer en hoe ga je checken of het gelukt is? Het is belangrijk om bij mijn leerlingen vooral duidelijke en korte vragen te stellen (vanwege de taal). Ik stel open vragen en vraag door. Door middel van samenvattende vragen check ik of ik de kinderen goed begrijp.		We reflecteren door vragen te stellen. Stellen vragen voor bewustwording tijdens het leer/ werk proces, maar er komen ook veel doelen op sociaal-emotioneel gesprek voor. <u>Vraagtechnieken</u> Er komen veel verschillende soorten vragen voor in deze gesprekken. Het is afhankelijk van met welk kind en ouder je spreekt. In groep 3 gaat het er in de eerste instantie om dat kinderen uit zichzelf of zichzelf "durven" te vertellen. Het doorvragen is een belangrijke techniek anders blijven de gesprekken oppervlakkig. Maak het concreet voor deze leerlingen. Ook het	
--	--	---	--	---	--

				samenvatten wat nu concreet het doel kan zijn waar we samen aan willen of kunnen werken en hoe dat mogelijk zou kunnen zijn is belangrijk en verhelderend.	
Organisatie van kindgesprekken	<u>Kindgesprekken in de bovenbouw</u> Regelmatig en kort. <u>Format kindgesprekken</u> Nee. <u>Hoe vaak kindgesprekken</u> Tijdens rapportgesprekken, tijdens de lessen of wanneer er een incident is geweest. <u>Plannen van kindgesprekken</u> Tijdens het zelfstandig werken.	<u>Format kindgesprekken.</u> Ik gebruik meestal dezelfde vragen, maar doe dit niet aan de hand van een vragenlijstje o.i.d. <u>Hoe vaak kindgesprekken</u> Dagelijks. Ik ben iedere dag in gesprek met kinderen over hun proces. <u>Plannen van kindgesprekken</u> In de verwerking van de lessen probeer ik dagelijks korte (niet geplande) kindgesprekjes te voeren met leerlingen.	<u>Kindgesprekken in de bovenbouw</u> Bij start schooljaar met ouders en kind. Daarna leerling en leerkracht. Maar bij alle gesprekken met ouders zijn ook leerlingen aanwezig. <u>Format kindgesprekken</u> Ja, ik rapport en eigen ontwerp formulier. <u>Hoe vaak kindgesprekken</u> Minstens 4 x per jaar. We stellen samen met ouder en kind 2x per	<u>Kindgesprekken in de middenbouw</u> Aan de hand van een cyclus/ ik-rapport. <u>Format kindgesprekken</u> Ik- rapport en zelfgemaakte vragenlijst voor bij het kennismakingsgesprek. <u>Hoe vaak kindgesprekken</u> Voor de meeste kinderen officieel 2 keer per jaar. <u>Plannen van kindgesprekken</u> De startgesprekken zijn aan het begin van het	<u>Kindgesprekken in de middenbouw</u> Een startgesprek (één van de eerste weken van het schooljaar) met ouder(s) en kind. Tussen Kerst en Carnaval wordt het ik-rapport nog eens ingevuld. Verder is er minimaal nog één keer een ouder-kind-leerkracht gesprek. Deze vinden niet in een vaste week o.i.d. plaats. Deze wordt gehouden wanneer nodig. Dit is voor elke leerling anders.

			jaar leerdoelen op. <u>Plannen van kindgesprekken</u> Als er bijvoorbeeld een extra leerkracht beschikbaar is, of tijdens het zelfstandig werken in de groep.	schooljaar (ouder kind gesprek). Tussen Kerst en Carnaval evaluatie/nieuwe doel, is zonder ouders, mits we besluiten om ouders toch uit te nodigen voor een voortgangsgesprek. De mogelijke voortgangsgesprekken vinden plaats tussen Herfst en Kerst en tussen Carnaval en Meivakantie.	<u>Format kindgesprekken</u> Ja, het ik-rapport <u>Hoe vaak kindgesprekken</u> 3x sowieso → 2x met ouders en 1x zonder ouders. Wanneer nodig vaker. <u>Plannen van kindgesprekken</u> Dit doet elke klas op zijn eigen manier. Ik doe dit vaak wanneer de kinderen aan het zelfstandig werken zijn. Vaak lukken er maar 2 per dag.
<u>Vastleggen van kindgesprekken</u>	In een rapportgesprek door de leerkracht. Verder niet. <u>Portfolio</u> Nee.	Hier zijn we naar op zoek! <u>Portfolio</u> Nee.	Door leerkracht. <u>Portfolio</u> Soms. Kinderen werken bij ons met een digitaal portfolio.	Ook spelen ouders regelmatig een rol in bij het vaststellen van de onderwijsbehoeften en of het leerdoel van de komende periode.	Door de leerkracht in het LOVS. Door de leerling op het ik-rapport. In het ik-rapport zijn de doelen van SCOL verwerkt op

				(Vooral voor de eerste periode.) De leerkracht maakt de evaluatie in dot.com. Nieuwe doelen komen op een overzichtslijst, zodat je deze in een overzicht van alle kinderen bij de hand hebt. Op het ik-rapport wordt het doel genoteerd voor het kind met een motivatie woordje van de leerkracht en waar zij trots op zijn. <u>Portfolio</u> Groep 3 niet.	kindniveau. Ze kunnen zichzelf inschalen. Ook vullen ze in waar ze trots op zijn en waar ze aan willen werken (doel). Ouders schrijven een motivatiewoordje aan het begin van het schooljaar en de leerkracht halverwege het schooljaar. Het ik-rapport gaat uiteindelijk in het laatste rapport. Een kopie gaat mee naar de volgende leerkracht. <u>Portfolio</u> Nee.
--	--	--	--	--	---